

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΘ. ΛΟΗ

**Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΤΩΝ ΣΕΡΒΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΟΣ
ΒΙΟΣ - ΔΡΑΣΗ (1958-1990)**

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Αδελφών Κυριακίδη α.ε.

Βελγίον 2007.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ	11
ΠΡΟΛΟΓΟΣ (ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ)	13
ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	17
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	21

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύντομη θεώρηση της διοικητικής ιστορίας της Σερβικής Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τόν 20 ^ο αἰώνα	23
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ	31
---	----

I. Καταγωγή - Σπουδές	31
II. Ἡ ἀνάδειξή του σέ Ἐπίσκοπο καί Πατριάρχη	36
α. Ἡ ἐκλογή καί ἐνθρόνιση τοῦ νέου Πατριάρχη	39
β. Ἡ ἐνθρόνιση στό Πατριαρχεῖο Πεκίου	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΓΕΡΜΑΝΟΥ	59
--	----

I. 32 χρόνια Πατριαρχικῆς Διακονίας	59
II. Ὁ Ἀγώνας γιά τό Ναό τοῦ Ἁγίου Σάββα	80
III. Ποιμαντική δραστηριότητα στή Γιουγκοσλαβία	108
IV. Χειροτονίες Ἱεραρχῶν	139
V. Σημαντικά γεγονότα στή Σερβική Ἐκκλησία	146
VI. Τό ἔργο του γιά τή Θεολογική Σχολή καί τή Μέση Ἐκκλησιαστική Ἐκπαίδευση	163
VII. Ἡ ἐκδοτική δραστηριότητα τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας	176

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ - ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ	187
--------------------------------------	-----

I. Περίοδος Α΄ 1958-1968	193
--------------------------	-----

II. Περίοδος Β' 1968-1980	220
III. Περίοδος Γ' 1980-1990	237

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΙΣ ΔΙΟΡΘΩΔΕΕΣ ΚΑΙ
ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ 265

I. Περίοδος Α' 1958-1968	269
II. Περίοδος Β' 1968-1990	316

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'
Η ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΟΥ ΣΤΟ "ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ" 353

I. Η κατάσταση πριν από τον Πατριάρχη Γερμανό	353
II. Η δοθείσα αυτόνομη στην Έκκλησία των Σκοπίων	364
III. Η σχισματική θρησκευτική οργάνωση των Σκοπίων	403

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	435
SUMMARY	441
ZAKLJUČAK	445

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

α. Κατάλογος Αρχιεπισκόπων, Πατριαρχών και Μητροπολιτών της Σερβικής Ορθόδοξης Έκκλησίας	451
β. Επίσημα έγγραφα (κατ' επιλογήν)	455
γ. Πίνακες (κατ' επιλογήν)	519

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	557
---------------------	-----

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	583
------------------	-----

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

AIS	: Αρχείο Τεράς Συνόδου
AIPMJ	: Αρχείο Πρωτοπρεσβυτέρου Milan Janković
AS.	: Σύνοδος της Τεραρχίας
akt.	: έκθεση
br.	: υπ' αριθμόν
ΔΣΒ	: Δελτίο Σλαβικής Βιβλιογραφίας, Θεσσαλονίκη
EA	: Έκκλησιαστική Αλήθεια
zap.	: zapisnik - πρακτικό - πρωτόκολλο
ΘΗΕ	: Θρησκευτική Ήθική Έγκυκλοπαίδεια
ΙΕΘΠ	: Ίδρυμα Έθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού
ΙΜΧΕ	: Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου
Π.Σ.Ε	: Παγκόσμιο Συμβούλιο Έκκλησιών
ΠΓΔΜ	: Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
pon.	: poverljivo - απόρρητο - εμπιστευτικό
Sin.	: Διαρκής Τερά Σύνοδος
ΣΟΕ	: Σερβική Ορθόδοξη Έκκλησία
SPC	: Srpska Pravoslavna Crkva

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

Η ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΟΥ ΣΤΟ "ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ"

Ι. Η κατάσταση πριν από τον Πατριάρχη Γερμανό

Μέχρι και τον δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, η περιοχή της ΠΓΔΜ ανήκε στη σύνθεση του Σερβικού κράτους και ονομαζόταν Παλιά Σερβία, Νότια Σερβία ή Vardarska Banovina¹ δηλ. διοίκηση του Βαρδάρη και οι κάτοικοι Νότιοι Σέρβοι και κανένα μέχρι τότε από τους μετέπειτα δημιουργούς της Λαϊκής Δημοκρατίας της "Μακεδονίας" δεν είχε μιλήσει για Μακεδονικό έθνος και Μακεδόνες. Όλα αυτά όμως μέχρι τη σύνοδο στο Jajce², όταν την 29^η Νοεμβρίου του 1943 στην ομώνυμη πόλη της Βοσνίας το Αντιφασιστικό Συμβούλιο Εθνικής Απελευθέρωσης της Γιουγκοσλαβίας (Τίτο - Παριτζάνοι) αποφάσισε την οργάνωση της χώρας σε δημοσπονδιακή βάση³. Μία από τις Όμοσ-

¹ Όπως για την Ελλάδα, έτσι και για το Βασίλειο της Σερβίας-Κροατίας και Σλοβενίας (που από την πρώτη Δεκεμβρίου του 1918 είχε επιτευχθεί η ένωσή τους για πρώτη φορά σε ένα κράτος) το Μακεδονικό έθνος και Μακεδόνες καμία αναφορά. Αργότερα όταν μετονομάστηκε το Βασίλειο της Σερβίας - Κροατίας και Σλοβενίας σε Βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας (1931) και διαμερίστηκε σε 9 (Banovina) διοικήσεις, μία από αυτές ήταν η Vardarska Banovina δηλ. η διοίκηση του Βαρδάρη. Έτσι εκτός από Νότια Σερβία, η περιοχή των Σκοπίων, ονομαζόταν και διοίκηση του Βαρδάρη. Όλα αυτά επιβεβαιώνει επίσημα και από νομικής άποψης το Σύνταγμα του Βασιλείου που ψηφίστηκε στις 28 Ιουνίου του 1921. R.Veselinović: Istorija Srpske Pravoslavne Crkve sa narodnom istorijom (Εκκλησιαστική και πολιτική ιστορία της Σερβικής Ορθόδοξης Εκκλησίας), Τόμος II, Beograd 1966, σ.202 Σχετικά με την κατά καιρούς εξέλιξη και θέση των Γιουγκοσλάβων στο Μακεδονικό, βλ. Γεώρ. Νεκ. Λόης, Το Μακεδονικό ζήτημα από πολιτικής και εκκλησιαστικής πλευράς στη Γιουγκοσλαβία (1918-1991), Αθήνα 2001.

² Για τις αποφάσεις της συνόδου του Jajce, βλ. Γεώρ. Νεκ. Λόης, σ. 61.

³ Το Αντιφασιστικό Συμβούλιο αυτοανακηρύχτηκε ως το ανώτατο, νομοθετικό και εκτελεστικό σώμα της Γιουγκοσλαβίας και ως ο ανώτατος εκπρόσωπος της κυριαρχίας των λαών και του κράτους ως συνόλου. Την

πονδίες ήταν και η Λαϊκή Δημοκρατία της "Μακεδονίας". Σ' εκείνη τη χρονική στιγμή, ρίχτηκε ο σπόρος μίας τεχνητής προσπάθειας για έθνογένεση, που βάφτιζε με ελληνικό όνομα και χάριζε ελληνικά σύμβολα.

Η ανακάλυψη της ΠΓΔΜ ανήκει στο Στρατάρχη Τίτο και τις επεκτατικές όρεξεις του. Με το Μακεδονικό ο Τίτο απέβλεπε: Ός ελάχιστο στόχο του εξ αρχής, τη συγκράτηση και άφομοίωση της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας εντός της γιουγκοσλαβικής Όμοσπονδίας (φόβος γιατί οι κάτοικοι στην πλειοψηφία τους ήταν βουλγαρικής αυτοσυνειδησίας) και κατά δεύτερον, την επέκταση της Γιουγκοσλαβίας στη βουλγαρική και ελληνική Μακεδονία. Για το σκοπό αυτό εργάστηκαν συστηματικά παραχωρώντας στη Λαϊκή Δημοκρατία της "Μακεδονίας" χωριστή κρατική οργάνωση, ιδιαίτερη γλώσσα⁴ στην οποία έπρεπε να μειωθεί και να συγκαλυφθεί με κάθε τρόπο ή μεγάλη συγγένεια του ιδιώματος με τη βουλγαρική, και κατασκεύασαν μία νέα "Μακεδονική" ιστορία. Στά δίχτυα όμως της πολιτικής σκοπιμότητας και στα πλαίσια της γενικότερης προσπάθειας για διαμόρφωση έθνικης φυσιογνωμίας χρησιμοποιήθηκε και η Έκκλησία.

Η ιστορία γύρω από το Σχίσμα των Σκοπίων άρχισε, αφού τελείωσε ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος. Τόν Απρίλιο του 1941, οι Βούλγαροι είχαν καταλάβει τη Νότια Γιουγκοσλαβία και ανάμεσα στα άλλα μέτρα, τα οποία πήραν για την προσάρτηση της περιοχής στη Βουλγαρική Έξαρχία ήταν και η εκδίωξη του Μητροπολίτη Σκοπίων Ίωσηφ (Τοβίγκοβιτς) και του Έπισκόπου Ζλετόβου - Στρωμνίτης Βικεντίου (Προντάνοβ). Η τρίτη επαρχία Αχρίδας - Μοναστηρίου (Βιτωλίων) ήταν κενή. Στις κενές επισκοπικές θέσεις ήρθαν Βούλγαροι Έπισκοποι και ιερείς, στο πλευρό των οποίων πέρασε και μερίδα αυτόχθονων ιερέων. Με-

απόφαση ύπογράφει ο πρόεδρος αυτού, Ίβαν Ρίμπαρ και ο γραμματέας Ρόντολιουμπ Τσολάκοβιτς. Στην ίδια απόφαση ο Τίτο ανακηρύχτηκε Στρατάρχης της Γιουγκοσλαβίας. D.Kulic: Makedonija i socijalistička revolucija u Jugoslaviji (Η Μακεδονία και η σοσιαλιστική επανάσταση στη Γιουγκοσλαβία), Beograd 1979, σ.104.

⁴ Στοιχεία σχετικά με τη γλώσσα που μιλούν οι κάτοικοι του κράτους των Σκοπίων, βλ. Ν. Ανδριάτση: Το όμοσπονδο κράτος των Σκοπίων και η γλώσσα του, Αθήνα 1992.

τά την άπελευθέρωση, οι νέες αρχές της Γιουγκοσλαβίας, δηλ. τό Κομμουνιστικό Κόμμα, εύλογώντας τους καρπούς της βουλγαρικής κατοχής, έμπόδισε σέ συνεργασία με την έν λόγω ομάδα των μή πειθαρχημένων ιερέων την επιστροφή των εκδιωχθέντων Τεραρχών στις θέσεις τους. Άρχισαν από τότε να χρησιμοποιούν στα σχέδιά τους την Έκκλησία.

Η ομάδα αυτή των μή πειθαρχημένων αυτόχθονων ιερέων με την ύποστήριξη του καθεστώτος ίδρυσε τη λεγόμενη "Έπιτροπή πρωτοβουλίας για την οργάνωση Όρθοδόξου Έκκλησίας στη Μακεδονία", η οποία άρχισε να χειρίζεται όλες τις ύποθέσεις στις τρεις επαρχίες του Νότου, με τό δικαίωμα να διορίζει, να μεταθέτει και να άπολύει ιερείς. Άγνοούσαν τους νόμους και κανονικά έκλεγμένους ιεράρχες, όλα τά ένοριακά έκκλησιαστικά ιδρύματα, τους κανόνες, τους θεσμούς και για να έχουν τόν καλύτερο δυνατό έλεγχο ίδρυσαν και δικά τους έκκλησιαστικά Σώματα.

Τό Σερβικό Πατριαρχείο έμαθε για την Έπιτροπή πρωτοβουλίας από μία έπιστολή προοριζόμενη για τη Διαρκή Ίερά Σύνοδο, στις 3 Ίανουαρίου του 1945, με την εύκαιρία της έορτής των Χριστουγέννων. Τήν έπιστολή υπέγραφαν τρία μέλη της Έπιτροπής πρωτοβουλίας, οι ιερείς Μεθόδιος Γκόγκοβ, Νικόλαος Άποστόλσκι και Κύριλλος Στογιάνοβ, οι όποιοι διαβεβαίωναν την Ίερά Σύνοδο της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας ότι οι ίδιοι άποτελούν τους εκπροσώπους της Όρθοδόξου Έκκλησίας στη "Μακεδονία", οι όποιοι φροντίζουν να παραμείνουν πιστοί και άφοσιωμένοι στους κανόνες και νόμους της Όρθοδόξου Πίστewς⁵.

Στήν έπιστολή αυτή άπάντησε ο Μητροπολίτης Ίωσηφ ως πρόεδρος της Διαρκούς Ίεράς Συνόδου, στις 9 Ίανουαρίου του 1945, συμβουλεύοντάς τους ότι με τόν προσωρινό ρόλο τους μέχρι την έξομάλυνση της όλης καταστάσεως, πρέπει να συμπεριφέρονται με τόν καλύτερο δυνατό τρόπο, ώριμα, χωρίς βιασύνη,

⁵ ΑΙΣ. SPC: Sin.br 59/1945 και Sin.br. 1279, Pov.br.8/zap. 471, 22 Σεπτεμβρίου 1945. & Predrag Puzović: Raskol u Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi - Makedonsko Crkveno pitanje (Τό σχίσμα στη Σερβική Όρθόδοξη Έκκλησία - Τό Μακεδονικό έκκλησιαστικό ζήτημα), Beograd 1997, σ. 7.

μέ συνέπεια από εκκλησιαστικής πλευράς και νά μήν επηρεαστούν από τήν στιγμήαία και προσωρινή διάθεσή τους⁶.

Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στή συνεδρίαση, τῆς 22^{ης} Ἰανουαρίου τοῦ 1945, ἀπηύθυνε ἔκκληση στήν αὐτοαποκαλούμενη Ἐπιτροπή πρωτοβουλίας νά ἀπευθύνεται γιά ὅ,τι χρειαστεῖ ἀποκλειστικά και μόνο στόν Μητροπολίτη Σκοπίων Ἰωσήφ⁷, ὡς τόν ἀρμόδιο Ἀρχιερέα τους⁸. Ὅμως ἡ Ἐπιτροπή πρωτοβουλίας μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ καθεστῶτος συνεκάλεσε στίς 4 Μαρτίου τοῦ 1945 στά Σκόπια κληρικολαϊκή "μακεδονική" συνέλευση.

Ἡ ἐφημερίδα Politika⁹ ἔγραψε ὅτι στή συνέλευση ἦταν 300 περίπου ἐκπρόσωποι ἀπό ὀλόκληρη τή "Μακεδονία", καθώς και ἐκπρόσωποι τῶν ἀρχῶν¹⁰. Ἡ κληρικολαϊκή αὕτη συνέλευση, ψήφισε τήν πρώτη ἀπόφασή της ἡ ὁποία διατυπώθηκε σέ 7 σημεία¹¹ μέ βασικότερο τό πρώτο ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἀποφασίσθηκε νά ἀναβιώσει ἡ Ἀρχιεπισκοπή Ἀχρίδας, ὅπως και ἡ ἀνεξάρτητη Αὐτοκέφαλη "Μακεδονική" Ἐκκλησία.

⁶ Glasnik S.P.C., αρ.10, 1945, σ. 92.

⁷ βλ. Γεώρ. Νεκ. Λόης, Τό Μακεδονικό ζήτημα ἐκκλησιαστικῶς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μητροπολίτου Σκοπίων Ἰωσήφ και ὁ ρόλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Γιουγκοσλαβίας, Ὁ Κόσμος τῆς Ὁρθοδοξίας στό παρελθόν και τό παρόν, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 629-640.

⁸ ΑΙΣ.ΣΠ.С: Sin.br.59/zap.87, 22 Ἰανουαρίου 1945. P. Puzović: δ. π., σ. 7.

⁹ Politika, ἀρ.11919, 8 Μαρτίου 1945.

¹⁰ Ἐπικεφαλῆς ἦταν ὁ πρόεδρος τοῦ Ἀντιφασιστικοῦ Συμβουλίου Λαϊκῆς Ἀπελευθέρωσης τῆς Μακεδονίας, Μετόντι Αντόνοβ Τσέντα, ἐκπρόσωπος τοῦ στρατοῦ, ὁ Συνταγματάρχης Πάντοσε Νεντέλκοβιτς, ἐξ ὀνόματος τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Λαϊκοῦ-ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου, ὁ Τόμισο Ἄρσοβ, ἀπό τή Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, ὁ Ἄλοϊζ Τούρκ, ἀπό τή μουσουλμανική κοινότητα, ὁ μουφτής τῶν Σκοπίων, Σαϊντ Ἰντζιζ, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Κεντρικοῦ Λαϊκοῦ-ἀπελευθερωτικοῦ Συμβουλίου, ὁ πρόεδρος αὐτοῦ Λάζαρ Τάνεβ, ἐπίσης παρῶν ἦταν και ὁ βοηθός τοῦ ὑπουργοῦ παιδείας, Λιοθμπεν Λάπε. Ἀπό τό στοιχείο αὐτό εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι, ἐνῶ ἦταν παρόντες ἀνώτατοι θρησκευτικοί παράγοντες ἄλλων θρησκειῶν, δέν ἦταν παρῶν οὔτε ἕνας Ὁρθόδοξος Ἐπίσκοπος. Ἡ παρουσία δέ τῶν ἀνωτάτων ἐκπροσώπων, τῶν ἀρχῶν και οἱ ὀμιλίες τίς ὀποῖες αὐτοί ἐκφώνησαν, δείχνουν σαφέστατα ὅτι τό καθεστῶς στέκεται πλῶς ἀπό τή δημιουργία τῆς νέας ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς ὀργανώσεως και τῆς διαλύσεως τῆς πνευματικῆς ἐνότητος τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

¹¹ P. Puzović: δ. π., σ. 8.

Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης¹² ἔφτασε στήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας μέ ἕναν ἀσυνήθιστο τρόπο, διά μέσου τῆς κυβερνήσεως τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς "Μακεδονίας".

Ἡ στάση τοῦ Πατριαρχείου και τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε ἀπό τήν πρώτη κιόλας στιγμή πολύ ἀποφασιστική. Τίς ἐνέργειες αὐτές καταδίκασε σάν αὐθαίρετες και ἀντικανονικές και ἀποφάσισε ὅτι τοῦ θέματος αὐτοῦ θά ἐπιληφθεῖ ὁ Μητροπολίτης Σκοπίων και τοποτηρητής τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου Ἰωσήφ¹³.

Ὁ Ἰωσήφ σέ ἐκτέλεση τῆς Συνοδικῆς ἀποφάσεως ἔπρεπε νά μεταβεῖ στά Σκόπια. Γιά νά μπορέσει ὀμως νά ταξιδέψει, ἔπρεπε νά ἔχει τήν ἔγκριση τῶν τότε Ἀρχῶν. Γι' αὐτό στίς 13 Μαρτίου, ἐκ μέρους τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ζήτησε, ἀπό τό διοικητή τῆς πόλεως τοῦ Βελιγραδίου νά τοῦ χορηγήσει ἄδεια ταξιδίου¹⁴. Ἡ ἀποστολή ὀμως αὕτη ποτέ δέν πραγματοποιήθηκε, γιατί ἀπαγορεύτηκε ἀπό τό Ὀμοσπονδιακό ὑπουργεῖο ἐσωτερικῶν μέ ἔγγραφο - τό ὀποῖο ὑπέγραψε ὁ ὑπουργός ἐσωτερικῶν Βλάντο Ζέτσεβιτς - πρὸς τή Σύνοδο, στίς 17 Μαρτίου τοῦ 1945¹⁵.

Ἔτσι, ἀφοῦ δέν τοῦ δόθηκε ἄδεια νά ταξιδέψει στά Σκόπια ὁ Μητροπολίτης Ἰωσήφ, στά τέλη Μαρτίου τοῦ 1945, πῆγε στήν πόλη Βράνια ὀπου ἦταν ἡ προσωρινή ἔδρα τῆς Μητροπόλεως και προσπάθησε ἀπό ἐκεῖ νά κατευθύνει τίς ἐξελλείψεις και νά ἐνημερωθεῖ γιά τό τί συμβαίνει στή Νότια Γιουγκοσλαβία.

Ὅμως οἱ τοπικές Ἀρχές διοργάνωσαν διαμαρτυρίες στοῦς δρόμους τῆς πόλεως ἐναντίον τῆς ἀφίξεώς του και ἡ κεντρική ἐξουσία τόν διέταξε νά φύγει¹⁶.

¹² Ἡ ἀπόφαση ἐκδόθηκε στήν ἐφημερίδα Nova Makedonija, 18 Μαρτίου 1945, σ. 3.

¹³ Ὁ μητροπολίτης Ἰωσήφ ἦταν τοποτηρητής τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἀπό τό 1941 ἔως τό 1946, διάστημα πού εἶχε ἐκθρονιστεῖ ἀπό τοῦς Γερμανοῦς ὁ Πατριάρχης Γαβριήλ Ντόζιτς.

¹⁴ ΑΙΣ.ΣΠ.С: Sin.br. 360, 13 Μαρτίου 1945.

¹⁵ Ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν ἀρ.173, 17 Μαρτίου 1945.

¹⁶ Dragoljub Živojinović: Patrijarh Gavriilo Dozic i Jugoslovenska vlast 1946-1950 (Ὁ Πατριάρχης Γαβριήλ Ντόζιτς και ἡ Γιουγκοσλαβική ἐξουσία 1946 - 1950), Hrisanska Misao, ἔτος ν/4-8/97, σ.51.

Ακολούθησε πόλεμος έγγραφων, έως ότου η Σύνοδος με την υπ' αριθμόν 1279 στις 22 Σεπτεμβρίου του 1945 απόφασή της κλείνει το θέμα οριστικά για το Σερβικό Πατριαρχείο¹⁷. Αφού σ' αυτήν υπενθυμίζεται ότι οι τρεις επαρχίες του νότου: Σκοπίων, Στραμνίτοης και Μοναστηρίου έδόθησαν στο Σερβικό Πατριαρχείο το 1922 με Συνοδικό Τόμο από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και ως εκ τούτου είναι αναπόσπαστο τμήμα του¹⁸.

Ο χρόνος περνούσε και στην Έκκλησία της Νοτίου Γιουγκοσλαβίας δημιουργήθηκε μία χαώδης κατάσταση. Πολλοί από τους ιερείς, οι οποίοι υπέγραψαν την Απόφαση της 4^{ης} Μαρτίου, άρχισαν να αποφαίνονται δημόσια κατά της Επιτροπής πρωτοβουλίας, καταγγέλλοντάς την ότι τά κάνει όλα αυτά για δικό της προσωπικό όφελος. Έτσι την 1^η Ιανουαρίου του 1946, στο κτήριο της Μητροπόλεως του Μοναστηρίου, 32 ιερείς πραγματοποίησαν συνέλευση στην οποία αποφάσισαν να ζητήσουν από το Σερβικό Πατριαρχείο να τους επιτραπεί η όργάνωση Αυτόνομης Έκκλησίας στη "Μακεδονία", ή οποία θα διατηρήσει κανονικές σχέσεις με τη Σερβική Έκκλησία¹⁹. Την απόφαση αυτή του προσωρινού Συμβουλίου του Μοναστηρίου, υπογράφει ο πρόεδρος αυτού Ηλίας Τοντορόβκι, ο οποίος στη συνέχεια της αποφάσεως επιπλήττει την Επιτροπή πρωτοβουλίας, ή οποία ανακήρυξε την εκκλησιαστική ανεξαρτησία, ή οποία στην ουσία δέν είχε πραγματοποιηθεί. Καί καταλήγει ότι, εάν υπάρξει απόλυτη εκκλησιαστική ανεξαρτησία, θα διασαλεύσει την κανονική ένότητα της Όρθοδόξου Έκκλησίας στη Γιουγκοσλαβία. Προτείνει δέ να ζητηθεί ή αυτονομία και όχι τό αυτοκέφαλο²⁰.

¹⁷ Αθ. Αγγελόπουλου: Ο κόσμος της Όρθοδοξίας στα Βαλκάνια σήμερα, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 167.

¹⁸ Ολόκληρο τό κείμενο της αποφάσεως δημοσιεύτηκε στον Άγγελιοφόρο της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας: Glasnik S.P.C., αρ.10, 1945, σσ.92-94. Σχετικά με τίς Μητροπόλεις της βορείου Μακεδονίας, βλ. Αθ. Αγγελόπουλου, Τό εκκλησιαστικόν καθεστώς των μητροπόλεων της βορείου Μακεδονίας από του 1913 μέχρι σήμερα, Μακεδονικά, τ. δέκατος πέμπτος, Θεσσαλονίκη 1975, σσ. 28-43. & Άγγελόπουλου Άθαν., Το επισκοπικόν ζήτημα της επαρχίας Δεβρών και Βελισσοβί, "Μακεδονικά", τ. δέκατος, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 272-285.

¹⁹ Ρ. Ρυζονί: δ. π., σ. 18.

²⁰ Ρ. Ρυζονί: δ. π., σ. 19.

Η ιδέα για μία αυτόνομη και όχι αυτοκέφαλη Έκκλησία στη Νότια Γιουγκοσλαβία άρχισε να αποκτάει όλο και περισσότερους όπαδούς.

Η Έπιτροπή πρωτοβουλίας όμως ήταν υπέρ της ιδέας για αυτοκέφαλη Έκκλησία. Γι' αυτό, συνεκλήθη συνέλευση ιερέων από όλη τη "Μακεδονία", από τίς 8 έως τίς 10 Μαΐου του 1946. Τήν κύρια εισήγηση με θέμα "Υπέρ του δικαιώματος υπάρξεως της Αρχιεπισκοπής Άχρίδας", έκανε ο γνωστός βουλγαρόφιλος Στοΐλ Πέτροβ Νταβίντοβ, ιερέας από τά Σκόπια, ο όποιος δυό χρόνια άργότερα καταδικάστηκε από τίς Γιουγκοσλαβικές άρχές για βουλγαρική προπαγάνδα, την όποία άσκούσε στη Νότια Γιουγκοσλαβία²¹.

Στή συνέλευση σημειώθηκε άνοικτή σύγκρουση μεταξύ των όπαδών των δυό όποψεων. Τελικά, στην απόφαση που ψηφίστηκε έχουμε τόν όρο Αυτόδιοικούμενη Έκκλησία. Επίσης γίνεται λόγος για τή δημιουργία κάποιας Γιουγκοσλαβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, ή όποία θα αντικαθιστούσε την Σερβική Όρθόδοξο Έκκλησία, που ουσιαστικά ήταν και ο τελικός σκοπός του Κ.Κ.Γ. για να διαγραφεί με την άροδο του χρόνου από τή μνήμη των όρθοδόξων στη Γιουγκοσλαβία, ο όσλος και ή ιστορία αιώνων της Σερβικής Έκκλησίας.

Τό Σερβικό Πατριαρχείο, στη συνεδρίαση της Διαρκούς Ίερᾶς Συνόδου, στις 25 Ιουνίου 1946, συζήτησε την απόφαση της συνελεύσεως των Σκοπίων και διαπιστώθηκε ότι ή κατάσταση στις ένορίες του νότου δέν είχε αλλάξει καθόλου, γι' αυτό αποφασίστηκε ότι δέν υπήρχε λόγος ή Σύνοδος να αλλάξει την απόφαση, 1279 της 22^{ης} Σεπτεμβρίου του 1945 και μάλιστα την επανεπιβεβαίωσε, με την υπ' αριθμόν 1696 απόφασή της, στις 25 Ιουνίου του 1946²².

Τό Νοέμβριο του 1946 επέστρεψε στον Πατριαρχικό θρόνο ο Πατριάρχης Γαβριήλ (Ντόζιτς), ο όποιος είχε εκθρονιστεί από τούς Γερμανούς. Έτσι, με την επιστροφή του υπήρξαν όλες οι προϋποθέσεις για τή σύγκληση της Συνόδου της Ίεραρχίας σε τακτική Συνεδρίαση.

²¹ Politika i Borda, 25, 26 & 27 Νοεμβρίου 1948.

²² Glasnik S.P.C., αρ.8, 1 Αύγουστου 1946, σσ. 118-119.

Στις 23 Νοεμβρίου του 1946 ή Σύνοδος της Ίεραρχίας της Σερβικής Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στήν πρώτη της συνεδρίαση, ἀναφορικά μέ τό ἐκκλησιαστικό ζήτημα στή Νότια Γιουγκοσλαβία, ὑποστήριξε ἀπόλυτα τήν κατά καιρούς στάση τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου καί τάχθηκε μέ τό πνεῦμα τῶν μέχρι τότε ἀποφάσεων²³.

Λόγω τῶν δυσμενῶν ἐξελίξεων καί τῶν πολλῶν ἄλλων προβλημάτων, ὁ Πατριάρχης Γαβριήλ συνοδευόμενος ἀπό τό Μητροπολίτη Ἰωσήφ, ἐπισκέφθηκε στίς 25 Ἰανουαρίου τοῦ 1947 τό Προεδρεῖο τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβίας καί στίς 31 Ἰανουαρίου τό Προεδρεῖο τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβίας²⁴, μέ σκοπό νά ἀποσπάσει τήν ὑποστήριξη τῶν ἀρχῶν, χωρίς ὅμως κανένα ἀποτέλεσμα.

Στις 22 Μαρτίου τοῦ 1947 τόν Πατριάρχη Γαβριήλ ἐπισκέφθηκε (στό Πατριαρχεῖο) ὁ Πέταρ Στάμπολιτς, πρώην ὑπουργός Οἰκονομικῶν τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβίας, συνοδευόμενος ἀπό τόν ἀντιστράτηγο Λιούμποντραγκ Τζούριτς καί τόν ἱερέα Μίλαν Σμίλιανιτς. Παρῶν στή συνάντηση ἦταν ὁ Μητροπολίτης Σκοπίων Ἰωσήφ, ὁ Ἐπίσκοπος Νύσσης Ἰωάννης καί ὡς εἰσηγητής τῆς Συνόδου τῆς Ίεραρχίας ὁ πρωτοπρεσβύτερος Χράνισλαβ Τζόριτς, ὁ μετέπειτα Πατριάρχης Γερμανός²⁵.

Ἡ συνάντηση ἐγίνε μέ σκοπό τήν ἐξεύρεση λύσεως καί γιά νά πεισθεῖ ὁ Πατριάρχης νά παραχωρήσει αὐτά τά ὅποια τοῦ ζητοῦσε ἡ Ἐπιτροπή πρωτοβουλίας.

Ἡ Ἐπιτροπή πρωτοβουλίας συνέχισε νά ἀσκεῖ πίεση στόν Πατριάρχη Γαβριήλ. Πρός τόν σκοπό αὐτό, ἐπισκέφθηκαν τόν Πατριάρχη Γαβριήλ στίς 10 Μαΐου τοῦ 1947 ὁ ἀντιστράτηγος Λιούμποντραγκ Τζούριτς, ὁ πρόεδρος τῆς κυβέρνησης τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς “Μακεδονίας” Λάζαρ Κολισέβσκι καί ὁ ἱερέας Μίλαν Σμίλιανιτς. Κατόπιν ἐπιθυμίας τοῦ Στρατηγοῦ Τζούριτς δέν ἔλαβε μέρος ὁ Μητροπολίτης Ἰωσήφ²⁶.

Τό ἀποτέλεσμα πάντως ἦταν τό ἴδιο. Στίς ἐπαρχίες τοῦ νό-

²³ ΑΙΣ. SPC: AS.br. 18/zap.12, 23 Νοεμβρίου 1946. P. Puzović: δ. π., σ. 22.

²⁴ Glasnik S.P.C., ἀρ. 5, 1 Μαΐου 1947, σ. 153.

²⁵ Ἀπόσπασμα ἀπό τήν “ἀνακοίνωση” στίς 22 Μαρτίου 1947.

²⁶ P. Puzović: δ. π., σ. 22.

του, δέν πρόκειται νά δεχθοῦν τόν Μητροπολίτη Ἰωσήφ καί οὔτε πρόκειται νά παραιτηθοῦν ἀπό τά αἰτήματά τους. Ἀπό τήν πλευρά του ὁ Πατριάρχης Γαβριήλ ἐξέφρασε τή λύπη του καί ἐξακολούθησε νά ὑπερασπίζεται ἀκλόνητα τίς ἀποφάσεις τῆς Ἱεράς Συνόδου.

Ἡ Σύνοδος τῆς Ίεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας σέ τακτική συνεδρίαση, στίς 30 Ἀπριλίου τοῦ 1947, ἐνέκρινε τή θέση τήν ὅποια ἐξέθεσε ὁ Πατριάρχης στίς συνομιλίες του μέ τόν Κολισέβσκι, ὅτι δηλ. “δεν μποροῦν καί οὔτε πρόκειται νά γίνουν ὑποχωρήσεις σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στίς ἐπαρχίες τοῦ νότου καί ὅτι ἡ ἐκκλησιαστική τάξη πρέπει νά διαφυλαχθεῖ καί νά διατηρηθεῖ ἔτσι ὅπως ὑπῆρξε ἐπί αἰῶνες”²⁷.

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς θερησκευτικῶν θεμάτων τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβίας, ἱερέας Μίλαν Σμίλιανιτς, στίς 22 Σεπτεμβρίου τοῦ 1947, ὀργάνωσε νέα συνάντηση τῆς ἀντιπροσωπείας ἀπό τή λεγόμενη “Μακεδονική” Ἐκκλησία μέ τόν Πατριάρχη Γαβριήλ. Αὐτή τή φορά τά αἰτήματα τῆς ἀντιπροσωπείας ἐξέθεσε προφορικά ὁ ἱερέας Νέστωρ Ποπόσκι, σέ τρία σημεία: “Πρῶτον, ἐμεῖς ζητᾶμε μία Ἀνεξάρτητη, Αὐτοδιοικούμενη Ἐκκλησία στή Μακεδονία, ἡ ὅποια θά διατηρήσει τήν κανονική ἐνότητα μέ τό Σερβικό Πατριαρχεῖο. Δεύτερον, Ἀρχιερεῖς μέσω τῆς κανονικῆς ὁδοῦ νά εἶναι δικοί μας ὑποψήφιοι ἀπό τή “Μακεδονία”. Καί τρίτον, νά ἰκανοποιηθεῖ τό αἶτημα καί ἡ ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ μας καί ἡ ὀνομασία ἀπό Σερβικό νά μετατραπεῖ σέ Γιουγκοσλαβικό Πατριαρχεῖο”²⁸.

Στά τρία αὐτά αἰτήματα, ἀπαντώντας ὁ Πατριάρχης Γαβριήλ εἶπε: “Ἐσεῖς ζητᾶτε στήν ὀργάνωση τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας, νά εἰσάγουμε ἓνα εἰδικό σύστημα. Τονίζετε ἰδιαίτερα τό θέμα τῆς αὐτονομίας καί μάλιστα σάν κάποιο χωριστό, εἰδικό ἴδρυμα. Ὅμως, μέ βάση τούς κανόνες, κάθε ἐπαρχία εἶναι αὐτονομη ἐκκλησιαστική μονάδα, ἐπειδή κάθε Ἱεράρχης ἔχει στήν ἐπαρχία του τήν ἀπόλυτη ἐξουσία. Γιά αὐτόχθονους ἐπισκόπους καί γιά τό αἶτημα τῆς μακεδονικῆς γλώσσας, ἡ Σερβική Ὁρθόδο-

²⁷ P. Puzović: δ. π., σσ. 26-27.

²⁸ P. Puzović: δ. π., σ. 29.

ξος Ἐκκλησία δέν ἔχει καμία ἀξίωση νά ἐπηρεάσει τήν τοπική ἐξέλιξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, γιατί ὅταν τό κράτος ἀναγνώρισε τή μακεδονική ἐθνότητα καί κατ' ἐπέκταση καί τή μακεδονική γλώσσα, ἐμεῖς δέν εἶχαμε καμία ἀντίρρηση. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὑποψηφίους γιά Ἀρχιερεῖς ἀπό τίς τάξεις τοῦ αὐτόχθονου πληθυσμοῦ, στό μέλλον εἴμαστε πρόθυμοι νά ἱκανοποιήσουμε τό αἶτημα αὐτό, ὅταν ἐμφανιστεῖ ἓνα τέτοιο πρόσωπο.

Ἡ ἀντικατάσταση τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατριαρχείου, ἀπό Σερβικό σέ Γιουγκοσλαβικό, μᾶς βρῖσκει ἀντίθετους. Ἡ Σερβική Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καί τό Πατριαρχεῖο, ὑπάρχουν πρῖν ἀπό πολλοὺς αἰῶνες ὡς αὐτόνομη, ἀνεξάρτητη Ὁρθόδοξη μονάδα καί ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι γνωστή στόν κατάλογο τῶν Ὁρθόδοξων Αὐτοκέφαλων Ἐκκλησιῶν, μόνο μέ τήν ὀνομασία αὐτή. Ὅποιοιδήποτε πολιτικοί λόγοι, ἢ ἀλλαγές τῶν κρατικῶν συνόρων, δέν μποροῦν νά ἀλλάξουν τό ὄνομά της, καί θά συνεχίσει νά ὑπάρχει καί στό μέλλον μέ τήν ἴδια ὀνομασία.

Ἐμεῖς ἐπιθυμοῦμε νά σᾶς βοηθήσουμε στήν ἐκκλησιαστική ὀργάνωση καί στήν ἐκλογή ντόπιων ὑποψηφίων γιά ἀρχιερεῖς, ὅμως ἡ Ἐκκλησία θά παραμείνει μία, ὅπως ἦταν καί μέχρι σήμερα, ἀνεξάρτητα ἀπό τή σημερινή ὀργάνωση τοῦ κράτους μας²⁹.

Ὁ Πατριάρχης Γαβριήλ, σ' αὐτούς τοὺς δύσκολους καιροὺς καί κάτω ἀπό τή μεγάλη πίεση τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἔμεινε σταθερός στίς ἀποφάσεις τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καί τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Μετά τό θάνατό του, συνελήφθη ἀπό τίς ἀρχές ὁ Μητροπολίτης Σκοπίων Ἰωσήφ, μέ σκοπό νά μὴν εἶναι ὑποψήφιος ὡς νέος Πατριάρχης καί στή συνέχεια μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς πρωτοβουλίας ἔλαβαν μέρος στήν Ἐκλογική σύνοδο γιά Πατριάρχη, παρόλο πού αὐτό ἦταν σέ ἀντίθεση πρὸς τό Καταστατικό τῆς Σερβικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Δέν ὑπάρχουν κάποια συγκεκριμένα στοιχεία, γιά τό πῶς ἐγίνε αὐτό, οὔτε γνωρίζουμε ἐάν ὁ νέος Πατριάρχης Ἐπίσκοπος Ζλετόβου - Στρωμνίτης, Βικέντιος (Προντάνοβ) - 1 Ἰουλίου 1950 - ὑποσχέθηκε τίποτε στό καθεστῶς σχετικά μέ τή λύση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος στή Νότια Γιουγκοσλαβία. Γεγονός ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Πατριάρχης Βικέντιος

²⁹ P. Puzović: δ. π., σσ. 29-30.

βρέθηκε κάτω ἀπό ἰσχυρή πίεση τοῦ καθεστώτος, τό ὁποῖο τοῦ ὑπενθύμιζε πάντοτε ὅτι πρέπει νά λυθεῖ αὐτό τό πρόβλημα³⁰.

Τό Νοέμβριο τοῦ 1951 ἡ Ἐπιτροπή πρωτοβουλίας ἔστειλε μία ἀπόφαση, ὑπ' ἀριθμόν 1679, στόν Πατριάρχη Βικέντιο μέ τά αἰτήματα ἀπό τήν ὀλομελή συνεδρίασή της, στίς 13 Νοεμβρίου τοῦ 1951³¹. Ζητοῦν νά ἔχουν αὐτόνομη ἐκκλησία καί ὄχι αὐτοκέφαλη, ὅπως μέχρι τώρα ζητοῦσαν μέ αὐτόχθονους Ἐπισκόπους καί μέ τό δικαίωμα νά χρησιμοποιοῦν τό τοπικό σλαβικό γλωσσικό ἰδίωμα στή διοίκηση καί στό κήρυγμα. Καθώς ἐπίσης, νά μετατεθεῖ ὁ Μητροπολίτης Ἰωσήφ καί νά διοριστεῖ ὡς ἐπίσκοπος, ὁ βικάριος τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου Ἐπίσκοπος Δοσίθεος Στοϊκόβιτς.

Γιά νά ἐκτονωθεῖ ἡ κατάσταση ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, τῆς Σερβικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας σέ συνεδρίαση, τήν 1^η Ἰουνίου τοῦ 1955, ἀποφάσισε νά τοὺς παραχωρήσει τά δικαιώματα τά ὁποῖα διεκδικοῦσαν, ὅπως τή χρήση τῆς τοπικῆς γλώσσας καί τήν τοποθέτηση στίς τρεῖς ἐπαρχίες τῆς Νοτίου Γιουγκοσλαβίας ντόπιων Ἱεραρχῶν³².

Δυό ἡμέρες ἀργότερα, στίς 28 Μαρτίου, ὁ Πατριάρχης Βικέντιος συνοδευόμενος ἀπό τρεῖς ἐπισκόπους ἐπισκέφθηκε τή Νότια Γιουγκοσλαβία. Παντοῦ ἐγίνε δεκτός, τόσο ἀπό τοὺς ἱερεῖς ὅσο καί ἀπό τό λαό, μέ ἐγκαρδιότητα. Τήν δεύτερη ἡμέρα τῆς παραμονῆς του, ἐγίνε δεκτός καί ἀπό τόν πρόεδρο Λάζαρ Κολισέβκι.

³⁰Σ' ἓνα κείμενο τῆς 12^{ης} Ἰανουαρίου τοῦ 1955, στό ὁποῖο παρουσιάζεται τό περιεχόμενο τῶν συνομιλιῶν πού εἶχε ὁ Πατριάρχης Βικέντιος μέ τόν Ντόμριβογιε Ραντοσάβλεβιτς καί τό Λιοβίτσο Ἄρσοβ, ἀναφέρονται τά ἐξῆς λόγια τοῦ Πατριάρχη: "Ἡ δυσκολία μέ τήν ὁποία ἀντιμετωπίζουμε τή λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος συνίσταται στό γεγονός ὅτι τό ἐκκλησιαστικό αὐτό ζήτημα συνδέεται μέ τήν πολιτική. Συγκεκριμένα, ἔσεῖς ζητᾶτε ἀπό τήν Ἐκκλησία μας νά ἀναγνωρίσει τό μακεδονικό λαό. Ἐμεῖς εἴμαστε τῆς γνώμης ὅτι πρόκειται γιά κρατική ὑπόθεση καί ὅτι δέν ὑπάγεται στήν ἀρμοδιότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τό σημερινό κράτος καί τό σύστημα τῆς πολιτικῆς του, ἐπειδή καί ἡ ἴδια βρῖσκεται μέσα σ' αὐτό, ὅμως, ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι ἀρμόδια νά ἀνακατεῖται σέ πολιτικά ζητήματα". D. Slijeperčević: Istorija S.P.C. - III Deo, σ. 243.

³¹ P. Puzović: δ. π., σ. 36.

³² ΑΙΣ.ΣΠ. ΑΣ.βρ.14/ζαρ.51, 1 Ἰουνίου 1955.

Στις 12 Μαΐου του 1958 έφτασε στη Διαρκή Ίερά Σύνοδο της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας επιστολή του εκκλησιαστικού δικαστηρίου³³ της επαρχίας των Σκοπίων, στην οποία προτεινόταν οι υποψήφιοι επίσκοποι, όμως και οι τέσσερις υποψήφιοι οι οποίοι προτάθηκαν ήταν έγγαμοι.

Ο Στρατάρχης Τίτο θέλει να λυθεί όπωσδήποτε αυτό τό πρόβλημα. Έτσι στις 28 Μαΐου του 1958, δεξιώνεται στό Προεδρικό Μέγαρο τή Σύνοδο της Ίεραρχίας. Τόν Τίτο προσφωνεί ο Πατριάρχης Βικέντιος και αντιφωνεί ο Στρατάρχης, ο όποιος μεταξύ των άλλων λέει στόν Πατριάρχη και τά έξής: "Επιθυμώ να λύσετε τό πρόβλημα της Μακεδονικής Έκκλησίας μέ τόν καλύτερο δυνατό τρόπο, όπως αρμόζει στά συμφέροντα της χώρας μας. Νά είστε βέβαιος, ότι θά έχετε τήν άμέριστη ύποστήριξή μου"³⁴.

Στις 10 Ιουνίου του ίδιου έτους ή Σύνοδος της Ίεραρχίας της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας άποφασίζει ότι δέν μπορεί να προχωρήσει σε χειροτονία των προταθέντων επισκόπων, γιατί ήταν έγγαμοι³⁵.

Αυτή ήταν ή τελευταία Σύνοδος της Ίεραρχίας, στην οποία προήδρευσε ο Πατριάρχης Βικέντιος. Ξαφνικά, και ενώ δέν είχε κανένα πρόβλημα ύγείας, αρρώστησε στις 24 Ιουνίου και στις 5 Ιουλίου πέθανε.

Είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς πώς θά εξελίσσονταν τά πράγματα στην συνέχεια, αν ζούσε ο Πατριάρχης Βικέντιος.

II. Η δοθείσα άυτόνομία στην Έκκλησία των Σκοπίων

Η Έπιτροπή πρωτοβουλίας δυσαρεστημένη από τό γεγονός

³³ Τό άυτόαποκαλούμενο εκκλησιαστικό δικαστήριο των Σκοπίων, ήταν παράνομο και άντικανονικό, γιατί δέν είχε άρχιερέα στην σύνθεσή του, χωρίς τόν όποιο δέν μπορεί να υπάρχει βάσει του άρθρου 115, 116 και 117 του Καταστατικού της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας. Καί εκτός τούτου, όταν ιδρύθηκε από τήν Έπιτροπή πρωτοβουλίας, οι επαρχίες Σκοπίων και Ζλετόβου - Στρωμνίτσας είχαν δικούς τους κανονικούς άρχιερείς και δικό τους τακτικό εκκλησιαστικό δικαστήριο. Ustav S.P.C, δ. π., σσ. 56-57.

³⁴ Αθ. Αγγελόπουλου: Ο κόσμος της όρθοδοξίας, δ. π., σ. 179.

³⁵ P. Puzović: δ. π., σ. 45.

ότι ή τελευταία Σύνοδος της Ίεραρχίας δέν εξέλεξε Έπισκόπους από τή λίστα των ύποψηφίων, συνεδρίασε στις 24 Ιουλίου του 1958 και άποφάσισε: Πρώτον, να συγκαλέσει κληρικολαϊκή συνέλευση στην Αχρίδα από τις 4 έως τις 6 Οκτωβρίου. Δεύτερον, να προταθεί στην συνέλευση ή αναβίωση της Αρχιεπισκοπής Αχρίδας, ή όποια θά βρίσκεται σε κανονική σχέση και ένότητα μέ τή Σερβική Όρθόδοξη Έκκλησία μέσω του Προκαθημένου της, και τρίτον να προταθεί λίστα ύποψηφίων από τους όποιους ή Σύνοδος της Ίεραρχίας της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας θά εκλέξει τρεις Έπισκόπους για τις επαρχίες της Λαϊκής Δημοκρατίας της "Μακεδονίας"³⁶.

Τό κείμενο της άπόφασης έστάλη στην Σύνοδο της Ίεραρχίας, ή όποια τήν επόμενη ήμέρα, 25 Ιουλίου, άποφάσισε να σταλεί τό κείμενο σύμφωνα μέ τήν άπόφαση της Διαρκούς Ίερας Συνόδου ύπ' αριθμόν 15/ πρακτικό 73, της 10^{ης} Ιουνίου, σε όλους τους Αρχιερείς, μέ σκοπό να ενημερωθούν για τις εξελίξεις.

Στις 13 Σεπτεμβρίου του 1958, εξέλεγη ως Πατριάρχης ο Έπίσκοπος Ζίτσης Γερμανός.

Στις 22 Σεπτεμβρίου, ή Έπιτροπή πρωτοβουλίας έστειλε έγγραφο (akt. br. 803) στόν νεοεκλεγέντα Πατριάρχη Γερμανό και κοινοποίηση προς τή Σύνοδο της Ίεραρχίας, στο όποιο αναφέρονταν οι άποφάσεις από τή συνεδρίαση της 24^{ης} Ιουλίου³⁷.

Τήν ίδια χρονική περίοδο - 24 και 25 Σεπτεμβρίου - ή "Ένωση του Συνδέσμου Όρθοδόξων κληρικών"³⁸, στην τρίτη τακτική συνέλευσή της έτάχθη υπέρ της κληρικολαϊκής συνελεύσεως. Ο πρόεδρος της Όμοσπονδιακής Έπιτροπής θρησκευτικών θεμάτων Ντόμπριβογιε Ραντοσάβλεβιτς, στην όμιλία του διεχώρισε τους ιερείς της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας σε καλούς, εκείνους οι όποιοι είναι πιστοί στο καθεστώς και σε κακούς, εκείνους οι όποιοι είναι άφοσιωμένοι στην Έκκλησία³⁹. Στις άποφάσεις, οι όποιες έλήφθησαν, επιρρίπτεται μέ δόση επιφυλα-

³⁶ ΑΙΣ. SPC: Sin.br. 2150/zap. 505, 25 Ιουλίου 1958. & Pravoslavije, Beograd, 1 Μαΐου 1992.

³⁷ P. Puzović: δ. π., σσ. 47-48.

³⁸ D. Živojinović: δ. π., Hrišćanska Misao, έτος v/4-8/97, σ. 51.

³⁹ Djoko Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σ. 62.

κτικότητας ή ευθύνη στην Ίερά Σύνοδο της Σερβικής Ορθόδοξου Εκκλησίας για τή διακώνιση του προβλήματος. "Παραμένοντας μέχρι τέλους στο πλευρό του αδελφικού μακεδονικού λαού, και υποστηρίζοντας τὰ δικαιολογημένα αιτήματά του, ή Ένωση κληρικών θά πράξει τό πᾶν και θά καταβάλει όλες τίσ δυνατές προσπάθειες, στό πλαίσιο τῶν ἀρμοδιοτήτων της, μέ σκοπό νά επιταχυνθεί ή εΰρεση λύσεως, μέ επιτυχία και μέ θεάρεστο τρόπο"⁴⁰.

Από τό περιεχόμενο τῶν πρακτικῶν τῆς 45^{ης} συνεδριάσεως τῆς Συνόδου τῆς Ίεραρχίας, ή όποία ἔλαβε χώρα στις 29 Σεπτεμβρίου τοῦ 1958, μπορούμε νά πληροφορηθούμε ότι τήν 26^η Σεπτεμβρίου ὁ Πατριάρχης Γερμανός και τὰ μέλη τῆς Συνόδου ἔδέχθησαν σέ συνάντηση μία πενταμελῆ αντιπροσωπία τῆς Ἐπιτροπῆς πρωτοβουλίας⁴¹. Ἐκεῖ, ἐνημέρωσαν τόν Πατριάρχη Γερμανό και τὰ μέλη τῆς Συνόδου για τή σύγκληση τῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως, τό τί πραγματικά ἐπιθυμοῦν και ἐξέφρασαν τήν ἐπιθυμία τους νά παραστει στή συνέλευση και ὁ Πατριάρχης Γερμανός ἡ ἐκπρόσωπός του.

Στήν πολύωρη συνομιλία ή όποία ἀκολούθησε, ὁ Πατριάρχης Γερμανός ἐπέστησε τήν προσοχή τῶν μελῶν τῆς αντιπροσωπίας στά ἑξῆς:

1. Ἡ Ἐπιτροπή πρωτοβουλίας δέν ἔχει κανένα λόγο νά ὑπάρχει και περαιτέρω μετά τήν ἐκκλησιαστική ὀργάνωση ή όποία πραγματοποιήθηκε τό 1957 στις Ἐπαρχίες τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς "Μακεδονίας".

2. Ἡ σύγκληση τῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως ή όποία ἐτοιμάζεται εἶναι ἀντίθετη πρὸς τό Καταστατικό της Σερβικῆς Ορθόδοξου Εκκλησίας, και αὐτό ὀδηγεῖ μόνο σέ σχίσμα τῆ Σερβικῆς Εκκλησίας, και ὄχι σέ ἐνότητα.

3. Ἡ ἀναβίωση τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδας εἶναι ἐπίσης ἀντίθετη μέ τό Καταστατικό της Σερβικῆς Ορθόδοξου Εκκλησίας.

⁴⁰ Vesnik, ἀρ.223, 1 Ὀκτωβρίου 1958.

⁴¹ Μέλη αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς ἦταν οἱ ἱερεῖς Νέστορ Ποπόσκι, Μπόρα Στανκόσκι, Κύριλλο Στογιανόσκι, Κλήμεντα Μάλεσκι και Ντιμίτριε Γιακόβλιεβ, ἀντιπρόεδρος της Ἐπαρχιακῆς διοικοῦσας ἐπιτροπῆς.

4. Δέν εἶναι καθόλου ἀληθεῖς οἱ ἰσχυρισμοί, οἱ όποιοι ἀναφέρονται στό κείμενο τῆς ἀποφάσεώς σας, ὅτι ή Σύνοδος τῆς Ίεραρχίας και ή Διαρκῆς Ίερά Σύνοδος ὑποσχέθηκαν ὅτι θά ἐκλέξουν Ἐπισκόπους ἀπό τούς ὑποψηφίους τῆς δικῆ σας ἐπιλογῆς τῆ στιγμή πού οἱ συγκεκριμένοι ὑποψήφιοι δέν τηροῦν τίσ ἀπαραιτήτες προϋποθέσεις⁴².

Τὰ μέλη τῆς αντιπροσωπίας θέλοντας νά δικαιολογήσουν τή στάση τους ἐπέμειναν στό γεγονός, ὅτι διεξήχθησαν συνομιλίες για τό θέμα αὐτό, τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1957, μέ τόν πατριάρχη Βικέντιο (ὁ όποιος ἀπεβίωσε στό μεταξύ) και μέ τὰ μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ίεραρχίας και ὑπῆρξε ή διαβεβαίωση ὅτι ή Σερβική Εκκλησία εἶναι πρόθυμη νά ἐκπληρώσει τίσ ἐπιθυμίες τους.

Στό τέλος, ὁ Πατριάρχης Γερμανός τούς συνέστησε "νά ἔχουν λίγη ὑπομονή, νά μήν παίρνουν βεβιασμένες και ἀπερίσκεπτες ἀποφάσεις, διότι, ἀν διευρυνθεί τό χάσμα, δύσκολα θά μπορέσει νά διορθωθεί ή κατάσταση".

Ἡ Σύνοδος τούς ἐπισήμανε ὅτι ἐπιθυμοῦσε και ἐπιθυμεῖ ἀκόμα και τώρα, νά λυθεί αὐτό τό ζήτημα μέ εὐνοϊκό τρόπο, πρὸς τό κοινό ὄφελος.

Ἐξαιτίας, ὅμως, τῶν προαναφερθέντων ὁ Πατριάρχης δήλωσε ὅτι δέν θά ἀναμιχθεί καθόλου και οὔτε μπορεῖ νά λάβει μέρος στις ἐργασίες τῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως τῆς Ἀχρίδας, οὔτε πάλι ἔχει τήν πρόθεση νά στελεει ἐκπρόσωπό του⁴³.

Τό ἡμερήσιο φύλλο Borba⁴⁴ δημοσίευσε, στό τεῦχος τῆς 29^{ης} Σεπτεμβρίου τοῦ 1958, ἀνακοίνωση στήν όποία ἀναφέρεται ὅτι ἀπό τίσ 4 ἕως τίσ 6 Ὀκτωβρίου στήν Ἀχρίδα θά πραγματοποιηθεῖ κληρικολαϊκή συνέλευση και ὅτι σ' αὐτήν θά γίνει ή ἀναβίωση, ή ἐπανίδρυση τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδας. Ἐπίσης, δημοσιεύθηκε και τό πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν⁴⁵.

⁴² Pravoslavje, Beograd, 1 Μαΐου 1992.

⁴³ P. Puzović: ὁ. π., σ. 48-49.

⁴⁴ Borba, ἀρ. τεύχους 247, 29 Σεπτεμβρίου 1958.

⁴⁵ Τήν πρώτη μέρα θά ὑποβληθεῖ ἔκθεση για τίσ ἐργασίες τῆς Ἐπιτροπῆς πρωτοβουλίας. Τῆ δεύτερη μέρα θά γίνει ή ἐπανίδρυση τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδας και ή ἐκλογή τοῦ μητροπολίτη και τῶν δυό ἀρχιερέων για τίσ ἐπαρχίες Ἀχρίδας - Βιτωλίων και Ζλετόβου - Στριμνίτσης. Τήν τελευταία μέρα, 6 Ὀκτωβρίου, θά ψηφιστεῖ τό Καταστατικό της "Μακεδονικῆς" Ορθόδο-

Η Διαρκής Ιερά Σύνοδος της Σερβικής Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐνημερώθηκε ὅτι ὁ βικάριος, Ἐπίσκοπος τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου Δοσίθεος Στοϊκοβιτς, ἦταν μυστικά προσκεκλημένος νά συμμετάσχει στήν κληρικολαϊκή συνέλευση τῆς Ἀχρίδας. Γι' αὐτό ἡ Σύνοδος τόν κάλεσε, στίς 29 Σεπτεμβρίου, νά παρουσιάσει τό περιεχόμενο τῶν συνομιλιῶν πού εἶχε μέ τήν Ὁμοσπονδιακή Ἐπιτροπή θρησκευτικῶν θεμάτων στίς 27 Σεπτεμβρίου.

Ὁ Ἐπίσκοπος Δοσίθεος ἐπιβεβαίωσε ὅτι εἶχε συνομιλίες καί μάλιστα μέ τό γραμματέα τῆς ἐπιτροπῆς Μιλόγιε Ντιλπαριτς καί μέ τόν πρόεδρο τῆς θρησκευτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς "Μακεδονίας", Στράχιλο Γκίγκοβ, τόν ὁποῖο εἶχε στείλει ὁ πρόεδρος Λάζαρ Κολισέβσκι μέ τή συγκατάθεση τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβερνήσεως, γιά νά τόν καλέσει νά συμμετάσχει στίς ἐργασίες τῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως⁴⁶.

Ἐξιστορώντας ἐν συντομίᾳ τό περιεχόμενο τῶν συνομιλιῶν, ὁ Δοσίθεος ἐνημέρωσε τή Σύνοδο ὅτι ὑποσχέθηκε νά πάει καί ὅτι εἶναι ἕνας ἀπό τούς ὑποψηφίους γιά μία ἐπαρχία στή "Μακεδονία." Προσπάθησε δέ νά πείσει τή Σύνοδο, ὅτι μέσω αὐτοῦ θά ὑπάρξει κανονική ἐνότητα τῆς "Μακεδονικῆς" Ἐκκλησίας μέ τή Σερβική Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία. Κλείνοντας ὁ Δοσίθεος εἶπε: "Θέλω-δέ θέλω, πρέπει νά πάω. Ἔχω πλήρη συνείδηση τοῦ γεγονότος καί ὅτι θά φέρω τήν εὐθύνη γιά ὅλες τίς τυχόν συνέπειες τῆς ἀποφάσεώς μου, ὅμως Σᾶς παρακαλῶ νά δεῖξετε κατανόηση γιά τήν ἐνέργειά μου.

Ὅταν ρωτήθηκα ἂν θά πάω, ἐγώ τούς ἔδωσα τή συγκατάθεση μου καί τώρα δέν μπορῶ νά κάνω ἀλλιῶς."

Ὁ Πατριάρχης Γερμανός, ἐνοχλημένος ἀπ' ὅσα ἄκουσε, ἀπάντησε στόν ἐπίσκοπο Δοσίθεο: "Ἦδη ἔχω πεί ὅτι αὐτή ἡ κληρικολαϊκή συνέλευση εἶναι ἀντικανονικό σῶμα καί ἀντίθετη πρός τόν Καταστατικό Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας μας. Δέν συμφωνῶ μαζί Σας, Ἐπίσκοπε Δοσίθεε, καί δέν Σᾶς ἐπιτρέπω νά πάτε"⁴⁷.

Μέ τή γνώμη τοῦ Πατριάρχη συμφώνησαν καί τά μέλη τῆς

Ἐκκλησίας, καί στό τέλος θά γίνῃ ἡ ἐκλογή τῶν ὀργάνων τῆς μητροπολι-

λεως.

⁴⁶ P. Puzović: δ. π., σσ. 49-50.

⁴⁷ Pravoslavlje, Beograd, 1 Μαΐου 1992.

Συνόδου Ἐπίσκοποι Χρυσόστομος, Αἰμιλιανός καί Βλάντισλαβ.

Βλέποντας ὅτι τά πράγματα δέν ἐξελίσσονται καλά, τά μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ἀποφάσισαν νά ζητήσουν ἀκρόαση ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Ἐπιτροπῆς θρησκευτικῶν θεμάτων, ἀπό τόν ὁποῖο θά ζητοῦσαν νά μὴν ἐπιτρέψει τήν πραγματοποίηση τῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως στήν Ἀχρίδα, στίς 4 Ὀκτωβρίου, ἐπειδή -ἡ πραγματοποίησή της- ἔρχεται σέ ἀντίθεση πρός τόν Καταστατικό Χάρτη τῆς Σερβικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Τά μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας εἶχαν τήν πρόθεση νά ἐνημερώσουν τόν πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τό ὅτι οἱ ἀποφάσεις οἱ ὁποῖες θά ληφθοῦν στή σύνοδο, ἂν αὐτή πραγματοποιηθεῖ, θά μποροῦσαν, ἴσως, νά διασαλεύσουν τήν ἐνότητα ἡ ὁποία ὑπάρχει στούς κόλπους τῆς Σερβικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, καί θά μποροῦσαν νά ἔχουν ἄκρως ἀρνητικές συνέπειες, οἱ ὁποῖες δύσκολα θά μποροῦσαν νά διορθωθοῦν ἀργότερα⁴⁸.

Δεχόμενος τό αἴτημά τους, ὁ πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Ἐπιτροπῆς θρησκευτικῶν θεμάτων ἀπάντησε, πῶς μπορεῖ νά δεχθεῖ στίς 29 Σεπτεμβρίου τό ἀπόγευμα, μόνο τόν Πατριάρχη Γερμανό.

Πράγματι, στίς 6 ἡ ὥρα τό ἀπόγευμα, ὁ Πατριάρχης ἔφτασε στό γραφεῖο τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς, Ραντοσάβλεβιτς, καί τόν ἐνημέρωσε σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τήν ὁποία πήραν τά μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καί ἡ ὁποία ἀφορᾷ στήν πραγματοποίηση τῆς συνόδου στήν Ἀχρίδα. Ἐπίσης, ὁ Πατριάρχης τόν προειδοποίησε ὅτι ἡ πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς συνελεύσεως μπορεῖ νά ἔχει ὡς ἐπακόλουθο δυσμενεῖς ἐξελίξεις καί ἀρνητικές συνέπειες γιά τήν ἐνότητα, ἡ ὁποία ὑπάρχει στή Σερβική Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία καί γενικότερα στό κράτος⁴⁹.

Ὁ Ραντοσάβλεβιτς ἐξέθεσε ἀπό τήν πλευρά του σέ γενικές γραμμές τό πρόβλημα, τό ὁποῖο ἀντιμετωπίζει ἡ Ἐκκλησία στή Λαϊκή Δημοκρατία τῆς "Μακεδονίας", τονίζοντας ὅτι τήν εὐθύνη γι' αὐτό φέρει ἡ Σερβική Ἐκκλησία, ἐπειδή ἡ ἴδια ἀπέφευγε νά βρεῖ μία εὐνοϊκή λύση γιά τό πρόβλημα. "Ἡ ἀπόφαση ἡ ὁποία

⁴⁸ P. Puzović: δ. π., σ. 51.

⁴⁹ P. Puzović: δ. π., σ. 52.

ἐλήφθη στήν τελευταία συνεδρίαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπογοήτευσε τή “μακεδονική” πλευρά καί τήν παρότρυνε νά συγκαλέσει αὐτήν τήν κληρικολαϊκή συνέλευση γιά τήν 4^η Ὀκτωβρίου. Σύμφωνα μ’ ὅλα αὐτά, ἐμεῖς τώρα δέν μπορούμε νά κάνουμε τίποτα γιά νά σταματήσουμε αὐτήν τή διαδικασία, οὔτε μπορούμε νά τήν ἀναβάλουμε”.

Ὁ Πατριάρχης Γερμανός ἐνημέρωσε τό Ραντοσάβλεβιτς γιά τήν προσωπική του θέση, καθώς καί γιά τή θέση τῶν μελῶν τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας σχετικά μέ τήν ἀναχώρηση τοῦ Ἐπισκόπου Δοσιθέου γιά τήν Ἀχρίδα καί τήν ἐκεῖ συμμετοχή του στίς ἐργασίες τῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως. Ὁ Πατριάρχης τόνισε ὅτι “ἡ συμμετοχή τοῦ Ἐπισκόπου Δοσιθέου στίς ἐργασίες τῆς συνελεύσεως θά διασαλεύσει τήν ὅλη διαδικασία γιά εὔρεση λύσεως τοῦ “μακεδονικοῦ” ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, καθώς ἐπίσης καί ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτή θά εἶναι προσωπικά ἐπιζήμια καί γιά τόν ἴδιο τόν Ἐπίσκοπο Δοσιθέο. Θά ἔχει ὁ ἴδιος τήν εὐθύνη τῆς παραβάσεως τῶν Κανόνων καί τῆς κανονικῆς τάξεως πραγμάτων καί θά ἐκθέσει, κατ’ αὐτόν τόν τρόπο τόν ἑαυτό του σέ κίνδυνο, νά ἀφοριστεῖ καί νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν ἐκκλησία. Ἡ παρουσία του στή συνέλευση τῆς Ἀχρίδας δέν εἶναι καθόλου ἀπαραίτητη, διότι ἡ συνέλευση – καί ἡ Ἐπιτροπή πρωτοβουλίας – ἔχει τό δικό της πρόγραμμα ἐργασιῶν, στό ὁποῖο ὁ Δοσιθέος δέν μπορεί νά ἔχει καμία προσωπική συμβολή, οὔτε πάλι μπορεί νά ἔχει κάποια ἐπίδραση σ’ αὐτήν ἢ νά βοηθήσει. Ἀντίθετα πρὸς αὐτό, ἐκεῖνο τό ὁποῖο μπορεί νά κάνει ὁ Ἐπίσκοπος Δοσιθέος μέ τήν ἐμφάνισή του στή συνέλευση τῆς Ἀχρίδας, εἶναι νά ἐνθαρρύνει τίς ἀποσχιστικῆς τάσεις καί νά ὀδηγήσει τόν ἑαυτό του σέ ἄκρως δυσμενῆ καί ἐπικίνδυνη θέση”⁵⁰.

Ἀπαντώντας ὁ Ραντοσάβλεβιτς εἶπε ὅτι γιά τό ζήτημα αὐτό πρέπει νά συγκληθεῖ ἔκτακτη συνεδρίαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ὁ Πατριάρχης Γερμανός δέν συμφώνησε μαζί του λέγοντας ὅτι “ἡ πρόταση γιά σύγκληση κάποιας ἔκτακτης συνεδρίασης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, στήν ὁποία θά διεξάγονταν συζητήσεις γιά τό θέμα αὐτό, δέ θά ἦταν καθόλου εὐπρόσδεκτη καί θά προκαλοῦσε μεγάλη δόση δυσαρέσκειας ἀνάμεσα στά μέλη τῆς, ἔχοντας μάλι-

⁵⁰ P. Puzović: δ. π., σ. 52.

στα ὑπ’ ὄψιν τό γεγονός, ὅτι ἐφέτος ἤδη πραγματοποιήθηκαν δύο συνεδριάσεις”⁵¹.

Ὅπως φαίνεται ἀπό τά παραπάνω, τό κομμουνιστικό καθεστῶς τῆς χώρας τά εἶχε σχεδιάσει ὅλα ἐκ τῶν προτέρων. Οἱ κομμουνιστές εἶχαν προβλέψει λεπτομερέστατα τήν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων πρὸς ὄφελός τους. Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι οἱ ἀρχές τῆς χώρας ἐκβίασαν, κάπως, τόν Ἐπίσκοπο Δοσιθέο· ὅμως ἀπό τά πρακτικά, τά ἐπίσημα ἔγγραφα καί τή βιβλιογραφία πού εἶχαμε στή διάθεσή μας δέ φαίνεται πῶς καί μέ ποιόν τρόπο ἔγινε αὐτό, τί τοῦ εἶπαν καί σέ ποιά συμφωνία κατέληξαν μαζί του. Τό μόνο σίγουρο εἶναι ὅτι τό ἐλάχιστο, τό ὁποῖο θά τοῦ ὑποσχέθηκαν, θά ἦταν ὅτι οἱ ἀρχές τῆς χώρας θά παρεμπόδιζαν τήν διαδικασία κάθε τυχόν ποινικῆς πράξεως ἢ διώξεως ἐναντίον του.

Τά μέλη τῆς Συνόδου συνειδητοποίησαν ὅτι δέν εἶναι σέ θέση νά κάνουν τίποτα, ὥστε νά ἐμποδίσουν τήν πραγματοποίηση τῆς συνελεύσεως στήν Ἀχρίδα καί γι’ αὐτό ἀποφάσισαν νά στείλουν σέ ὄλους τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐγκύκλιο ἐπιστολή ἢ ὁποία σχετιζόταν μέ τό θέμα αὐτό. Στήν ἐπιστολή αὐτή τά μέλη τῆς Συνόδου ἐξηγοῦσαν τή νεοδημιουργηθεῖσα κατάσταση, ζητώντας ἀπ’ τοὺς Ἀρχιερεῖς νά ἀποφανθοῦν σχετικά μέ τήν πιθανότητα συγκλήσεως ἔκτακτης συνεδρίασεως τῆς Συνόδου.

Στίς ἀπαντήσεις τους οἱ Ἀρχιερεῖς ὑποστήριξαν ἀπόλυτα τή στάση τοῦ Πατριάρχη Γερμανοῦ καί τήν ἀπόφαση τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, τῆς 29^{ης} καί 30^{ης} Σεπτεμβρίου τοῦ 1958.

Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τήν ἀναχώρηση τοῦ Ἐπισκόπου Δοσιθέου γιά τήν Ἀχρίδα, χωρίς τή συγκατάθεση τοῦ Πατριάρχη, ἐκφράστηκε ἡ γνώμη ὅτι πρέπει νά δοθεῖ στόν Ἐπίσκοπο Δοσιθέο ἄλλη μία τελευταία εὐκαιρία, προειδοποιώντας τον καί ἐνημερώνοντάς τον καί πάλι γιά τίς ἀρνητικῆς συνέπειες τῆς ἀναχωρήσεώς του καί τῆς συμμετοχῆς του στήν ἐκεῖ κληρικολαϊκή συνέλευση. Ὅλοι οἱ Ἀρχιερεῖς συμφώνησαν στήν ἐκτίμηση ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Δοσιθέος, σέ περίπτωση πού μεταβεῖ στήν Ἀχρίδα καί λάβει μέρος στή συνέλευση, πρέπει νά λογοδοτήσει γιά τήν ἀπρεπῆ συμπεριφορά του. Τέλος, ὅλοι οἱ Ἀρχιερεῖς ἀποφάνθηκαν κατὰ τῆς

⁵¹ P. Puzović: δ. π., σ. 52.

συγκλήσεως έκτακτης συνεδριάσεως της Συνόδου⁵².

Ένδιαφέρον προκαλεί τό γεγονός ότι τά μέλη τής Έπιτροπής πρωτοβουλίας και οι ύψηλοι παράγοντες τής χώρας ύπολόγιζαν, επί πολύ καιρό, στίς ύπηρεσίες τοϋ Έπισκόπου Δοσίθεου. Από τά έπίσημα κείμενα και τά δημοσιεύματα βλέπουμε ότι δέν ύπήρξε πραγματικά τίποτα τό όποιο θά μπορούσε νά πείσει και νά αναγκάσει τόν Έπίσκοπο Δοσίθεο νά αλλάξει γνώμη και νά μήν κάνει αυτό τό όποιο είχε προαποφασιστεί. Έπίσης είναι γνωστό ότι τό κομμουνιστικό καθεστώς πρότεινε συνεργασία και σέ άλλους Έπισκόπους, μέ σκοπό νά τούς χρησιμοποιήσει σάν μέσο γιά τήν πραγματοποίηση τών στόχων του. Παρ' ότι όμως οι καιροί ήταν δύσκολοι γιά όλους, πρώτος ό Πατριάρχης Γερμανός στάθηκε στό ύψος τών περιστάσεων αλλά ούτε και άλλος Έπίσκοπος θέλησε νά ανταποκριθεί στίς εκκλήσεις τών εκπροσώπων τών έπισήμων άρχών τοϋ κράτους γιά συνεργασία.

Όπως ήταν άναμενόμενο, ό Έπίσκοπος Δοσίθεος παραβίασε τήν απαγόρευση τής Ίερής Συνόδου και τοϋ Πατριάρχη και παραβρέθηκε στην συνέλευση τής Άχρίδας, από τίς 4 έως τίς 6 Όκτωβρίου τοϋ 1958. Είναι ό κύριος ύπαίτιος γιά τήν ψύχρανση τών σχέσεων και τήν εξέλιξη τοϋ εκκλησιαστικού ζητήματος. Χωρίς τήν παρουσία του στό κομμουνιστικό παιχνίδι, ή Έπιτροπή πρωτοβουλίας δέν θά μπορούσε νά κατορθώσει τίποτα. Μέ τήν ενέργειά του αυτή, ό Έπίσκοπος Δοσίθεος παραβίασε τόν έπισκοπικό όρκο και ήρθε σέ σύγκρουση μέ τήν κανονική τάξη πραγμάτων, ή όποία ισχύει στην Όρθόδοξη Έκκλησία.

Κατηγορώντας λοιπόν τό Σερβικό Πατριαρχείο μέ τό πρόσχημα, ότι αρνείται νά ανταποκριθεί στίς ύποσχέσεις τίς όποιες είχε δώσει, 219 εκπρόσωποι, οι όποιοι - κατά τήν άποψη τής Έπιτροπής πρωτοβουλίας - εξέφραζαν τή θέληση τοϋ Όρθόδοξου "μακεδονικοϋ λαοϋ" και τών Ιερέων του, νά έχουν δική τους Έκκλησία, βάσει τών κανονικών και Ιστορικών δικαιωμάτων και σύμφωνα μέ τό Σύνταγμα τής Γιουγκοσλαβίας, έλαβαν άπόφαση τόν Όκτώβριο τοϋ 1958 γιά τή δημιουργία τής "Μακεδονικής" Όρθόδοξου Έκκλησίας⁵³.

⁵² Ρ. Ρυζονί: ό. π., σ. 53.

⁵³ J. Miševski: Makedonska Pravoslava Crkva (Η Μακεδονική Όρθόδοξη

Συγκεκριμένα ή κληρικολαϊκή συνέλευση άποφάσισε τά έξής:

1. Τήν άυτοανακήρυξη της σέ νομοθετικό σώμα
2. Τήν αναβίωση τής Αρχιεπισκοπής Άχρίδας
3. Τήν ίδρυση τριών έπαρχιών: Σκοπίων, Πρέσπας - Βιτωλίων (Μοναστηρίου) και Ζλετόβου - Στρωμνίτης.
4. Τά σύνορα τών έπαρχιών στη "Μακεδονική" Όρθόδοξη Έκκλησία ταυτίζονται μέ τά σύνορα τής Δημοκρατίας.
5. Έπικεφαλής τής "Μακεδονικής" Όρθόδοξου Έκκλησίας βρίσκεται Μητροπολίτης μέ τόν τίτλο: Αρχιεπίσκοπος Άχρίδας και Σκοπίων και Μητροπολίτης Μακεδονίας, μέ έδρα στα Σκόπια.

6. Έξέλεξαν Μητροπολίτη και δυό Έπισκόπους

7. Ψήφισαν τό Καταστατικό της "Μακεδονικής" Όρθόδοξου Έκκλησίας και άποφάσισαν ή Έκκλησία τής "Μακεδονίας" νά βρίσκεται σέ κανονική σχέση και ένότητα μέ τή Σερβική Όρθόδοξη Έκκλησία μέσω τοϋ Πατριάρχη, ό όποιος ταυτόχρονα θά είναι και Πατριάρχης τής "Μακεδονικής" Όρθόδοξου Έκκλησίας⁵⁴.

Άπό τή συνέλευση έστάλησαν τηλεγραφήματα μέ χαιρετισμούς στόν Πρόεδρο Τίτο, στό Λάζαρ Κολισέβσκι, στόν πρόεδρο τής Βουλής τής Λαϊκής Δημοκρατίας τής "Μακεδονίας" στόν Ντομπρόβιε Ραντοσάβλεβιτς, πρόεδρο τής Όμοσπονδιακής Έπιτροπής θρησκευτικών θεμάτων και τέλος στόν Πατριάρχη Γερμανό. Στο τηλεγράφημα προς τόν Πατριάρχη Γερμανό αναφέρονται τά έξής: "Πραγματοποιώντας τούς πόθους και τή θέληση τών πιστών μας νά διατηρηθεί άκραιφνής ή ένότητα τής Όρθόδοξου Έκκλησίας στη Γιουγκοσλαβία, τά μέλη τής κληρικολαϊκής συνελεύσεως εκφράζουν τή γνώμη ότι ή ύψιστη προσωπικότητά Σας πρέπει νά άποτελέσει τήν προσωποποίηση αυτής τής ένότητας, επειδή Έσείς βρίσκεστε επικεφαλής όλης τής Όρθόδοξου Έκκλησίας στη Γιουγκοσλαβία"⁵⁵.

Ό τρόπος συγκλήσεως τής κληρικολαϊκής συνελεύσεως και

Έκκλησία), Religija I društvo (Συλλογή κειμένων στό βιβλίό Θρησκεία και κοινωνία), Beograd 1988, σ.398

⁵⁴ Pravoslavlje, Beograd, 1 Μαΐου 1992 & Ρ. Ρυζονί: ό. π., σ. 54 & Αρχείο Ίερής Συνόδου, Έκθεση τής ειδικής έπιτροπής γιά τό ζήτημα τής Μακεδονικής Έκκλησίας, 1966.

⁵⁵ Ρ. Ρυζονί: ό. π., σ. 54.

οι αποφάσεις της είναι αντικανονικές και αντίθετες προς το Καταστατικό της Σερβικής Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ σύγκληση τῆς συνελεύσεως χωρίς τὴν ἄδεια καὶ τὴ γνώμη τοῦ ἀρμόδιου Ἀρχιερέα εἶναι αντικανονική καὶ ἄκυρη, πράγμα γιὰ τὸ ὁποῖο ὁμιλοῦν οἱ Κανόνες τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων 31^{ος}, 34^{ος}, καὶ 39^{ος}, τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου 18^{ος} καὶ 30^{ος} καὶ τῆς ἐν Τρούλῳ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου 31^{ος}. Ἡ δημιουργία ἐπαρχιῶν καὶ ἡ ἀλλαγὴ τῶν ὀνομάτων τους ἀνήκει, βάσει τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μόνο στὴν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας⁵⁶ καὶ ὄχι σὲ μία αντικανονικὴ κληρικολαϊκὴ συνέλευση. Ἐπίσης, αντικανονικὴ εἶναι καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ βικάριου Ἐπισκόπου Δοσίθεου σὲ Μητροπολίτη. Αὐτὸς αὐτόβουλα ἐγκατέλειψε τὰ καθήκοντά του καὶ χωρίς ἄδεια μετέβη σὲ ἄλλη ἐπαρχία ἀρπάζοντας τὴν ἐξουσία. Οἱ ἐνέργειες αὐτῆς διασποῦν τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτὸ πολλοὶ Κανόνες καταδικάζουν καὶ αὐτῆς ἄλλὰ καὶ παρόμοιες ἐνέργειες. Στὸν 15^ο Κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπαγορεύεται σὲ ἕναν Ἐπίσκοπο, πρεσβύτερο ἢ διάκονο νὰ μεταβαίνει ἀπὸ μία πόλη σὲ ἄλλη. Σὲ περίπτωση ποῦ εἶναι Ἐπίσκοπος καὶ κάνει κάτι τέτοιο "τότε ἡ πράξη αὐτὴ εἶναι ἄκυρη" καὶ ὁ 17^{ος} Κανόνας τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου διατάζει νὰ καθαιρεθεῖ καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνος ποῦ τὸν δέχθηκε ἀντικανονικά. Ὁ 16^{ος} Κανόνας τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας λέει ὅτι ἐκεῖνος ὁ Ἐπίσκοπος ὁ ὁποῖος κατέλαβε κενὸ ἐπισκοπικὸ θρόνο χωρίς τὴ συγκατάθεση τῆς Συνόδου πρέπει νὰ ἀντικατασταθεῖ.

Τὰ μέλη τῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως ἐνημέρωσαν, στίς 9 Ὀκτωβρίου τοῦ 1958, μὲ τηλεγράφημα τὸν Πατριάρχη Γερμανό ὅτι "στίς 4 Ὀκτωβρίου ἔλαβαν ἀπόφαση ἱστορικῆς σημασίας, μὲ τὴν ὁποία ἐπανίδρυσαν τὴν ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδας καὶ ἐξελέξαν τὸν πρῶτο Μητροπολίτη Μακεδονίας".

Λίγο ἀργότερα, στὸ Πατριαρχεῖο ἔφτασαν δύο ἐπιστολές μίᾶ γιὰ τὸν Πατριάρχη Γερμανό καὶ μίᾶ γιὰ τὴ Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας (ὑπ' ἀριθμ. 14 καὶ 15, τῆς 5^{ης} Ὀκτωβρίου τοῦ 1958), τίς ὁποῖες ὑπέγραφε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδας καὶ Σκοπίων καὶ Μητροπολίτης Μακεδονίας Δοσίθεος. Καὶ στίς δύο ἐπιστολές ὁ

⁵⁶ Ustav S.P.C., δ. π., ἀρθρο 16, σσ. 11-12.

Δοσίθεος ἐνημερώνει τὸν Πατριάρχη καὶ τὰ μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ὅτι ὁ ἴδιος ἐξελέγη Ἀρχιεπίσκοπος στίς 4 Ὀκτωβρίου, καθὼς καὶ ὅτι στίς 5 Ὀκτωβρίου ἀνέλαβε ἐπίσημα τὰ καθήκοντά του, στὴν Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Κλήμη⁵⁷ Ἀχρίδας, καὶ ἔτσι ἔγινε ὁ πρῶτος Μητροπολίτης τῆς "Μακεδονίας". Στὴν ἐπιστολὴ ἡ ὁποία προοριζόταν γιὰ τὸν Πατριάρχη Γερμανό, ὁ Δοσίθεος τὸν παρακαλεῖ "νὰ τὸν ἀπαλλάξει τῶν καθήκοντων τοῦ (βικάριου ἐπισκόπου), τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦσε μέχρι τότε"⁵⁸.

Μετὰ ἀπὸ ὄλα αὐτὰ ποῦ ἔγιναν, ὁ Πατριάρχης Γερμανός ἐπισκέφθηκε, στίς 28 Ὀκτωβρίου τοῦ 1958, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Πάκρας Αἰμιλιανό, τὸν ἀντιπρόεδρο τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Κυβερνήσεως, Ἀλεξάνταρ Ράνκοβιτς. Στὴ συνάντηση παρῶν ἦταν καὶ ὁ Πέταρ Ἰβίτσεβιτς, μέλος τῆς Ὀμοσπονδιακῆς Ἐπιτροπῆς θρησκευτικῶν θεμάτων. Οἱ συνομιλίες περιστράφηκαν γύρω ἀπὸ τὴν ἀνάλυση τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα συνέβησαν στὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς "Μακεδονίας".

Σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψη τοῦ Ράνκοβιτς, "ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο συνέβη στὴ Μακεδονία ἦταν μεγάλη κρατικὴ ἀνάγκη. Ἐμεῖς ἐλπίζουμε ἀκράδαντα ὅτι Ἑσεῖς, ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς δικούς Σας συνεργάτες, θὰ βρεῖτε τὴν ἀνάλογη λύση γι' αὐτὸ"⁵⁹.

Ὁ αὐτοαποκαλούμενος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδας καὶ Σκοπίων καὶ Μητροπολίτης Μακεδονίας Δοσίθεος, ἔστειλε ἐπιστολὴ ὑπ' ἀριθμ. 106, στίς 6 Νοεμβρίου τοῦ 1958, στὸν Πατριάρχη Γερμανό μὲ τίς ἀποφάσεις τῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως καὶ τὸ κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς "Μακεδονικῆς" Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τὸ ἀρθρο 38 τοῦ Καταστατικοῦ ρυθμίζει τὴ σχέση μεταξύ τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς "Μακεδονικῆς". Ἡ ἐκκλησιαστικὴ κανονικὴ σχέση καὶ ἐνότητα μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἐκφράζεται μὲσω τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖο ὁ Μητροπολίτης

⁵⁷ Ἡ νέα αὐτὴ ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα ἔχρισε σὺν ἰδρυτὴ καὶ προστάτῃ τῆς τὸν Ἅγιο Κλήμη, προφανῶς σὲ ἀντιπερισπασμὸ πρὸς τὸν Ἅγιο Σάββα ποῦ ἦταν ὁ ἰδρυτὴς καὶ προστάτης τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας.

⁵⁸ P. Puzović: δ. π., σ. 56.

⁵⁹ Αἰ.Σ.Ρ.Κ. Sin.br. 3043/ zap. 752, 28 Ὀκτωβρίου 1958. P. Puzović: δ. π., σ. 56.

“Μακεδονίας” μνημονεύει στη Λειτουργία. Η σχέση μεταξύ των δυο Έκκλησιών πρόκειται νά καθοριστεί σύμφωνα μέ τό άρθρο 39 του Καταστατικού καί μέ χωριστό διάταγμα. Τό ίδιο άρθρο έξουσιοδοτεί τό “Μητροπολιτικό συνοδικό διοικητικό συμβούλιο” νά έκπονήσει αυτό τό διάταγμα⁶⁰.

Τό κείμενο των αποφάσεων τής κληρικολαϊκής συνελεύσεως καί του Καταστατικού Χάρτη τής Μακεδονικής Όρθοδόξου Έκκλησίας έστάλη από τή Σύνοδο τής Σερβικής Έκκλησίας σέ όλους τους Αρχιερείς.

Τό Πατριαρχείο Βελιγραδίου από τόν Οκτώβριο του 1958 έως τόν Ιούνιο του 1959 δέν είχε πάρει κανένα μέτρο κατά τής αυτοανακηρύξεως τής λεγόμενης Μακεδονικής Έκκλησίας. Ο Έπίσκοπος Δοσίθεος δέν κατέστη δυνατό νά δικαστεί από τό έκκλησιαστικό δικαστήριο έξ αιτίας των έκβιασμών καί τής πιέσεως των κρατικών αρχών.

Όλα απέθηκαν νά έξεταστούν από τή Σύνοδο τής Ίεραρχίας τόν Ιούνιο του 1959.

Στίς 24 Μαρτίου του 1959, τό Πατριαρχείο Βελιγραδίου έλαβε ταχυδρομικώς επέιγον συστημένο γράμμα μέ έπιστολή ύπ' αριθμ. 82, τήν όποία υπέγραφε στίς 10 Μαρτίου ως “Αρχιεπίσκοπος Αχρίδας καί Σκοπίων καί Μητροπολίτης Μακεδονίας” ό Δοσίθεος, προοριζόμενο προς τόν Πατριάρχη Γερμανό καί τή Διαρκή ιερά Σύνοδο τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας. Στην έπιστολή ό Δοσίθεος φαίνεται ένθαρρυσμένος από τή σιωπηρή θέση τήν όποία τηρούσε ή Σερβική Έκκλησία, καθώς καί από τό γεγονός ότι έναντίον του δέν εφαρμόστηκαν τά κανονικά μέτρα. Σέ αυτήν αναφέρει: “Τό μακεδονικό έθνος θέλει νά έχει τή δική του ένθνη έκκλησιαστική όργάνωση, αλλά ταυτόχρονα επιθυμεί νά παραμείνει στην πνευματική καί κανονική ένότητα μέ τήν Σερβική Όρθόδοξο Έκκλησία, μέσω του Προκαθημένου της Πατριάρχη, ό όποιος θά είναι καί Πατριάρχης τής Μακεδονικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, κατά τρόπο όμως ώστε νά μήν ανακατεύεται ή Σερβική Όρθόδοξος Έκκλησία στίς έσωτερικές υποθέσεις τής Μακεδονικής Έκκλησίας, ούτε πάλι νά ανακατεύεται ή Μακεδονική Όρθόδοξος Έκκλησία στίς έσωτερικές

⁶⁰ D. Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σ. 65.

υποθέσεις τής Σερβικής Έκκλησίας”⁶¹.

Η Διαρκής Ίερά Σύνοδος τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας συζήτησε, στίς 24 Μαρτίου του 1959, τό περιεχόμενο αυτής τής έπιστολής⁶², καί έλαβε απόφαση ότι σχετικά μέ τήν ύλη κατάσταση στην αυτοαποκαλούμενη Μακεδονική Όρθόδοξη Έκκλησία, θά αποφασίσει ή Σύνοδος τής Ίεραρχίας.

Η αυτοαποκαλούμενη Μακεδονική Έκκλησία καί ό Έπίσκοπος Δοσίθεος επιθυμούσαν, άφ' ενός μέν, νά διατηρήσουν τήν ένότητα μέ τή Σερβική Όρθόδοξο Έκκλησία, άφ' έτέρου δέ, έπεδίωκαν νά αναπτύξουν σχέσεις μ' αυτήν σάν νά έπρόκειτο για δυο ανεξάρτητες καί αυτοκέφαλες Έκκλησίες.

Η Σύνοδος τής Ίεραρχίας τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας συνεδρίασε από τίς 3 έως τίς 19 Ιουνίου του 1959.

Κατά τή διάρκεια τής Συνόδου, στίς 16 Ιουνίου, ό πρόεδρος τής Όμοσπονδιακής Επιτροπής θρωσκευτικών θεμάτων, Ντόμπρογιε Ραντοσάβλεβιτς, κάλεσε τόν Πατριάρχη Γερμανό καί τά μέλη τής Διαρκούς Ίερας Συνόδου καί τούς εξέθεσε τήν άποψη των πολιτικών παραγόντων τής χώρας, σχετικά μέ τήν ίδρυση τής Μακεδονικής Έκκλησίας, υπαγορεύοντας στόν Πατριάρχη καί στό μέλη τής Συνόδου τί πρέπει νά κάνουν καί ποιές αποφάσεις πρέπει νά λάβουν, επειδή αυτό άναμένουν άπ' αυτούς, οι αρχές του κράτους. Σύμφωνα μέ όσα έπεσήμανε ό Ραντοσάβλεβιτς πρέπει: 1. Η Σύνοδος τής Ίεραρχίας νά κατανοήσει τή νεοδημιουργηθείσα κατάσταση καί νά τήν άποδεχθεί, 2. νά δώσει παρατηρήσεις σχετικά μέ εκείνα τά άρθρα του Κατάστατικού Χάρτη τά όποία άφορούν στίς σχέσεις μεταξύ τής Σερβικής

⁶¹ ΑΙΣ.ΣΠ.С: Sin.br. 783/ zap.142, 24 Μαρτίου 1959.

⁶² Μέ άφορμή τήν έπιστολή Δοσίθεου, ό έπίσκοπος Αμερικής καί Καναδά Διονύσιος (μέ έδρα τό Τλλινόις), στίς 12 Μαΐου 1959, εκφράζει, σέ γράμμα προς τόν Πατριάρχη Γερμανό, τήν αγανάκτησή του, επειδή ό έπίσκοπος Δοσίθεος δέν προσάχθηκε ένώπιον του έκκλησιαστικού δικαστηρίου για τήν ύφιστάμενη κατάσταση, ή όποία μάλιστα έγινε καί άνεκτή τόσο καιρό λέγοντας: “Εμείς έδώ δέν καταλαβαίνουμε πώς μπορεί νά διατηρηθεί ή κανονική ένότητα μεταξύ Σερβικής καί Μακεδονικής Έκκλησία μόνο διά μέσου του κοινού Πατριάρχη. Πώς μπορεί νά γίνει κάτι τέτοιο δέν ξέρουμε. Από τή μία ή λεγόμενη Μακεδονική έκκλησία επιθυμεί τήν κανονική τάξη καί ένότητα καί από τήν άλλη φαίνεται σάν νά έπιζητεί άνάπτυξη σχέσεων όπως υπάρχουν άνάμεσα σέ αυτοκέφαλες έκκλησίες.

Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Μακεδονικῆς, 3. νὰ ἐπισημάνουν τὰ μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τίς παρατηρήσεις τοὺς σχετικὰ μὲ τὴν ἐσωτερικὴ ὀργάνωση τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπὸ μορφὴ ἐπιεικῶν καὶ ἀπλῶν συστάσεων καὶ μόνο, καθὼς καὶ νὰ ἐξουσιοδοτήσει ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ὀρισμένα μέλη τῆς, τὰ ὁποῖα θὰ διεξάγουν διαπραγματεύσεις γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ μὲ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καί, τέλος, 4. νὰ ἐξουσιοδοτήσουν τὰ μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τὸν Μακαριώτατο Πατριάρχῃ Γερμανό, νὰ χειροτονήσει τὸν Ἐπίσκοπο τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, χωρὶς ὁποιαδήποτε αἰτήματα καὶ πιέσεις, “χωρὶς νὰ βάζουν τὸ μαχαίρι στὸ λαϊκὸ τοῦ Ἐπισκόπου Δοσίθεου”.

Ἄν αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνει, τότε νὰ ἐφαρμόσει ὁ Πατριάρχῃς Γερμανὸς τὴν τελευταία δυνατὴ λύση. Νὰ ἀφήσει τὴ Μακεδονικὴ Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία στὴν ἡσυχία τῆς, νὰ κάνει ὅ,τι ἐπιθυμεῖ καὶ τὸ κράτος πλεον δὲ θὰ ξαναενδιαφερθεῖ γιὰ τὸ Σερβικὸ Πατριαρχεῖο. Οἱ ἀρχές θὰ ἀναγκαστοῦν νὰ λάβουν ὀρισμένα μέτρα, τὰ ὁποῖα θὰ ὀδηγήσουν ὑπὸ ἀμφισβήτησι τὴν περαιτέρω παροχὴ ὑλικῆς βοήθειας πρὸς τὴν Ἐκκλησία, καὶ σίγουρα θὰ ὑπάρξει ρῆξι στὶς μελλοντικὲς σχέσεις Κράτους - Ἐκκλησίας.

Μὲ ὅλα αὐτὰ ὁ Ραντοσάβλεβιτς ἀπειλοῦσε ἅμεσα τὸν Πατριάρχῃ Γερμανό προσπαθώντας νὰ τὸν πείσει νὰ δεχθεῖ τὰ παράνομα καὶ ἀντικανονικὰ αἰτήματα.

Ὁ Πατριάρχῃς Γερμανὸς ἀκλόνητος στά λόγια του Ραντοσάβλεβιτς ἀπάντησε λέγοντας πῶς καὶ αὐτὸς προσωπικὰ ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη τῆς Συνόδου πάντα κατέβαλλαν τίς μέγιστες δυνατές προσπάθειες, μὲ σκοπὸ νὰ συμβάλλουν ὥστε νὰ λυθεῖ αὐτὸ τὸ θέμα μὲ ἐπιτυχία: “Ἐμεῖς δὲ φταίμε πού στὴ Μακεδονία δημιουργήθηκε μία ἀντικανονικὴ καὶ χαώδης κατάστασι. Θεωροῦσαμε ὑποχρέωσή μας νὰ ὑποδείξουμε ὅλα ἐκεῖνα τὰ σημεῖα τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ἀποκλίνουν ἀπὸ τὴν ἐνότητα καὶ ἀπὸ τὴν κανονικὴ τάξη πραγμάτων,” καὶ μὲ διπλωματικὸ τρόπο συνεχίζει ὁ Πατριάρχῃς λέγοντας: “Ἡ Σύνοδος τῆς Ἀχρίδας, στὴν ὁποία δὲν παρέστη οὔτε ἓνας νόμιμος Ἱεράρχης, δὲν μπορεῖ, ἀπὸ μόνῃ τῆς, νὰ ἐκλέξει Ἀρχιερέα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, γι’ αὐτὸ ἐμεῖς εἴχαμε τὴν πρόθεσι ἐπίσημα νὰ τὸν ἐκλέξουμε καὶ νὰ ἐπαναφέ-

ροῦμε τὰ πράγματα καὶ πάλι ἐντὸς τῶν κανονικῶν πλαισίων. Τὸ δὲ κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας συνετάχθη ἀπὸ ἀπλοὺς πολίτες, λαϊκοὺς, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ διαθέτουν ὀρισμένες γνώσεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου, δὲν διαθέτουν τὸ συναίσθημα τῆς Ἱεραρχικῆς τάξεως ἢ ὅποια κυριαρχεῖ στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία”⁶³.

Μετὰ τὴν τοποθέτησι τοῦ Πατριάρχῃ Γερμανοῦ ἀκολούθησε κοινὴ ἐξέτασι τοῦ κειμένου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας, ἀρθρο πρὸς ἀρθρο. Ταυτόχρονα ἐγινε καὶ ἡ ἐπισήμανσι ὀρισμένων παρατηρήσεων, οἱ ὁποῖες ἐγιναν στὸ περιεχόμενο τοῦ κειμένου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ἔδειξε σαφέστατα ὅτι τὸ καθεστῶς, διὰ μέσου τοῦ Ραντοσάβλεβιτς, ἀναμιγνύσταν σὲ μεγάλο βαθμὸ στὶς ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας. Ἄξιζει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι ὁ Ραντοσάβλεβιτς μὲ θρασύτητα ζήτησε τὸ σβῆσιμο ἢ τὴν τροποποίησι ὀρισμένων παρατηρήσεων, οἱ ὁποῖες εἶχαν γίνει ἀπὸ τὸν Πατριάρχῃ καὶ τὰ μέλη τῆς Συνόδου, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο τοῦ κειμένου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Πατριάρχῃς Γερμανὸς ἀντέδρασε λέγοντας ὅτι “θὰ πληροφορήσει τὴ Διαρκὴ Ἱερά Σύνοδο καὶ τὴ Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας, γιὰ τίς προθέσεις τοῦ Ραντοσάβλεβιτς νὰ σβῆσει καὶ νὰ τροποποιήσει ὀρισμένες ἀπὸ τίς παρατηρήσεις τους”, τονίζοντας “ὅτι δὲν εἶναι σίγουρος ἂν οἱ Ἱεράρχες θὰ τὸ δεχθοῦν”⁶⁴.

Οἱ Ἱεράρχες κάτω ἀπὸ τὴν πίεσι τῶν κρατικῶν ἀρχῶν καὶ προκειμένου νὰ ἀποφύγουν τὴ ρῆξι, προσπάθησαν νὰ βάλουν ὅσο μποροῦσαν καλύτερα μία ἀντικανονικὴ κατάστασι σὲ μία κανονικὴ φόρμα. Ἔτσι, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο μποροῦσε νὰ γίνει διὰ λόγους πρακτικῆς ἀνάγκης καὶ κατ’ οἰκονομία στὰ ἐκκλησιαστικὰ πλαίσια, ἦταν νὰ δοθεῖ ἓνα εἶδος διοικητικῆς αὐτονομίας στὶς τρεῖς ἐπαρχίες τῆς Νοτιοῦ Γιουγκοσλαβίας, ἐνημερώνοντας καὶ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ βέβαια ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ ἐπαρχίες, οἱ ὁποῖες ἀποσπᾶστηκαν καὶ προσαρτήθηκαν στὴν ἀνεξάρτητη “Μακεδονικὴ” Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, ἐπιθυμοῦν νὰ καθοδηγοῦνται σύμφωνα μὲ τὸ κείμενο τοῦ Καταστατι-

⁶³ P. Puzović: δ. π., σ. 58.

⁶⁴ P. Puzović: δ. π., σ. 59.

κού Χάρτη, τό οποίο ἐστάλη στά μέλη τῆς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Σύνοδος, ἀφοῦ ἐξέτασε τό κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας, ἔκανε τίς ἀπαραίτητες παρατηρήσεις καί διορθώσεις, ἰδίως σ’ ἐκεῖνα τά ζητήματα τά ὁποῖα θίγουν τούς οὐσιαστικούς ὄρους λειτουργίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτονομίας. Ἡ Σύνοδος συνέστησε οἱ ἀλλαγές αὐτές νά εἰσαχθοῦν στό κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη. Ὅμως, γιά νά μήν ἀναγκάσουν τούς ἐκπροσώπους τῆς λεγόμενης Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας, ἐκ τῶν πραγμάτων, νά περιμένουν τήν ἀπόφαση στήν ἐπόμενη συνεδρίαση τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καί ὑπό τήν προϋπόθεση νά ἐφαρμοστοῦν στήν πράξη οἱ συστάσεις καί ἀλλαγές στό κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη, ἔλαβαν τήν ἐξῆς ἀπόφαση:

α) “Μετά ἀπό πρόταση τοῦ Μακαριώτατου Σέρβου Πατριάρχου Γερμανοῦ, ἐπικεφαλῆς τῆς κενῆς ἐπαρχίας τῶν Σκοπίων ἐξελέγη ὁ βικάριος Ἐπίσκοπος Δοσίθεος, μέ τόν τίτλο τοῦ Μητροπολίτη καί ἔδρα τά Σκόπια”. Κατά τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ψήφισαν ὁ Ἐπίσκοπος Σάμπατς καί Βάλιεβο, Συμεών, καί ὁ ἐπίσκοπος Ράσκας καί Πριζρένης, Παῦλος (νῦν Πατριάρχης), ὁ ὁποῖος ζήτησε ἀπό τῆ Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο νά καλέσει τόν Ἐπίσκοπο Δοσίθεο νά λογοδοτήσει ἐξαιτίας τῆς ἐκούσιας παραβίασεως τοῦ ὄρκου του. (Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ὑπ’ ἀριθμ. 34/πρακτικό 62).

β) “Μετά ἀπό πρόταση τοῦ Μακαριώτατου Πατριάρχου Γερμανοῦ, Ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας τοῦ Μοναστηρίου (Βιτωλίων) ἐξελέγη ὁ Κλήμεντας Τραϊκόβσκι”. Κατά τῆς ἐκλογῆς του ἦταν ὁ Ἐπίσκοπος Σάμπατς καί Βάλιεβο, Συμεών. (Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ὑπ’ ἀριθμ. 35/πρακτικό 63).

γ) “Καθοδηγούμενη ἀπό τά ὕψιστα συμφέροντα τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Κράτους, καί κατ’ οἰκονομία στά ἐκκλησιαστικά πλαίσια, ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ἐξουσιοδοτεῖ τόν Μακαριώτατο Πατριάρχη νά ἐφαρμόσει στήν πράξη τό ἄρθρο 55, παράγραφος 4 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅταν οἱ συστάσεις πού ἀναφέραμε γίνονται δεκτές” (Νά προχωρήσει ὁ Πατριάρχης στή χειροτονία).

δ) “Ὁ Μητροπολίτης καί οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, θά συμμετέχουν ὡς μέλη τοῦ ἐκλεκτορι-

κού σώματος τῆς Συνόδου στήν ἐκλογή τοῦ Πατριάρχου τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.”

ε) “Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 52, παράγραφος 6 καί 7 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ Μητροπολίτης Μακεδονίας θά φέρει τόν τίτλο καί τά ἐμβλήματα του, μόνο στήν ἐπικράτεια τῆς Μητροπόλης Μακεδονίας.”

η) “Βάσει αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως (AS.br. 47/958 καί 6/zap. 57, Ἰούνιος 1959), καί ὑπό τόν ὄρο νά γίνουν δεκτές οἱ συστάσεις καί ἀλλαγές στό Καταστατικό τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας, παύει νά ἰσχύει ὁ Καταστατικός Χάρτης τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γιά τίς ἐπαρχίες καί τούς Ἀρχιερεῖς στήν ἐπικράτεια τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς “Μακεδονίας”⁶⁵.

Ἡ Σύνοδος ἔστειλε τίς ἀποφάσεις στήν Ὁμοσπονδιακή Ἐπιτροπή θρησκευτικῶν θεμάτων, μέ σκοπό νά ἐνημερωθοῦν τά μέλη τῆς⁶⁶.

Ἀντίγραφο τοῦ κειμένου ἔστειλε ὁ Πατριάρχης Γερμανός καί στόν Μητροπολίτη Δοσίθεο⁶⁷.

Ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τεράτισε τήν τακτική συνεδρίασή της στίς 19 Ἰουνίου.

Μέ τίς ἀποφάσεις αὐτές, ἡ Σερβική Ἐκκλησία προσπάθησε νά μετριάσει κάπως τίς ἀρνητικές συνέπειες τῆς ἀντικανονικῆς πράξεως, καί νά ὀδηγήσει τίς ἐξελίξεις μέ θετικό τρόπο καί σέ κανονικό πλαίσιο. Ὅμως κατ’ αὐτόν τόν τρόπο ἡ Σερβική Ἐκκλησία ἱκανοποίησε στήν οὐσία τά αἰτήματα τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος.

Ἄντί νά λογοδοτήσει ὁ βικάριος Ἐπίσκοπος Δοσίθεος, ἐπειδή παραβίασε τόν ἀρχιερατικό ὄρκο καί ἀθέτησε τήν ἱερατική ὑπόσχεση, τούς κανόνες καί θεσμούς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλη-

⁶⁵ ΑΙΣ. SPC. AS.br. 47/958 – 6/ zap. 57, 17 Ἰουνίου 1959.

⁶⁶ Ἡ Ὁμοσπονδιακή Ἐπιτροπή ἀπάντησε ἄμεσα μέ τηλεγράφημα τοῦ προέδρου τῆς Ραντοσάβλεβιτς. “Μέ τήν εὐκαιρία τῆς εὑρεσης τελικῆς λύσης τοῦ ζητήματος τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀπευθύνω πρὸς Ἐσάς, ἐξ ὀνόματός μου καί ἐξ ὀνόματος τῶν μελῶν τῆς ὁμοσπονδιακῆς Ἐπιτροπῆς θρησκευτικῶν θεμάτων, ἐγκάρδια συγχαρητήρια”. Πρακτικό Συνόδου, ὑπ’ ἀριθμόν 2017, 29 Ἰουλίου 1959.

⁶⁷ ΑΙΣ. SPC. Sin.br. 1744/ zap. 343, 1959.

σίας, ή Σύνοδος τής Σερβικής Ἐκκλησίας τόν ἀναγνώρισε (πιστεύοντας ὅτι ἔτσι θά ἔλυνε τό πρόβλημα) ὡς Μητροπολίτη μέ τόν τίτλο τοῦ Προκαθημένου Αὐτόνομης Ἐκκλησίας. Τό δεύτερο λάθος ἦταν ή ἐκλογή τοῦ Κλήμεντος Τραϊκόβσκι ὡς Ἐπισκόπου Μοναστηρίου, παρότι δέν πληροῦσε τίς κανονικές προϋποθέσεις. Ἀργότερα, μετά τήν χειροτονία, τούς δόθηκε ή δυνατότητα τήν κατάλληλη στιγμή νά ἀποσπαστοῦν ἀπόλυτα ἀπό τή Σερβική Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία.

Τό πόσο δύσκολα ἀποδέχθηκε ὁ Πατριάρχης Γερμανός τήν ἀπόφαση τής χορηγήσεως αὐτονομίας στή λεγόμενη "Μακεδονική" Ἐκκλησία φαίνεται ἀπό τήν ἐπιστολή, τήν ὁποία ἔστειλε ὁ ἴδιος στόν Ἐπίσκοπο Ἀμερικής καί Καναδά Διονύσιο, στίς 30 Σεπτεμβρίου τοῦ 1959, στήν ὁποία μεταξύ ἄλλων λέει καί τά ἑξῆς: "Οἱ ἀποφάσεις πού λήφθηκαν στήν Ἀχρίδα τόν Ὀκτώβριο τοῦ περασμένου ἔτους μᾶς ἔθεσαν ἐνώπιον τοῦ διλήμματος ἢ νά ἐφαρμόσουμε τά αὐστηρά κανονικά μέτρα καί νά ἐμβαθύνουμε αὐτήν τήν ἀνοιχτή διαμάχη μέχρι τήν ὀριστική ρήξη ἢ νά ἀποδεχθοῦμε τήν ἀρχή τής ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας καί νά περιορίσουμε ὅ,τι μπορεῖ νά περιοσθεῖ. Αἰσθανθήκαμε, λοιπόν, τήν ὑπευθυνότητα νά πράξουμε τό πᾶν, γιά νά σταματήσει ή περαιτέρω ἀνεπιθύμητη ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων"⁶⁸.

Μετά τή λήξη τής συνεδριάσεως τής Συνόδου τής Ἱεραρχίας, ὁ Πατριάρχης Γερμανός ἐπισκέφθηκε, μαζί μέ μέλη τής Συνόδου, τόν πρόεδρο τής Ὁμοσπονδιακῆς Ἐπιτροπῆς θρησκευτικῶν θεμάτων, ὅστερα ἀπό πρόσκληση.

Κατά τή διάρκεια τής συζήτησης ὁ Πατριάρχης Γερμανός ἐπεσήμανε ὅτι "ή Σύνοδος τής Ἱεραρχίας ἔκανε τό πᾶν καί ἔδειξε ἀγαθή θέληση νά ἐπαναφέρει στά ὁμαλά καί κανονικά πλαίσια τήν παράνομη κατάσταση, πού εἶχε δημιουργηθεῖ στό ζήτημα τής Ἐκκλησίας στή "Μακεδονία". Ἡ Σύνοδος δέν θά τό ἔπραττε, ἂν δέν εἶχε ὑπ' ὄψιν τής τό κρατικό συμφέρον"⁶⁹. Ἡ Σύνοδος ὑποχώ-

⁶⁸ D. Slijepčević: Istorija S.P.C. - III Deo, σ. 243.

⁶⁹ Οἱ κρατικές ἀρχές ἦταν αὐτές πού πίεσαν καί μιλοῦσαν σέ κάθε εὐκαιρία γιά "λύση τοῦ ζητήματος ὅπως ἀρμόζει στά συμφέροντα τής χώρας" (λόγια του Στρατάρχη Τίτο, βλ. Αθ. Ἀγγελόπουλου: Ὁ κόσμος τής ὀρθοδοξίας, δ. π., σ. 179). "Ἐτσι ὁ Πατριάρχης Γερμανός μέ διπλωματικό τρόπο τούς ἀναφέρει ἴσως τό βασικότερο λόγο πού δόθηκε ή αὐτονομία στήν Ἐκκλησία τής "Μακε-

ρησε, καί ἀφοῦ καί ἐκείνοι στή Μακεδονία ἐπιθυμοῦν νά ἔχουν τήν κανονική τάξη, τότε θά πρέπει νά ἀποδεχθοῦν, χωρίς σχόλια, τίς παρατηρήσεις τίς ὁποῖες κάναμε στό κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη. Ἐμεῖς, ἀπό τήν πλευρά μας, θεωροῦμε ὅτι τό ζήτημα αὐτό ἔχει λυθεῖ καί γιά μᾶς δέ βρῖσκεται πιά στήν ἡμερήσια διάταξη".

Ὁ Ραντοσάβλεβιτς ἔδειξε ἱκανοποίηση ἀπό τήν τελική ἔκβαση καί ἀναγνώρισε στή Σύνοδο τής Ἱεραρχίας ὅτι "ἔδειξε καλή θέληση, χάρη στήν ὁποία πραγματοποιήθηκε αὐτό τό μεγάλο βῆμα πρὸς τά ἔμπροσ". Στή συνέχεια ὑποσχέθηκε ὅτι τά μέλη τής Ὁμοσπονδιακῆς Ἐπιτροπῆς θρησκευτικῶν θεμάτων θά κάνουν τό πᾶν γιά τήν ἐφαρμογή καί στήν πράξη ὄλων τῶν παρατηρήσεων οἱ ὁποῖες δόθηκαν.

Πολύ σύντομα, στίς 3 Ἰουλίου τοῦ 1959, ἔφτασε ἐπιστολή ὑπ' ἀριθμ. 701 τοῦ Μητροπολιτικοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τής Ἐκκλησίας τής "Μακεδονίας", στήν ὁποία ἀναφέρονται τά ἑξῆς: "Υἱοθετοῦμε καί ἀποδεχόμαστε πλήρως τήν ἀπόφαση καί τίς συστάσεις τής Συνόδου τής Ἱεραρχίας τής Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί θά ἐφαρμόσουμε στήν πράξη τήν παραπάνω ἀπόφαση"⁷⁰.

Ἐπίσης ἔφτασε καί μία ἐπιστολή τοῦ Μητροπολίτη Δοσίθεου, προοριζόμενη γιά τόν Πατριάρχη Γερμανό. Μεταξύ ἄλλων, στήν ἐπιστολή ἀναφέρονται τά ἑξῆς: "Ἐξετάζοντας τήν ἀπόφαση τής Συνόδου τής Ἱεραρχίας τής Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τό Μητροπολιτικό διοικητικό συμβούλιο διαπιστώνει ὅτι ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τής Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, κ.κ. Γερμανός, ἀπό κοινοῦ μέ τά μέλη τής Ἱερᾶς Συνόδου, ἀπεδείχθησαν ἀξιοί ἐμπιστοσύνης, γιατί ἐκπλήρωσαν τίς προσδοκίες τῶν ἱερέων καί τῶν πιστῶν τής Μακεδονίας. Ἡ ἀπόφαση αὐτή ἀποτελεῖ, πράγματι, πράξη ἱστορικῆς σημασίας γιά τήν Ὁρθοδοξία στή χώρα μας. Μέ τήν ἀπόφαση αὐτή τέθηκε τέρας σ' ἓνα παρελθόν καί χαράχθηκαν νέες κατευθύνσεις καί νέες προοπτικές στίς σχέσεις μεταξύ τῶν δυῶ Ἐκκλησιῶν". Στό τέλος, ὁ Δοσίθεος παρακαλεῖ τόν Πατριάρχη Γερμανό "νά ὀλοκληρώσει

δονίας".

⁷⁰ ΑΙΔ.ΣΠ.С. Sin.br. 1842/ zap. 349, 8 Ἰουλίου 1959. Ρ. Ρυζοβίτς: δ. π., σσ. 61-62.

τήν απόφαση της Συνόδου της Σερβικής Ἐκκλησίας καί νά προχωρήσει στή χειροτονία τοῦ Κλήμεντος Τραϊκόβσκι⁷¹.

Ὅμως, μαζί μ' αὐτές τίς ἐπιστολές δέν ἐστάλη καί τό κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς "Μακεδονικῆς" Ἐκκλησίας, στό ὁποῖο ἔπρεπε νά καταχωρηθοῦν οἱ τροποποιήσεις τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, πράγμα τό ὁποῖο ἀποτελοῦσε τήν προϋπόθεση γιά τή χειροτονία τοῦ Κλήμεντος (Τραϊκόβσκι).

Τά μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πατριάρχη Γερμανό, ἀντί νά περιμένουν νά τοῦς σταλεῖ τό κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη μέ τίς ἀλλαγές οἱ ὁποῖες προτάθηκαν, καί νά δοῦν πῶς θά ἐφαρμοστοῦν αὐτές οἱ διατάξεις στήν πράξη, ἤ θεώρησαν ὅτι πρόκειται γιά ζήτημα τό ὁποῖο λύθηκε ἤ κάτω ἀπό τίς ἰσχυρές πιέσεις τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος, στή συνεδρίαση τῆς 8^{ης} Ἰουλίου τοῦ 1959, ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ἐξουσιοδοτεῖ τόν Πατριάρχη νά ἐφαρμόσει στήν πράξη τήν ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί νά χειροτονήσῃ τόν Κλήμεντα Τραϊκόβσκι σέ ἐπίσκοπο⁷². Ἀργότερα θά φανεῖ ξεκάθαρα ὅτι τά μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ἐξαπατήθηκαν, καθώς καί ὅτι ἡ ἀκατανόητη βιασύνη γύρω ἀπό τή χειροτονία τοῦ Ἀρχιμανδριτῆ Κλήμεντος ἦταν μεγάλο λάθος.

Ἔτσι, πρὸς ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καί τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ὁ Πατριάρχης Γερμανός μαζί μέ μέλη τῆς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας⁷³, πῆγε στίς 19 Ἰουλίου 1959 στή Σκόπια, ὅπου μαζί μέ τό Μητροπολίτη Σκοπίων Δοσίθεο καί τόν Ἐπίσκοπο Μπάτσκας Νικάνωρα χειροτόνησε τόν Κλήμεντα (κατά κόσμο Νικόλαο Τραϊκόβσκι) σέ Ἐπίσκοπο Μοναστηρίου (Πρέσπας - Βιτωλίων), μέ ἔδρα στό Μοναστήρι⁷⁴.

Ἀπό τίς ὁμιλίες, οἱ ὁποῖες ἐκφωνήθηκαν κατά τή διάρκεια τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Πατριάρχη Γερμανοῦ, φαίνεται ὅτι τά γεγο-

⁷¹ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 1842/ zap. 349, 8 Ἰουλίου 1959. Ρ. Ρυζονίτς: δ. π., σ. 62.

⁷² ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 1842/ zap. 349, 8 Ἰουλίου 1959. Ρ. Ρυζονίτς: δ. π., σ. 62.

⁷³ Ἐπισκόπου Μπάτσκας Νικάνωρ, ἐπισκόπου Γορνιοκαρλοβακίου Συμεών καί ἐπισκόπου Βανάτου Βησσαρίων. Glasnik S.P.C., ἀρ. 7, Ἰούλιος 1959, σ. 219. D. Slijeprčević: Makedonsko, δ. π., σ. 66.

⁷⁴ D. Slijeprčević: Makedonsko, δ. π., σ. 67.

νότα αὐτά προετοιμάζονταν ἀπό πολύ καιρό.

Ὁ Μητροπολίτης Δοσίθεος διαβεβαίωσε ψευδῶς τόν Πατριάρχη ὅτι μέ τή χειροτονία τοῦ Κλήμεντος "μπήκαν οἱ βάσεις, τά θεμέλια τῆς πραγματικῆς καί κανονικῆς ἐνότητας μεταξύ τῆς Σερβικῆς καί "Μακεδονικῆς" Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθώς καί ὅτι ἱκανοποίησαν τοῦς αἰώνιους πόθους τοῦ μακεδονικοῦ λαοῦ."

Ἀπαντώντας στήν πρόποση τοῦ Μητροπολίτη Δοσίθεου, ὁ Πατριάρχης Γερμανός εἶπε: "Ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς ἔκφραση μονίμου ἐνδιαφέροντος καί ἀγάπης, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπό τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, γιά τήν περιφρούρηση τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καί ἀπό ἀγάπη πρὸς τήν Πατρίδα μας, ἔλαβε τίς ἱστορικές ἀποφάσεις, οἱ ὁποῖες εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τήν πραγματοποίηση τῶν μακρινῶν πόθων καί αἰτημάτων Σας. Ἔτσι, ἡ Λαϊκή Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας, ἀπέκτησε, ἐν τέλει, Ἐπισκόπους ἀπό τίς τάξεις τοῦ αὐτόχθονου πληθυσμοῦ καί κατ' ἐπέκταση στό πρόσωπο τῆς "Μακεδονικῆς" Ἐκκλησίας, ἀπέκτησε καί τήν ἐκκλησιαστική της ὀργάνωση, παραμένοντας καί περαιτέρω στήν κανονική τάξη καί ἐνότητα μέ τή Σερβική Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, διά μέσου τοῦ Σέρβου Πατριάρχη"⁷⁵.

Στίς 26 Ἰουλίου στήν Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου στό Στίπ, ὁ Μητροπολίτης Δοσίθεος μαζί μέ τόν Ἐπίσκοπο Μοναστηρίου Κλήμεντα χειροτόνησε τόν Ναούμ (κατά κόσμο Θωμά Ντιμόβσκι), σέ Ἐπίσκοπο Ζλετόβου - Στρωμνίτσας, μέ ἔδρα τό Στίπ⁷⁶.

Ἐκτοτε, ὁ "Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδας καί Σκοπίων καί Μητροπολίτης "Μακεδονίας" Δοσίθεος καί οἱ δυό Ἐπίσκοποι ἀπετέλεσαν τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς "Μακεδονικῆς" Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὅμως δέν εἶχε καμία ὀργανική σχέση μέ τό Πατριαρχεῖο τοῦ Βελιγραδίου, ἐξ αἰτίας τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ ἐπίσκοποι τῆς καμίας φορᾶ δέν ἔλαβαν μέρος σέ τακτική ἤ ἐκτακτη Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, παρόλο πού ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων, ἔστω καί τυπικά, ὀνομαζόταν ἀπό τίς

⁷⁵ Glasnik S.P.C., ἀρ. 7, Ἰούλιος 1959, σ. 222.

⁷⁶ S.Dimevski: Istorija na makedonskata Crkva (Ἡ ἱστορία τῆς Μακεδονικῆς ἐκκλησίας), Skopje 1989, σ. 1069.

κρατικές αρχές και τα δημοσιογραφικά όργανα "Πατριάρχης της Σερβικής και Μακεδονικής Ορθοδόξου Εκκλησίας".

Η Εκκλησία των Σκοπίων δέν συμπεριφέρθηκε μέ πνεύμα ένότητας παρά τίς παραχωρήσεις του Σερβικού Πατριαρχείου. Άγνοούσαν από τήν αρχή κιόλας τίς συστάσεις, ώς πρός τόν Καταστατικό Χάρτη, και συνειδητά δέν έφάρμοσαν στην πράξη τίς αποφάσεις τής Συνόδου τής Ίεραρχίας τής Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Στίς 16 Ιουλίου του 1960, ό Δοσίθεος έστειλε έπιστολή μέ τήν όποία ένημερώνει τούς Αρχιερείς τής Σερβικής Εκκλησίας για τίς εργασίες τής κληρικολαϊκής - μητροπολιτικής συνόδου, ή όποία έγινε στά Σκόπια, στίς 16 και 17 Ιουνίου του 1960. Στην ίδια έπιστολή αναφέρεται ότι "έχουν έμφανιστεί όρισμένες έλλείψεις, κενά και αντιφάσεις κατά τήν έφαρμογή και στην πράξη των διατάξεων του Καταστατικού Χάρτη τής "Μακεδονικής" Ορθοδόξου Εκκλησίας. Έδώ φαίνεται ότι απλώς ήθελαν νά κερδίσουν χρόνο και νά σκεφτούν τίς επόμενες κινήσεις τους. Στην ίδια έπιστολή γίνεται λόγος και για τήν άνέγερση τής πρώτης "Μακεδονικής" Εκκλησίας, καθώς και για τήν όργάνωση των πρώτων εκκλησιαστικών διοικήσεων στην Άμερική και τόν Καναδά.

Τελικά, τόν Ιανουάριο του 1961 έστάλη τό τροποποιημένο κείμενο του Καταστατικού Χάρτη τής "Μακεδονικής" Εκκλησίας. Όταν όμως τό κείμενο αυτό τό αντιπαρέβαλαν μέ εκείνο όπου είχαν καταγραφεί οι συστάσεις, οι Αρχιερείς τής Σερβικής Εκκλησίας παρατήρησαν ότι όρισμένες τροποποιήσεις έγιναν δεκτές και άλλες όχι. Έπίσης διαπίστωσαν, ότι είχαν αλλοιώσει και μέ διάφορες προσθήκες τό κείμενο. Τότε ό Πατριάρχης Γερμανός κατάλαβε ότι εξαπατήθηκε και αυτός και ή Σερβική Εκκλησία και μάλιστα πολύ σύντομα⁷⁷.

Πλήν του γεγονότος τής αλλοιώσεως του κειμένου του Καταστατικού Χάρτη, τώρα άρχισε νά έμφανίζεται και ένα άλλο νέο πρόβλημα, τό όποιο μπορούσε νά φέρει τή Σερβική Εκκλησία σε ρήξη μέ τίς άλλες αυτοκέφαλες Εκκλησίες. Συγκεκριμένα, ή λεγόμενη "Μακεδονική" Εκκλησία, άρχισε νά όργανώνεται και

⁷⁷ P. Puzović: θ. π., σ. 64.

στό έξωτερικό, χωρίς τή συναίνεση του Πατριάρχη Γερμανού. Οι ένέργειες όμως αυτές ξεπέρασαν τά όρια τής αυτονομίας που είχε αποκτήσει. Τόν Πατριάρχη Γερμανό ένημερώναν τακτικά για τό συγκεκριμένο θέμα οι Έπίσκοποι τής Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας από τό έξωτερικό, ενώ ό Μητροπολίτης Δοσίθεος, ένημέρωνε πάντα εκ των ύστερων.

Στίς 17 Νοεμβρίου του 1960, ό Μητροπολίτης Σκοπίων Δοσίθεος ένημέρωσε μέ γράμμα τόν Πατριάρχη Γερμανό, ότι μία έπιτροπή από τή "Μακεδονική" Ορθόδοξη Εκκλησία πήγε στη Μελβούρνη τής Αύστραλίας, στίς 7 Αύγουστου του 1960, για νά εγκαινιάσει τό νέο ναό του Αγίου Γεωργίου ό έπίσκοπος Ζλετόβου - Στρωμνίτσης Ναούμ⁷⁸.

Τό γεγονός ότι ή συμπεριφορά αυτή μπορούσε νά προκαλέσει μόνο ζημιά στίς σχέσεις τής Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας μέ τίς άλλες αυτοκέφαλες Εκκλησίες φαίνεται από τήν έπιστολή του Οικουμενικού Πατριάρχη Άθηναγόρα, τήν 1^η Φεβρουαρίου του 1961, προς τόν Πατριάρχη Γερμανό, μέ τήν όποία τόν προειδοποιούσε ότι οι ένέργειες των Σκοπίων, όπως τά εγκαινία του ναού του Αγίου Γεωργίου στη Μελβούρνη από τόν Έπίσκοπο Ναούμ, είναι εις βάρος τής Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας και, αν συνεχίσουν έτσι, θά δημιουργήσουν πρόβλημα στίς σχέσεις μεταξύ τής Σερβικής Εκκλησίας και των ύπολοίπων αυτοκεφάλων Εκκλησιών⁷⁹.

Ο Πατριάρχης Γερμανός έστειλε τήν έπιστολή αυτή στον Μητροπολίτη Δοσίθεο, στίς 31 Μαΐου του 1961, μέ σκοπό νά τόν προειδοποιήσει για αυτές τίς ένέργειες. Όμως τούς ύπευθύνους τής λεγόμενης Μακεδονικής Εκκλησίας δέν τούς ένδιέφερε καθόλου. Συνέχισαν τό έργο και τήν προπαγάνδα τους.

Σχετικά μέ τήν όλη δράση τής "Μακεδονικής" Εκκλησίας στο έξωτερικό ένημερώθηκαν και οι αρχές του κράτους, από τίς όποιες όμως δέν μπορούσε νά αναμένει κανείς ότι θά λάβουν όποιαδήποτε μέτρα έναντίον των ένεργειών αυτών. Αντίθετα ύποστήριζαν στην ούσια αυτή τή συμπεριφορά και αυτές τίς δραστηριότητες. Τό γεγονός αυτό φαίνεται ολοκάθαρα από τήν

⁷⁸ P. Puzović: θ. π., σσ. 64-65.

⁷⁹ ΑΙΣ. SPC: Sin.br. 515, 22 Φεβρουαρίου 1961.

έπιστολή του Μιλόγιε Ντίλπαριτς⁸⁰ προς τον Πατριάρχη Γερμανό, στις 14 Μαΐου του 1961, στην οποία αναφέρει, μεταξύ άλλων: "Μέχρι πρόσφατα, σχεδόν σ' όλες τις χώρες στο έξωτερικό ο λαός της Μακεδονίας τελούσε υπό την ισχυρή επίδραση των φιλοβουλγαρικών οργανώσεων, έπομένως και υπό την έπιρροή της Βουλγαρικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, στην οποία κυρίως και ανήκε. Τά τελευταία όμως χρόνια μετά την ίδρυση του ανεξάρτητου "Μακεδονικού" κράτους, ο λαός της Μακεδονίας, ακόμα και στο έξωτερικό, άρχισε να θεωρεί τή Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας ως τήν πατρίδα του. Ακριβώς γι' αυτό ενισχύθηκε και ή δραστηριότητα των έθνικων οργανώσεων και της Βουλγαρικής Έκκλησίας, οι οποίες δέν αναγνωρίζουν ούτε τήν ύπαρξη του μακεδονικού έθνους, ούτε του μακεδονικού κράτους. Από αυτό και μόνο καταλαβαίνετε ότι πρέπει να υποστηριχθούν οι πρωτοβουλίες των μεταναστών από τή Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας για τό σχηματισμό των δικών τους εκκλησιαστικών κοινοτήτων". Ο Ντίλπαριτς θεωρεί ότι ή όργάνωση μακεδονικών εκκλησιαστικών κοινοτήτων δέν πρόκειται να βλάψει τό Σερβικό Πατριαρχείο, αλλά θά πλήξει μόνο τή Βουλγαρική Έκκλησία⁸¹.

Στις 31 Ιανουαρίου του 1962, ό Μητροπολίτης Δοσίθεος πήγε στο Βελιγράδι, για κάποιες Ιατρικές εξετάσεις και φιλοξενήθηκε στο Πατριαρχικό Μέγαρο, όπου έτυχε θερμής ύποδοχής και αγάπης. Τό Δοσίθεο συνόδευε ό πρωτοπρεσβύτερος Νέστωρ Πόποσκι, γραμματέας της Μητροπόλεως και μαζί με τό Γερμανό επισκέφθηκαν τόν Ντόμπριβογιε Ραντοσάβλιεβιτς, πρόεδρο της Όμοσπονδιακής Έπιτροπής θρησκευτικών θεμάτων⁸².

Κατά τή διάρκεια της παραμονής του στο Βελιγράδι διεξήχθησαν συνομιλίες με τόν Πατριάρχη Γερμανό. Δέν υπάρχουν όμως πληροφορίες για τό περιεχόμενο των συνομιλιών τους.

Μετά τήν επιστροφή του στα Σκόπια ό Μητροπολίτης Δοσίθεος εξέφρασε τις εύχαριστίες του, πρώτα με τηλεγράφημα και

⁸⁰ Ήταν ό Γενικός Γραμματέας της Όμοσπονδιακής Έπιτροπής θρησκευτικών θεμάτων.

⁸¹ P. Puzović: δ. π., σ. 66.

⁸² Glasnik S.P.C., άρ. 3, Μάρτιος 1962, σ. 116.

ύστερα με έπιστολή, προς τόν Πατριάρχη Γερμανό για τή φιλοξενία και τή θερμή ύποδοχή, τήν οποία του έπεφύλαξε κατά τήν παραμονή του στο Βελιγράδι.

Τή νέα εκκλησιαστική κατάσταση στους κόλπους της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, αναγνώρισε ό Πατριάρχης Μόσχας Άλέξιος μέσω των δηλώσεών του, στις 27 Μαΐου του 1962, κατά τήν αναχώρησή του από τό Βελιγράδι, μετά από επίσημη επίσκεψη στον Πατριάρχη Γερμανό και τη Σερβική Έκκλησία. Έξέφρασε τις εύχαριστίες και τήν εύγνωμοσύνη του προς τήν "Σερβική και Μακεδονική Όρθόδοξο Έκκλησία"⁸³.

Στά τέλη Δεκεμβρίου του 1964, στο Πατριαρχείο Βελιγραδίου έφτασε έπιστολή ύπ' άριθμ. 835, με τήν οποία ό Πατριάρχης Γερμανός πληροφορείται ότι οι συμμετέχοντες στην κληρικολαϊκή σύνοδο της "Μακεδονικής" Έκκλησίας, ή οποία έλαβε χώρα στις 24 Νοεμβρίου του 1964, συζήτησαν τό θέμα των συστάσεων και τροποποιήσεων, τις οποίες πρότειναν τά μέλη της Συνόδου της Ίεραρχίας της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας τό έτος 1958 και 1959, καθώς και ότι εισήγαγαν όρισμένες αλλαγές και προσθέσεις στο κείμενο του Καταστατικού Χάρτη της "Μακεδονικής" Όρθοδόξου Έκκλησίας. Στη συνέχεια της έπιστολής αναφέρεται ότι έχει έξουσιοδοτηθεί ό Μητροπολίτης "Μακεδονίας" να καταλήξει σε συμφωνία με τό Μακαριώτατο Πατριάρχη για τή χρήση των μητροπολιτικών έμβλημάτων και εκτός της επικράτειας, ή οποία υπάγεται στη δικαιοδοσία της "Μακεδονικής" Όρθοδόξου Έκκλησίας, αντίστοιχα και επί παρουσία του Μακαριώτατου Πατριάρχη. Στο τέλος της έπιστολής εκφράζεται ή έλπίδα ότι ή Σύνοδος της Ίεραρχίας της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας θά βρει τόν κατάλληλο τρόπο να ενημερώσει τό Οικουμενικό Πατριαρχείο και τους Προκαθημένους των ύπολοίπων Όρθοδόξων αυτοκεφάλων Έκκλησιών "για τήν ύπαρξη, τή ζωή και τή λειτουργία της αναβιωθείσης Αρχιεπισκοπής Αχρίδας"⁸⁴.

⁸³ Αθ. Άγγελόπουλου: Τό αυτοκέφαλον της "Μακεδονικής" Όρθοδόξου Έκκλησίας επί τή βάσει των αποφάσεων της εκτάκτου Συνόδου της Ίεραρχίας της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1967, σ. 6.

⁸⁴ P. Puzović: δ. π., σ. 69.

Τό αίτημα νά ενημερωθοῦν οἱ Ὀρθόδοξες αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, γιά τήν ὑπαρξη τῆς αὐτόνομης “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας, δείχνει σαφέστατα ὅτι οἱ ὑπεύθυνοι τῆς ἐκκλησίας τῶν Σκοπιῶν δέν ἦταν εὐχαριστημένοι ἀπό τήν αὐτονομία ἢ ὁποία τοὺς δόθηκε, καθὼς καί ὅτι οἱ ἴδιοι εἶχαν ὡς σκοπὸ τήν ἀπόλυτη ἀνεξαρτησία. Παρ’ ὅτι αὐτοὶ ἤδη συμπεριφέρονταν σάν νά ἦταν ἡ Ἐκκλησία τοὺς αὐτοκέφαλη.

Ἡ συμπεριφορὰ τους συνέχισε νά εἶναι προκλητικὴ καί ἡ μία ἐπιστολὴ νά ἀναιρεῖ τήν ἄλλη. Ἔτσι, στίς 17 Μαΐου τοῦ 1965, στὸν Πατριάρχη Γερμανό καί στοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἐστάλη ἡ τέταρτη ἐκδοχὴ τοῦ τροποποιημένου κειμένου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς “Μακεδονικῆς” Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Στὴν ἐπιστολὴ ἡ ὁποία συνόδευε τὸ κείμενο πληροφοροῦν τὸν Πατριάρχη ὅτι κήρυξαν ἄκυρο τὸ κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τὸ ὁποῖο ἐστάλη, ὑπ’ ἀριθμ. 835, στίς 4 Δεκεμβρίου τοῦ 1964, καί ἀντίστοιχα ὅτι ἀποσύρεται τὸ προηγούμενο κείμενο. Στὸ τέλος ἐκφράζουν τὴν ἐλπίδα ὅτι “σύντομα θά ψηφιστεῖ καί τὸ ἀνάλογο κείμενο, μὲ τὸ ὁποῖο θά πληροφορηθοῦν γιά τήν ὑπαρξη τῆς “Μακεδονικῆς” Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὅλες οἱ αὐτοκέφαλες Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες”⁸⁵.

Τὸ κείμενο αὐτό, τέταρτος κατὰ σειρά προτεινόμενος Καταστατικὸς Χάρτης, ἔφτασε γύρω στίς 20 Μαΐου τοῦ 1965, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, καί ἔχοντας ὑπ’ ὄψιν ὅτι δέν ὑπῆρχε ἀρκετὸς χρόνος γιά τήν ἐξέταση τοῦ κειμένου, τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀναβλήθηκε γιά τήν ἐπόμενη συνεδρίαση. Γιά τὸ θέμα αὐτό, ὁ Πατριάρχης Γερμανός, ἐνημέρωσε τὸν Μητροπολίτη Δοσίθεο, στίς 31 Μαΐου 1965⁸⁶.

Δυσανεστημένος ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας δέν καταχωρήθηκε στὴν ἡμερήσια διάταξη τῆς τελευταίας συνεδριάσεως τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ὁ Μητροπολίτης Δοσίθεος στίς 13 Ἰουλίου τοῦ 1965, στὴν ἀπάντησή του ἀπειλεῖ τὸν Πατριάρχη Γερμανό, ὅτι “ἐάν στὴν ἡμερήσια διάταξη καί τῆς ἐπόμενης συνεδριάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δέν περιληφθεῖ καί δέν συζη-

⁸⁵ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 167/ zap. 2, 27 Μαῖου 1965. Ρ. Ρυζοβίτς δ. π., σ. 70.

⁸⁶ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 1672, 31 Μαΐου 1965. Ρ. Ρυζοβίτς δ. π., σ. 70.

τηθεῖ τὸ ζήτημα τῆς “Μακεδονικῆς” Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τότε οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας δέ θά φέρουν καμία εὐθύνη γιά ὅλες τὶς τυχόν ἀρνητικὲς συνέπειες οἱ ὁποῖες θά προκύψουν”⁸⁷.

Στὴ συνεδρίαση τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου, στίς 3 Μαρτίου τοῦ 1966, σχηματίστηκε, μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ Πατριάρχη Γερμανοῦ, ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ, εἰδικὴ νά ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ ζήτημα τῆς “Μακεδονικῆς” Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας⁸⁸. Τὴν ἴδια περίοδο στὸ Βελιγράδι βρισκόταν καί ὁ Μητροπολίτης Δοσίθεος καί γι’ αὐτὸ κλήθηκε ἀπὸ τὸν Πατριάρχη νά παραστει στὴ συνεδρίαση.

Στὴ συνεδρίαση δέν εἰπώθηκε τίποτα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Δοσίθεου, τὸ ὁποῖο θά μπορούσε νά βοηθήσει στὴ λύση τοῦ ζητήματος. Ἀντίθετα μετὰ τὴ λήξη τῆς συνεδριάσεως ἡ ἐντύπωση ἡ ὁποία δημιουργήθηκε ἦταν ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς λεγόμενης Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας καί ὁ ἴδιος ὁ Δοσίθεος δέν ἤξεραν τί πραγματικὰ θέλουν. Συμπεριφέρονταν σάν νά περιμέναν ὁδηγίες ἀπὸ ἄλλους. Τὸ μόνον θετικὸ ἦταν ὅτι κατέληξαν σὲ συμφωνία γιά ἄμεσες συναντήσεις, οἱ ὁποῖες θά ἀποτελοῦσαν καλύτερο τρόπο συνεννοήσεως καί ἐπιλύσεως αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἀπ’ ὅ,τι ἡ ἀνταλλαγὴ ἐπιστολῶν. Ἐπίσης συμφωνήθηκε νά μεταβεῖ ὁ Μητροπολίτης Δοσίθεος, μαζί μὲ τοὺς Ἐπισκόπους του, γιά συνουμιλίεσ στο Βελιγράδι, στίς 15 καί 16 Μαρτίου τοῦ ἴδιου ἔτους.

Στὸ μεταξὺ, στίς 10 Μαρτίου τοῦ 1966 συνήλθε ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου καί ἀποφάσισε, ἔχοντας πάντα ὑπ’ ὄψιν τῆς τὶς τελευταῖες ἐξελίξεις, ὅτι δέν ὑπῆρχε λόγος νά ἀρχίσει ὁ ἔλεγχος τοῦ τελευταίου κειμένου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας πρὶν ἀπὸ τὸ τέρμα τῶν συνομιλιῶν, γιατί

⁸⁷ Ρ. Ρυζοβίτς δ. π., σ. 70.

⁸⁸ Ἡ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας στίς 3 Μαρτίου τοῦ 1966 ἀποφάσισε καί ἐξέλεξε τὴν ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ στὴν σύνθεση τῆς ὁποίας ἦταν: Ὁ Ἐπίσκοπος Σλαβονίας Αἰμιλιανός, ὁ Ἐπίσκοπος Σάμπας καί Βάλιεβου Ἰωάννης, ὁ Αἰδεσιμολογιάτατος Μλάντιν Μλαντένοβιτς, ὁ Καθηγητὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καί Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Θεολογικῆς σχολῆς Δρ. Μπλάγκοτα Γκαρντάσεβιτς, ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Βελιγράδιου, “Άγιος Σάββας”, Δρ. Ντοῦσαν Κάσιτς καί ὁ Ρίτσο Γκίρτζιτς Διευθυντὴς τῆς Πατριαρχικῆς διοικοῦσας ἐπιτροπῆς.

θά μπορούσαν ίσως οι συνομιλίες να οδηγήσουν σε άδιεξοδο την δλη διαδικασία για εύρεση λύσεως και επομένως όλες οι εργασίες πάνω στο θέμα αυτό δε θά είχαν σημασία. Τά μέλη της Έπιτροπής εξέφρασαν τή θέση ότι «είναι αντικανονική ή παρούσα κατάσταση στη «Μακεδονική» Έκκλησία, καθώς και ο τρόπος μέ τον οποίο εξελίσσονται τά πράγματα και ότι ή κατάσταση πρέπει να λυθεί βάσει των κανόνων της Όρθοδόξου Έκκλησίας»⁸⁹.

Οι άμεσες συνομιλίες επακολούθησαν στις 16 Μαρτίου του 1966 στο Βελιγράδι. Ούτε όμως και αυτή τή φορά έπετεύχθη πρόδος στην έπιλυση του ζητήματος. Αντίθετα άρχισε να λαμβάνει μία νέα τροπή⁹⁰.

Άπό τήν περιλήψη τήν οποία έδωσε στο τέλος των συνομιλιών ο Μητροπολίτης Δοσίθεος, φαίνεται ολοκάθαρα τί έπιθυμούν:

1. Δέν αποδεχόμαστε να συμπεριληφθούμε στον Καταστατικό Χάρτη της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας υπό οποιαδήποτε μορφή. Έσείς έχετε το δικό σας Καταστατικό Χάρτη και έμεις δέν πρόκειται να άνακατευτούμε σ' αυτόν, έμεις έχουμε το δικό μας Καταστατικό Χάρτη και θά τηρήσουμε στο μέλλον τς διατάξεις του.

2. Σέ περίπτωση που το ζήτημά μας δε λυθεί μέ θετικό τρόπο στη συνεδρίαση της Τεράς Συνόδου, τότε δέν θά φέρουμε έμεις τήν ευθύνη για όλες τς τυχόν συνέπειες. Έμεις άρκετά περιμέναμε.

3. Όπως ή Σερβική Έκκλησία ζήτησε τήν άνεξαρτησία και τήν αυτοτέλεια από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, έτσι και έμεις θά πράξουμε. Όμως δέν έπιθυμούμε να το κάνουμε, εκτός αν μάς άναγκάσετε. Έμεις δέν έπιθυμούμε να διατηρηθούμε υπό οποιαδήποτε μορφή, στο πλαίσιο της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας⁹¹.

Άπό τά λόγια του Μητροπολίτη Δοσίθεου ήταν ολοφάνερο ότι έπιθυμούσαν να αποσπαστούν άπόλυτα από τή Σερβική Έκκλησία. Γι' αυτό, τά μέλη της έξεταστικής Έπιτροπής της

⁸⁹ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 1085, 14 Μαρτίου 1966. Ρ. Ρυζονίτς: δ. π., σ. 71.

⁹⁰ Άθ. Άγγελόπουλου: Τό αυτοκέφαλον, δ. π., σ. 7.

⁹¹ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 1196/ zap.174, 18 Μαρτίου 1966. Ρ. Ρυζονίτς: δ. π., σ. 72.

Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας ζήτησαν από τους καθηγητές Μπ. Γκαρντάσεβιτς, Ντουσαν Κάσιτς και Μ. Μλαντένοβιτς, να ξετάσουν διεξοδικά και να τους παρουσιάσουν λεπτομερέστατα τά γεγονότα και τήν δλη εξέλιξη από το 1959 μέχρι και το 1966, μέ ιδιαίτερη άναφορά στη μή τήρηση των διατάξεων του Καταστατικού Χάρτη εκ μέρους της «Μακεδονικής» Έκκλησίας.

Όσο πλησίαζε ή τακτική συνεδρίαση της Συνόδου της Τεραρχίας, τόσο ισχυρότερες ήταν και οι πιέσεις των κομμουνιστικών άρχων της χώρας εις βάρος της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας και του Πατριάρχη Γερμανού, να άναγνωρίσουν στη «Μακεδονική» Έκκλησία τήν άπόλυτη άνεξαρτησία. Η γαλήνη στους κόλπους του Πατριαρχείου ήταν μάλλον προσωρινή. Έτσι, μετά από πρόσκληση του προέδρου της Όμοσπονδιακής Έπιτροπής θρησκευτικών θεμάτων, ο Πατριάρχης Γερμανός συνοδεία μελών της Συνόδου έπισκέφθηκε, στις 26 Απριλίου του 1966, το Όμοσπονδιακό Έκτελεστικό Συμβούλιο, δηλ. τή Γιουγκοσλαβική Κυβέρνηση. Στη συνάντηση παρόντες ήταν ο Μάτο Ραντούλοβιτς, άναπληρωτής του προέδρου, ο Πέταρ Σέγκβιτς και οι πρόεδροι των Έπιτροπών θρησκευτικών θεμάτων όλων των Γιουγκοσλαβικών Δημοκρατιών, έξαιρουμένης της Σλοβενίας⁹².

Κρίνοντας από τά όνόματα των παραγόντων, οι όποιοι παρευρέθησαν οι άρχές του κράτους απέδιδαν μεγάλη σημασία σ' αυτήν τή συνάντηση. Ο πρόεδρος της Όμοσπονδιακής Έπιτροπής θρησκευτικών θεμάτων, Μιλούτιν Μόρατσα, τόνισε ότι ή άπόφαση της Συνόδου της Τεραρχίας του 1959 ήταν καλή, αλλά απομένει τώρα να εφαρμοστεί και στην πράξη. Ο ίδιος άνέφερε όλόκληρη σειρά γεγονότων, τά όποια κατ' αυτόν μαρτυρούσαν, ότι ή «Μακεδονική» Έκκλησία στην ουσία έχει ήδη έπιτύχει τήν άνεξαρτησία της, στο πλαίσιο της άποφάσεως του 1959. Σύμφωνα και πάλι μέ τήν άποψη του, τώρα έμεινε μόνο να άναγνωρίσει ή Σύνοδος της Τεραρχίας της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας και έπίσημα τον Καταστατικό Χάρτη⁹³ της «Μακεδονικής» Έκκ-

⁹² Ρ. Ρυζονίτς: δ. π., σ. 72.

⁹³ Σέ δλη τη διάρκεια, μέχρι τήν τακτική σύγκληση της Τεράς Συνόδου τά μέλη της έξεταστικής Έπιτροπής, του ζητήματος της «Μακεδονικής» Όρθοδόξου Έκκλησίας μελέτησαν προσεκτικά τήν τέταρτη έκδοχή του Κατα-

λησίας, καθώς επίσης και με κατάλληλο τρόπο να ενημερωθούν όλες οι Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες σχετικά με τίς αποφάσεις τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ἀπό τό ἔτος 1959.

Ἐνοχλημένος καί ἀγέρωχος ὁ Πατριάρχης Γερμανός ἐξέφρασε τήν ἰσχυρή καί ἀκλόνητη θέση του ὅτι τό ζήτημα αὐτό μπορεῖ νά λυθεῖ μόνο μέσα στό πνεῦμα τῶν κανόνων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἄμεσα καί πρῖν ἀπό τή συνεδρίαση τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, στό Βελιγράδι ἔφτασε καί ἡ πέμπτη ἐκδοχή τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας. Ὅμως τό κείμενο αὐτό, ὅπως καί τά προηγούμενα, δέν ἐπικυρώθηκε ἐπίσημα. Σύμφωνα μέ τήν ἔκθεση τῆς εἰδικῆς ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς καί στήν παρούσα ἐκδοχή του, τό κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη εἶχε αὐθαιρέσιες⁹⁴. Ἐπίσης, ἡ ἐξεταστική Ἐπιτροπή διεπίστωσε, ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας ξεπέρασαν μέ τίς δραστηριότητές τους τά ὅρια τῆς αὐτονομίας, καί γι’ αὐτό προτείνουν ἀπό τώρα καί στό ἐξῆς νά ενημερώνουν, γιά κάθε σχέση τῆς αὐτόνομης “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας μέ τίς ἄλλες ἀνά τόν

στατικοῦ Χάρτη τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας καί διαπίστωσαν ὅτι καί αὐτή τή φορά στό κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη δέν εἰσήχθησαν καί δέν ἐφαρμόστηκαν, στό σύνολό τους, οἱ τροποποιήσεις πού εἶχαν ἐπισημανθεῖ ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀλλάξαν πολλές ὀνομασίες καί πολλά ἄρθρα του Καταστατικοῦ, ἐνῶ οἱ τροποποιήσεις σέ κάποια σημεῖα παρουσιάστηκαν πῶς σύντομες ἤπ’ ὅτι ἔπρεπε, ἐνῶ σέ κάποια ἄλλα παρατάθηκαν. Ἐπίσης, σέ ὀρισμένα σημεῖα οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων ἔδωσαν τή δική τους ἐρμηνεία, ὅπως αὐτούς ἐξυπηρετοῦσε. Στό ἄρθρο ὑπ’ ἀριθμ. 44, τοῦ παλιοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας, τοῦ ἔτους 1958, καί στό ἄρθρο ὑπ’ ἀριθμ. 43 τοῦ νέου κειμένου, τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη, τοῦ 1964, προστέθηκε μία νέα, τρίτη παράγραφος, μέ βάση τήν ὁποία μπορούσαν νά περιφρονήσουν καί νά μή σεβαστοῦν ὅλες τίς συστάσεις πού δόθηκαν ἀπό μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

⁹⁴ Ἐγιναν καί πάλι παρεμβάσεις στό κείμενο. Ἐξαλειφθηκε τό ἄρθρο 39, πού λέει ὅτι ὁ Μητροπολίτης καί οἱ Ἐπίσκοποι τῆς “Μακεδονικῆς” Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας θά συμμετέχουν, τακτικά, ὡς μέλη τῆς Ἐκλογικῆς συνόδου, κατά τήν ἐκλογή τοῦ Πατριάρχου τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, πρῶγμα πού ἄλλωστε ἦταν καί μία ἀπό τίς βασικές συστάσεις πού εἶχε δώσει ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας. Ἐπίσης, εἶχαν παρέμβει αὐθαίρετα καί σέ διάφορα ἄλλα ἄρθρα.

κόσμο αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες καί νά ἐξελισσεται ἡ διαδικασία διά μέσου τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου, καθώς επίσης κατὰ τόν ἴδιο τρόπο, διά μέσου τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας νά ἐξελισσονται οἱ σχέσεις Κρότους - Ἐκκλησίας.

Ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, ἀφοῦ ἐξέτασε τήν ἔκθεση τῆς Ἐπιτροπῆς, καί ἔχοντας ὑπ’ ὄψιν τῆς ὅλες τίς ἐξελιξείες στήν τακτική συνεδρίασή της, τό Μάιο τοῦ 1966 ἀποφάσισε ὅτι εἶναι σύμφωνη μέ τό Καταστατικό τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, γιά τό ὁποῖο ἔχει ἀποφασίσει ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας στίς 17 Ἰουνίου τοῦ 1959, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο ἡ “Μακεδονική” Ἐκκλησία ἔχει τή δική της χωριστή ὀργάνωση, ἀλλά παραμένει στήν κανονική ἐνότητα μέ τήν Σερβική Ἐκκλησία μέσω τοῦ Σέρβου Πατριάρχου⁹⁵.

Οἱ ἀλλαγές στό Καταστατικό τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας μποροῦν νά γίνουν μόνο μέ ἀπόφαση τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί ὄχι ἀπό τή Σύνοδο τῆς Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας⁹⁶.

Σημειώνεται ὅτι ἔπρεπε νά περάσουν παραπάνω ἀπό ἐπτά χρόνια, γιά νά μπορέσει ἡ Σερβική Ἐκκλησία νά διαπιστώσει, ὅτι οἱ συστάσεις καί τροποποιήσεις τίς ὁποῖες ἔδωσε τό 1959, εἰσήχθησαν τελικά στό κείμενο τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς “Μακεδονικῆς” Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί νά τό ἐπικυρώσει. Ἴσως ὅμως αὐτό νά ἦταν μία διπλωματική κίνηση τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ὅπου μέσω τῆς ἐγκρίσεως τοῦ ἰσχύοντος Καταστατικοῦ Χάρτη, νά ἀπέφυγε ἄλλες χειρότερες πιέσεις.

Ἡ ἀπάντηση τῆς Ἱεραρχίας τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας ἦρθε μέ ἐπιστολή ὑπ’ ἀριθμ. 92, τήν 1^η Ἰουλίου τοῦ 1966, πρὸς τόν Πατριάρχη Γερμανό, ὅπου ἐκφράζουν τή δυσανεξία τους γιά τήν ἀπόφαση τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρῶτον: ἐπειδὴ στήν ἀπόφαση ἀναφέρεται ὅτι ἡ “Μακεδονική” Ἐκκλησία παραμένει καί περαιτέρω σέ ἐνότητα μέ τή Σερβική Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία. Δεύτερον: ἐπειδὴ στήν ἀπόφαση ἀναφέρεται ὅτι οἱ κανόνες τοῦ Καταστατικοῦ

⁹⁵ ΑΙΣ.ΣΠΚ: Sin.br. 1960/ zap. 313, 26 Μαΐου 1966.

⁹⁶ ΑΙΣ.ΣΠΚ: AS.br. 26/ zap. 73, 23 Μαΐου 1966.

Χάρτη της "Μακεδονικής" Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δέν μποροῦν νά τροποποιηθοῦν παρά μόνο μέ τή συγκατάθεση τῆς Συνόδου τῆς Σερβικής Ἐκκλησίας. Τρίτον: ἐπειδή δέν ἀναφέρεται τίποτα σχετικά μέ τήν ἐνημέρωση τῶν ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν γιά τήν ὑπαρξη τῆς "Μακεδονικής" Ἐκκλησίας, καί τέταρτον: ἐπειδή ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης ἐμφανίζεται μέ τόν τίτλο καί τό ἀξίωμα ὡς Πατριάρχης Σερβίας, καί ὄχι ὡς Πατριάρχης τῆς Σερβικῆς καί Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας. Τέλος, τό συμπέρασμα ἦταν ὅτι μέ τήν ἀπόφαση αὐτή ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας συνέβαλε, ὥστε νά δημιουργηθεῖ σοβαρή ἐπιδεινωση στίς σχέσεις μεταξύ τῶν δυο Ἐκκλησιῶν⁹⁷.

Ἡ ἀπόφαση αὐτή δέν ἄρесе στούς ἐκπροσώπους τῆς "Μακεδονικῆς" Ἐκκλησίας, ἐπειδή τούς ὑπενθύμισε τό γεγονός ὅτι ἡ ἐκκλησία τους εἶναι, νά μέν αὐτόνομη, ὄχι ὅμως καί αὐτοκέφαλη. Τό πρόβλημα ἦταν ὅτι ἡ ἀπόφαση αὐτή δέν ἀνταποκρινόταν στά περαιτέρω σχέδιά τους, καί γι' αὐτό τά μέλη τῆς Συνόδου τῆς "Μακεδονικῆς" Ἐκκλησίας, ζήτησαν νά γίνουν δεκτά ἀπό τόν Πατριάρχη στό Βελιγράδι γιά συζήτηση τοῦ θέματος.

Ἡ συνάντηση ἔλαβε χώρα στίς 18 Νοεμβρίου τοῦ 1966, καί ὑποκινούμενοι ἀπό τίς ἐξελίξεις καί ἀπό τό γεγονός τῆς ἀτιμωρησίας, κάθε φορά πού προέβαιναν σέ ἀντικανονικές ἐνέργειες, καθώς ἐπίσης καί ἀπό τήν κρατική ὑποστήριξη, ζητοῦν πλέον ἀνοιχτά καί ἐπίσημα ἀπό τή Σερβική Ἐκκλησία νά τούς παραχωρήσει τό καθεστῶς τοῦ αὐτοκεφάλου. Ἀπελιθσαν δέ ὅτι σέ ἀντίθετη περίπτωση θά συγκαλέσουν κληρικολαϊκή σύνοδο, ἡ ὁποία θά τούς παράσχει τήν ἀπαιτούμενη ἀνεξαρτησία, ἂν δέν θελήσει νά τό κάνει ἡ Σερβική Ἐκκλησία.

Πιστεύοντας ὅτι μέ τήν ἐπανάληψη τοῦ σεναρίου τοῦ 1958, θά πετύχουν καί πάλι τό στόχο τους, δέν δίστασαν νά παραδεχθοῦν δημόσια ὅτι βασίζονται στήν αἰτήματά τους στήν ὑποστήριξη καί τήν ἰσχυρή θέληση τῆς Κυβερνήσεως τῆς "Μακεδονίας", ἡ ὁποία ἐπιθυμεῖ ἡ Ἐκκλησία της νά ἔχει αὐτοδιάθεση. "Ἀποφασίσαμε νά ζητήσουμε ἀπό τή Σερβική Ἐκκλησία τό καθεστῶς τοῦ αὐτοκεφάλου. Τήν ἀπόφασή μας αὐτή θέσαμε ὑπ' ὄψιν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου τῆς "Μακεδονίας" (τῆς τοπικῆς κυβερ-

⁹⁷ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 2474/ zap. 762, 1966.

νήσεως τῶν Σκοπίων). Τοῦτο ἀσχολήθηκε εἰδικά μέ τό θέμα σέ ἀποκλειστική συνεδρίαση καί μᾶς ἀνακοίνωσε ὅτι δέν σφάλουμε μέ τό νά ζητᾶμε τό ἐκκλησιαστικό αὐτοκέφαλο"⁹⁸.

Ὁ Πατριάρχης Γερμανός ἐνοχλημένος ἀπό τήν ὄλη συμπεριφορά τους ἀπέρριψε ἀμέσως μία τέτοια πιθανότητα, προειδοποιώντας τους ὅτι, ὅταν τό 1958 μέ ἀντικανονικό τρόπο αὐτοανακηρύξατε τήν Ἐκκλησία σας αὐτόνομη, τό Πατριαρχεῖο Σερβίας ἐπιδιώκοντας τήν εἰρήνη καί τήν ἀποκατάσταση τῶν σχέσεων ἔκλεισε τά μάτια μπροστά στήν πράξη σας. Τώρα ὅμως ἐσεῖς ἔρχεστε καί πάλι καί προαναγγέλλετε τή διεξαγωγή κάποιας νέας κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως καί ἀπειλεῖτε ὅτι, ἐάν δέν σᾶς χορηγήσουμε ἐμεῖς τό καθεστῶς τοῦ αὐτοκεφάλου, θά αὐτοανακηρυχθεῖτε. Σᾶς παρακαλῶ νά προσέξετε καί νά ἀπέχετε ἀπό τέτοιες διαδικασίες, γιατί ἂν συμβεῖ κάτι τέτοιο, αὐτή τή φορά ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δέ θά εἶναι σέ θέση νά κλείσει, γιά ἄλλη μία φορά, τά μάτια μπροστά σέ κάποια νέα παράβαση τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλά θά θέσει σέ λειτουργία τή διαδικασία ἐναντίον τῶν ὑπευθύνων"⁹⁹.

Ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀποφάσισε στή συνεδρίαση, τῆς 22^{ης} Νοεμβρίου τοῦ 1966, νά καλέσει τούς καθηγητές, Σέργιο Τροϊτσκι, Μπλάγκοτα Γκαρντάσεβιτς, καί τόν ἱερέα Μπράνκο Τοίσαρζ, νά ἐκπονήσουν πραγματεία μέ θέμα: "Ἄν ἐκπληρώνει ἡ Μακεδονική Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τούς ὅρους νά γίνει αὐτοκέφαλη, καί ἂν εἶναι, πράγματι, διάδοχος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδας"¹⁰⁰.

Μετά ἀπό τό προφορικό αἶτημα, γιά τήν ἀπόκτηση ἀνεξαρτησίας, τό ὁποῖο ἔθεσε ἡ μακεδονική πλευρά¹⁰¹, στίς 3 Δεκεμβρί-

⁹⁸ Αθ. Ἀγγελόπουλου: Ὁ κόσμος τῆς ὀρθοδοξίας, δ. π., σσ. 181-182.

⁹⁹ Ρ. Ρυζοβίτς: δ. π., σ. 77.

¹⁰⁰ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 5141/ zap. 763, 22 Νοεμβρίου 1966.

¹⁰¹ Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς λεγόμενης "Μακεδονικῆς" Ἐκκλησίας ζήτησαν ὑποστήριξη γιά τό αἶτημά τους καί ἀπό τήν ἔνωση τοῦ Συνδέσμου κληρικῶν. Τήν ἴδια περίοδο βρισκόταν σέ ἐξέλιξη συνεδρίαση τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐνώσεως κληρικῶν. Μετά ἀπό συζήτηση τοῦ αἰτήματος τῆς "Μακεδονικῆς" Ἐκκλησίας ὁ ἱερέας τοῦ Συνδέσμου π. Μπιέλατς εἶπε: Ἄν ἡ τοπική Ἐκκλησία ζητάει τήν ἀνεξαρτησία της, ἐγώ δέν ἔχω ποιός τούς ἐμποδίζει καί ποιός τούς ἐμποδίζει ἀκόμα καί τώρα, νά χειρίζονται τίς ὑποθέσεις τους ἀκριβῶς ἔτσι ὅπως

ου του 1966 έφτασε και έγγραφο με τί ίδιο περιεχόμενο. Η Διαρκής Τερά Σύνοδος τό πληροφορήθηκε στη συνεδρίαση της 9^{ης} Δεκεμβρίου του ίδιου έτους. Μετά από πρόταση του Πατριάρχη Γερμανού έλήφθη ή απόφαση νά υποβληθεί τό αίτημα αυτό στη Σύνοδο της Τεραρχίας, ή όποία και θά τό εξετάσει. Μέ τήν απόφαση αυτή δέ συμφώνησε ό Έπίσκοπος Σάμπας και Βάλιεβου Ιωάννης, ό όποίος έναντιώθηκε λέγοντας ότι τό ζήτημα της "Μακεδονικής" Έκκλησίας έχει λυθεί με τήν απόφαση της Συνόδου της Τεραρχίας, ύπ' αριθμ. Α.Σ.β. 26/πρακτικό 73, της 23^{ης} Μαΐου του 1966, και ότι τό τωρινό αίτημα στερείται κάθε κανονικότητας¹⁰².

Γιά νά αποτρέψει τυχόν άρνητική εξέλιξη της καταστάσεως, πράγμα τό όποιο είχε ήδη αρχίσει νά διαφαίνεται, ό Πατριάρχης Γερμανός ζήτησε κατ' επανάληψη τό έτος 1966 νά γίνει δεκτός μαζί με μέλη της Συνόδου από τόν τότε πρόεδρο της Όμοσπονδιακής Γιουγκοσλαβικής Κυβέρνησης, Πέταρ Στάμπολιτς.

Η συνάντηση τελικά πραγματοποιήθηκε στις 7 Μαρτίου του 1967 υπό τήν προϋπόθεση νά πάει μόνο ό Πατριάρχης Γερμανός και δυό Ιεράρχες. Στη συνοδεία του Πατριάρχη ήταν ό Μητροπολίτης Μαυροβουνίου και Παραθαλασσίας Δανιήλ και ό Έπίσκοπος Δαλματίας Στέφανος.

Ήταν σαφέστατο ότι ό Πατριάρχης πήγε στη συνάντηση με σκοπό νά ζητήσει βοήθεια από τήν ανώτερη κρατική ήγεσία, ή όποία ήταν σε θέση νά χαλιναγωγήσει τίς άποσχιστικές τάσεις και άπαιτήσεις των Σκοπίων, όμως δέν τό έκανε όταν διαπίστωσε τή στάση του Στάμπολιτς.

Ό Στάμπολιτς έδειξε σαφέστατα ότι στηρίζει τά αιτήματα της "μακεδονικής" πλευράς. "Αυτοί επιθυμούν νά αυτοπροσδιοριστούν ως Μακεδόνες, σ' όλα τά πεδία της κοινωνικής, πολιτιστικής, ακόμα και της εκκλησιαστικής ζωής. Έμεις πρέπει νά τους καταλάβουμε και νά τους βοηθήσουμε σ' αυτήν τή διαδικα-

επιθυμούν και όπως τους άρέσει, σεβόμενοι τήν εκκλησιαστική και κανονική τάξη. Αν όμως τό ζητούν οι κρατικές άρχές της Δημοκρατίας της Μακεδονίας, τότε άς τό ζητήσουν από τήν ήγεσία του Κράτους, ακολουθώντας τήν κομματική γραμμή. Γιατί τό ζητάνε από μας και τί μπορούμε έμεις νά κάνουμε γι' αυτό, γιατί νά τό συζητάμε τώρα; βλ. Ρ. Ριζονιά: δ. π., σ. 78.

¹⁰² ΑΙΣ.ΣΠ.Σ. Sin.br. 5335, zap.812, 9 Δεκεμβρίου 1966.

σία. Πρέπει νά πραγματοποιήσουν τό στόχο τους. Γι' αυτό έγώ λέω ότι πρέπει νά διευρυνθεί ή άυτονομία, ή όποία τους δόθηκε τό 1959, νά γίνουν ανεξάρτητοι, και άς έχουμε έναν Πατριάρχη και είμαι σίγουρος ότι όλα θά πάνε καλά". Ό Πατριάρχης άκλόνητος στις θέσεις του και ένοχλημένος από τή στάση του Στάμπολιτς άπάντησε: "Έμεις θέλουμε νά μήν άνακατεύεστε ούτε έσεις ούτε τά κρατικά σας όργανα στά εκκλησιαστικά ζητήματα. Και σάς παρακαλούμε νά μήν άνακατευτείτε, ούτε όταν ή Σύνοδος της Τεραρχίας της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας αρχίσει τήν κανονική ποινική διαδικασία έναντίον του Μητροπολίτη Δοσίθεου και των άλλων ύπευθύνων. Αν δέν άπευθύνονταν αυτοί, οι Σκοπιανοί, στην τοπική Κυβέρνησή τους, τότε ούτε και έμεις δέ θά άπευθυνόμασταν σε Σάς. Όμως, όταν αυτοί έλαβαν τήν ύποστήριξη της κυβερνήσεως της Λαϊκής Δημοκρατίας της "Μακεδονίας" και αντίστοιχα τό πρόβλημα ξεπέρασε τόν στενό εκκλησιαστικό κύκλο και πέρασε στην πολιτική, τότε και έμεις, για νά αποφύγουμε όλες τίς τυχόν σοβαρές συνέπειες, αποφασίσαμε νά Σάς καλέσουμε ως πρόεδρο της Γιουγκοσλαβικής Όμοσπονδιακής Κυβέρνησης, νά άποτρέψετε τήν πιθανότητα έκρήξεως θρησκευτικού φανατισμού μεταξύ της Σερβικής και της Μακεδονικής Όρθοδόξου Έκκλησίας"¹⁰³.

Βλέποντας τήν αποφασιστικότητα του Πατριάρχη και της Σερβικής Έκκλησίας νά μήν υποχωρεί μπροστά στο αίτημά τους, οι εκπρόσωποι της "Μακεδονικής" Έκκλησίας άρχισαν νά επισκέπτονται διάφορους κρατικούς όργανισμούς, ζητώντας απ' αυτούς νά άσκήσουν ισχυρότερη πίεση στο Πατριαρχείο.

Στά πλαίσια αυτών των έπαφών, ό Μητροπολίτης Δοσίθεος είχε συνομιλίες με τόν Πέταρ Στάμπολιτς, και μετά απ' αυτές τηλεφωνική επικοινωνία με τόν Πατριάρχη Γερμανό, από τόν όποιο ζήτησε νά συναντηθούν. Ό Πατριάρχης τόν δέχθηκε στις 17 Απριλίου του 1967¹⁰⁴.

¹⁰³ Έπίσημη σημείωση τίς 7^{ης} Μαρτίου 1967. ΑΙΣ.ΣΠ.Σ. Sin.br. 1026/ zap.144, 7 Μαρτίου 1967.

¹⁰⁴ Στη συνάντηση μαζί με τόν Πατριάρχη Γερμανό ήταν ό έπίσκοπος Σάμπας και Βάλιεβου, Ιωάννης. Τό μητροπολίτη Δοσίθεο συνόδευε ό βικάριος έπίσκοπος Μεθόδιος και ό πρωτοπρεσβύτερος, Νέστορ Ποπόσκι.

Τό αίτημα ήταν γνωστό: “ἤρθαμε νά Σᾶς παρακαλέσουμε μέ τήν καλοσύνη καί τή γενναιοφροσύνη ἡ ὁποία σᾶς διέπει, νά μᾶς παραχωρήσετε τήν ἀνεξαρτησία τήν ὁποία ἐπιθυμοῦμε. Θέλουμε ἡ Ἐκκλησία μας νά γίνει αὐτοκέφαλη. Ἄν δέν τό κάνετε, ἄν δέν τό ἐγκρίνετε, τότε νά ξέρετε ὅτι ἐμεῖς θά συγκαλέσουμε κληρικολαϊκή σύνοδο καί θά αὐτοανακηρύξουμε τή Μακεδονική Ἐκκλησία αὐτοκέφαλη, καί ἀπό ἐκεῖ καί πέρα θά προχωρήσουμε, μόνοι μας αὐτοτελῶς. Ἔτσι ἔκαναν καί ἄλλοι στό παρελθόν, ἔτσι θά κάνουμε καί ἐμεῖς παρ’ ὅτι θεωροῦμε, ὅτι θά ήταν καλύτερα νά ἐξελισσονταν ὄλα αὐτά μέ ἀμοιβαία συμφωνία. Ἐσᾶς δέ Σας κοστίζει τίποτα νά μᾶς δώσετε τήν ἀπαιτούμενη ἀνεξαρτησία”.

Στά λόγια του Δοσίθεου ἀπάντησε ὁ Ἐπίσκοπος Ἰωάννης¹⁰⁵ λέγοντας ὅτι ἐδῶ δέν πρόκειται γιά τήν προσωπική μας διάθεση ἢ θέληση, μέ τήν ὁποία θά κρίνουμε ἄν θά σᾶς δώσουμε τήν ἀπαιτούμενη ἀπό μέρους σας ἀνεξαρτησία ἢ ὄχι, ἀλλά πρόκειται γιά θέμα τό ὁποῖο ρυθμίζεται ἀπό τούς κανόνες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Στή συνέχεια, ὁ Πατριάρχης Γερμανός τούς συμβούλευσε νά ἀποσύρουν τό αίτημά τους, ἐπειδή αὐτό θά ἀποτελοῦσε τήν πῶ ἀφέλιμη λύση καί γιά τήν Ἐκκλησία καί γιά τό Κράτος. Ὁ Μητροπολίτης Δοσίθεος εἶπε: “θά περιμένουμε τήν ἀπόφασή Σας, στή συνεδρίαση τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, καί μετά θά δοῦμε τί θά κάνουμε. Πάντως, δέν ἔχουμε σκοπό νά σταματήσουμε, καί θά ἐπιμένουμε καί περαιτέρω στό αίτημα μας”¹⁰⁶.

Τό ἀποτέλεσμα πάντως ὑπῆρξε τό ἴδιο. Ἡ Σερβική Ἐκκλησία δέν ἔκανε ἀποδεκτό τό αίτημα αὐτό, ἀπλούστατα, γιατί δέν μποροῦσε νά ἀναλάβει εὐθύνες οἱ ὁποῖες ἦταν πέρα ἀπό τίς κανονικές ἀρμοδιότητές της. Ἡ ἵδρυση καί ὀργάνωση μίας αὐτοκέφαλης τοπικῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι μόνο θέμα πολιτικό ἢ ἐθνικό, ἀλλά κυρίως διορθόδοξο καί κανονικό. Ρυθμίζεται μέσα ἀπό κανονικές ἐκκλησιαστικές διαδικασίες, τίς ὁποῖες θέτει σέ λει-

¹⁰⁵ Ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης, ἀπαντώντας, ρώτησε: Ποιός δίνει τό δικαίωμα στή δική σας κληρικολαϊκή σύνοδο νά κηρύξει τήν Ἐκκλησία σας αὐτοκέφαλη, νά τῆς δώσει ἀνεξαρτησία; Πέστε μου ποιός κανόνας προβλέπει κάτι τέτοιο; Γιατί μιλάτε μέ ἀπειλητικά λόγια καί προσπαθεῖτε νά μᾶς φοβερίσετε μέ γραπτά κείμενα καί προφορικές δηλώσεις;

¹⁰⁶ P. Ριζονίτς: δ. π., σσ. 79-80.

τουργία ἢ πρωτόβουλος ἐνέργεια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί οἱ ὁποῖες ἰσχύουν γιά ὅλη τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία σέ ὅλη τή γῆ. Ἡ θέληση κάποιου κόμματος ἢ κάποιου πανίσχυρου πολιτικοῦ ἡγέτη οὐδέποτε μπορεῖ νά ὑπερισχύει τῆς Πανορθόδοξης αὐτῆς ἀρχῆς.

Εἶναι γεγονός ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων ἐνωθῶν σίγουροι καί ἀσφαλεῖς, ἐπειδή εἶχαν τήν ὑποστήριξη τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος. Συνεπῶς, δέν ἀποτελεῖ καθόλου ἐκπληξη τό γεγονός ὅτι ἡ “μακεδονική” πλευρά τολμοῦσε νά ἀπειλεῖ καί νά φοβερίζει τή Σερβική Ἐκκλησία, νά ἀγνοεῖ καί νά περιφρονεῖ τούς ἰσχύοντες ἐκκλησιαστικούς κανόνες, χρησιμοποιώντας τηλεγραφικά αἰτήματα γιά τίς ἐπιθυμίες της.

Ἄν ἡ κληρικολαϊκή σύνοδος τῆς λεγόμενης “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας ἦταν ἀρμόδια καί μποροῦσε νά δώσει στή “Μακεδονική” Ἐκκλησία τήν ἀπαιτούμενη ἀνεξαρτησία, τότε εἶναι ἀκατανόητο γιατί οἱ ἐκπρόσωποί της ἀπευθύνονταν πρὸς τούς ἐκπροσώπους τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Αὐτό δείχνει σαφέστατα ὅτι τὰ αἰτήματα τῶν ἐκπροσώπων τῆς μακεδονικῆς πλευρᾶς δέ βασιζόνταν πάνω στούς ἐκκλησιαστικούς κανόνες. Ἐξαπάτησαν τή Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας, χρησιμοποιώντας ἐπιδέξιους ἐλιγμούς. Ἔτσι ἔγινε καί ἡ χειροτονία τοῦ Ἀρχιμανδρίτη Κλήμεντος ὡς ἐπισκόπου, παρ’ ὅτι ὁ ἴδιος δέν ἐκπλήρωνε τούς ὅρους οἱ ὁποῖοι προβλέπονταν γι’ αὐτό. Ἐπιφελοῦμενοι, κατά τό μέγιστο δυνατό βαθμό, ἀπό τήν ὑποστήριξη τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος, καί δυστυχῶς, ἀπό τό Σύνδεσμο κληρικῶν Γιουγκοσλαβίας, ἤρθαν τώρα μέ αίτημα γιά ἀπόλυτη ἀπόσπαση ἀπό τή Σερβική Ἐκκλησία.

Ἐν ὄψει τῆς τακτικῆς συνεδριάσεως τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ὁ Ντράγκαν Σταμένκοβιτς, πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου, δηλ. τῆς Κυβερνήσεως τῆς Σερβίας, κάλεσε, στίς 5 Μαΐου τοῦ 1967, τόν Πατριάρχη Γερμανό νά πάει στήν ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως γιά συνομιλίες¹⁰⁷.

Ἀντικείμενο τῶν συνομιλιῶν ἦταν τό αίτημα τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας, νά γίνει αὐτοκέφαλη. Ὁ Ντ. Σταμένκοβιτς ἐπέμεινε στό αίτημά του νά βρεθεῖ λύση στό πρόβλημα, τό ὁποῖο

¹⁰⁷ ΑΓΙΜΙ: Ἀπόσπασμα τῶν συνομιλιῶν, βλ. παράρτημα, ἔγγραφο Ν27.

θά ικανοποιήσει τούς Σλαβομακεδόνες. Ο Πατριάρχης Γερμανός σθεναρά για άλλη μία φορά απέρριψε τό αίτημα τής ανεξαρτησίας, καί ἄς δεχόταν μεγάλη πίεση λέγοντας: "Ἐσεῖς λέτε ὅτι πρέπει νά ικανοποιηθοῦν τά αἰτήματά τους. Καί ἐμᾶς τούς Σέρβους ποιός μας ρωτάει ἂν ὑπάρχουμε σ' αὐτή τή χώρα, ποιός ἐνδιαφέρεται γιά τήν ικανοποίηση τῶν δικῶν μας αἰτημάτων; Ποιός ἄρχισε ὅλη αὐτήν τήν ὑπόθεση, ἐμεῖς ἢ αὐτοί; Ἐμεῖς πάντα εἶχαμε καλή θέληση νά ικανοποιήσουμε τά αἰτήματά τους, καί καταφέραμε νά τά ικανοποιήσουμε, ὅμως αὐτοί τώρα ζητοῦν ἀπό ἐμᾶς τήν αὐτοκτονία μας. Ὅχι, δέν θά τό κάνουμε καί ἂν αὐτοανακηρυχθοῦν, τότε σας ξεκαθαρίζω ὅτι θά κάνουμε τό πᾶν γιά νά προσάγουμε τόν Δοσίθεο ἐνώπιόν του ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, καί ἄς γίνει ὅπως ἀποφασίσει ὁ Θεός καί τό δικαστήριο"¹⁰⁸.

Πρῖν τήν ἔναρξη τής συνεδριάσεως τής Συνόδου τής Ἱεραρχίας, τό Μάιο τοῦ 1967, στούς συμμετέχοντες ἱεράρχες ἐστάλησαν οἱ πραγματεῖες τῶν καθηγητῶν Σ. Τροΐτσκι καί Μπ. Γκαρντάσεβιτς, εἰδικῶν γιά θέματα ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, μέ θέμα "Ἄν ἡ Μακεδονική Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκπληρώνει τούς ὅρους, νά γίνει αὐτοκέφαλη;" Στίς ἐκτενέστερες αὐτές πραγματεῖες ἀναφέρεται ὀλόκληρη σειρά ἀποδεικτικῶν στοιχείων, γιά τό ὅτι ἡ Μακεδονική Ἐκκλησία δέν ἐκπληρώνει τούς ὅρους νά ἀποκτήσει ἀνεξαρτησία καί νά γίνει αὐτοκέφαλη καί σέ περίπτωση πού αὐτοανακηρυχθεῖ ὡς αὐτοκέφαλη, ἀντίθετα ἀπό τούς ἐκκλησιαστικούς κανόνες, τότε θά θεωρηθεῖ, τόσο ἀπό τή Σερβική Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, ὅσο καί ἀπό μέρους τῶν ὑπόλοιπων Ὁρθόδοξων αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν, ὡς "σχισματική θρησκευτική ὀργάνωση, καί ὡς σχισματική θά διακοποῦν οἱ σχέσεις μαζί της"¹⁰⁹.

Στήν πραγματεία τοῦ ἱερέα Μπράνκο Τσίσαρζ, μέ θέμα "Ἀποτελεῖ ἡ Μακεδονική Ἐκκλησία τό διάδοχο τής Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδας", παρουσιάστηκε μία ἱστορική ἀνασκόπηση τής Ἀρχιεπισκοπῆς καί στό τέλος γίνεται ἡ διαπίστωση: "Ὅτι ἡ σημερινή Ἀρχιεπισκοπή Ἀχρίδας, στή Λαϊκή Δημοκρατία τής Μακεδονίας, πῆρε μόνο τό ὄνομα καί δέν ἀποτελεῖ σέ τίποτε ἄλλο

¹⁰⁸ D. Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σσ. 76-77.

¹⁰⁹ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 1006/ zap. 149, 10 Μαρτίου 1967. Ρ. Ρυζοβίτς: δ. π., σ. 81.

τό διάδοχο τής πάλαι ποτέ Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδας"¹¹⁰.

Ἐχοντας ὅλα αὐτά ὑπ' ὄψιν τῆς, ἡ Σύνοδος τής Ἱεραρχίας τής Σερβικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας στήν τακτική συνεδρίασή της, ἀπό τίς 24 Μαΐου ἕως τήν 1^η Ἰουνίου τοῦ 1967¹¹¹, ἀποφάσισε ὅτι: "Δέν μπορεῖ νά γίνει δεκτό τό αίτημα τῶν Ἱεραρχῶν τής Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας, τῆς 3^{ης} Δεκεμβρίου τοῦ 1966, ὑπ' ἀριθμ. 226, νά ἐπιτραπεί στήν αὐτόνομη Μακεδονική Ἐκκλησία νά γίνει αὐτοκέφαλη"¹¹².

Παράλληλα μέ τήν ἀπόφαση αὐτή προσετέθησαν καί οἱ πραγματεῖες τῶν καθηγητῶν Τροΐτσκι καί Γκαρντάσεβιτς, ὡς αἰτιολογικό, βάσει τοῦ ὁποῦ δέν μπορεῖ νά ἐπιτραπεί. Στίς πραγματεῖες αὐτές παρουσιάστηκαν μέ ἐπιχειρήματα καί τά αἴτια τά ὁποῖα ὀδήγησαν στήν ἀπόφαση αὐτή: Ἡ παραβίαση τῶν διατάξεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων, ἡ ἐνσυνείδητη παραβίαση τοῦ ὅρκου τόν ὁποῖο εἶχε δώσει ὁ Δοσίθεος καί ἡ συνεργασία του μέ τίς ἀρχές τοῦ κράτους, μέ σκοπό τό διαμελισμό τῆς Ἐκκλησίας¹¹³.

III. Ἡ σχισματική θρησκευτική ὀργάνωση τῶν Σκοπίων

Δυσσαρεστημένοι ἀπό τήν ἀπόφαση τής Συνόδου τής Ἱεραρχίας τής Σερβικῆς Ἐκκλησίας, στίς 17 Ἰουλίου τοῦ 1967, συνεκλήθησαν στήν Ἀχρίδα ἡ σύνοδος τῶν 4^{ων} ἀρχιερέων καί ἡ κληρικολαϊκή συνέλευση τῶν 34^{ων} μελῶν¹¹⁴, καί μέσα σέ ἕνα πανηγυρικό τόνο παραχώρησαν στόν ἑαυτό τούς δυό ἡμέρες ἀργότερα, στίς 19 Ἰουλίου, τό Αὐτοκέφαλο¹¹⁵. Αἰτιολόγησαν δέ καί τήν

¹¹⁰ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 1006/ zap. 149, 10 Μαρτίου 1967. Ρ. Ρυζοβίτς: δ. π., σ. 81.

¹¹¹ D. Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σ. 67.

¹¹² ΑΙΣ.ΣΠ. AS.br. 44/ zap. 10, 24 Μαΐου 1967.

¹¹³ ΑΙΣ.ΣΠ. AS.br. 44/ zap. 10, 24 Μαΐου 1967. Τήν αἰτιολογία τῆς ἀποφάσεως ἔχει μεταφράσει ὁ καθηγητής Ἀθανάσιος Ἀγγελόπουλος στό ἔργο του: Τό αὐτοκέφαλον τῆς "Μακεδονικῆς" Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐπί τῆ βάσει τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐκτάκτου Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1967, σσ. 2-14.

¹¹⁴ Αθ. Ἀγγελόπουλος: Ο κόσμος τῆς ὀρθοδοξίας, δ. π., σ.182.

¹¹⁵ Ἐκτός ἀπό τήν αὐτοανακήρυξη τῆς αὐτόνομης τότε ἐκκλησίας τῆς

πράξη τους με δύο βασικά επιχειρήματα. Πρώτον, ότι η σημερινή "Μακεδονική" Εκκλησία είναι συνέχεια της Αρχιεπισκοπής Αχρίδας, που ήταν αυτοκέφαλη για 800 χρόνια και δεύτερον, ότι η Σοσιαλιστική Δημοκρατία της "Μακεδονίας" είναι Όμοσπονδο τμήμα του κράτους της Γιουγκοσλαβίας.

Η παράνομη αυτή ανακήρυξη του αυτοκεφάλου, έγινε υπό την αιγίδα του προέδρου Τίτο, ο οποίος παρασημοφόρησε τον Μητροπολίτη Δοσίθεο με τό Παράσημο της Γιουγκοσλαβικής Σημαίας¹¹⁶.

Ο Μητροπολίτης Δοσίθεος ενημέρωσε με έπιστολή τον Πατριάρχη Γερμανό ότι στην Αχρίδα ανακηρύχθηκε η Όρθόδοξη "Μακεδονική" Εκκλησία αυτοκέφαλη και ζήτησε από την Σερβική Εκκλησία να τό αποδεχθεί. Όμως, την περίοδο αυτή, τά μέλη της Συνόδου της Τεραρχίας της Σερβικής Όρθοδοξου Εκκλησίας είχαν θερινές διακοπές. Ο Έπίσκοπος Σρέμ (Συρμίου), Μακάριος έμαθε την είδηση από τίς έφημερίδες και ζήτησε, ως μέλος της Συνόδου, με έπιστολή στις 2 Αύγουστου, να συγκληθεί άμέσως έκτακτη συνεδρίαση της Συνόδου της Τεραρχίας, ή όποια είναι και ή μόνη άρμόδια για την έπιλυση τέτοιων ζητημάτων. Στο αίτιολογικό του αίτήματος ο Έπίσκοπος Μακάριος τόνισε ότι "όποιαδήποτε περαιτέρω άναβολή θά μπορούσε να βλάψει τό Σερβικό Πατριαρχείο. Φοβάμαι ότι ή καθυστέρηση και σιωπηρή στάση, μπορεί να δημιουργήσει τή βάση, ώστε ορισμένες αυτοκέφαλες Όρθόδοξες Εκκλησίες να εγκρίνουν τή σχισματική δραστηριότητα και να άναγνωρίσουν τή "μακεδονική" θρησκευτική οργάνωση, νομίζοντας ότι ή Σερβική Εκκλησία ευλόγησε την άπόσχισή της¹¹⁷.

"Μακεδονίας" σέ αυτοκέφαλη, ίδρυσαν παράνομα άλλη μία έπαρχία στή Νότια Γιουγκοσλαβία την όποια ονόμασαν Velickom (Βελισσού) και για έπίσκοπο εξέλεξαν τον Μεθόδιο, με έδρα στην Αχρίδα. Ο μητροπολίτης Δοσίθεος απέκτησε τον τίτλο "Αρχιεπίσκοπος Αχρίδας και μητροπολίτης Μακεδονίας". Έτσι ή λεγόμενη Αρχιεπισκοπή Αχρίδας άποτελείται πλέον από την μητρόπολη Σκοπίων και τίς έπαρχίες Ζλετόβου - Στραμνίτσις, Πρέσπας - Βιτωλίων (Μοναστηρίου) και Βελισσού. Επίσης ίδρυσαν την έπαρχία Βορείου Αμερικής, Καναδά και Αύστραλίας με έπίσκοπο τον Κύριλλο.

¹¹⁶ D. Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σ. 75.

¹¹⁷ P. Puzović: δ. π., σ. 83.

Ο Πατριάρχης Γερμανός συγκάλεσε στις 15 Αύγουστου του 1967 συνεδρίαση της Διαρκούς Τεράς Συνόδου. Εκεί πληροφορήσε τά μέλη της Συνόδου ότι έλαβε έπιστολή, υπ' αριθμ. 141, της 19^{ης} Ιουλίου του 1967, σχετικά με την ανακήρυξη της "Μακεδονικής" Εκκλησίας σέ αυτοκέφαλη. Ταυτόχρονα ο Πατριάρχης πληροφορήσε τά μέλη της Συνόδου ότι ενημέρωσε άμέσως μόλις έλαβε την έν λόγω έπιστολή, τους Προκαθημένους όλων των αυτοκεφάλων Εκκλησιών σχετικά με την άπόφαση της Συνόδου της Τεραρχίας, υπ' αριθμ. AS.br. 44/10, της 24^{ης} Μαΐου του 1967, ως προς τό αίτημα των εκπροσώπων της "Μακεδονικής" Εκκλησίας να ανακηρύξουν την Εκκλησία τους αυτοκέφαλη.

Ο Πατριάρχης και τά μέλη της Συνόδου άποφάσισαν στην ίδια συνεδρίαση και τά έξης: "Δεδομένου ότι ή πράξη της ανακηρύξεως της Μακεδονικής Όρθοδοξου Εκκλησίας ως αυτοκέφαλης έχει έξαιρετικά μεγάλη σημασία και ξεπερνάει τά όρια των άρμοδιοτήτων της Διαρκούς Τεράς Συνόδου της Σερβικής Όρθοδοξου Εκκλησίας, έμεις τά μέλη της Συνόδου, άποφασίσαμε να συγκαλέσουμε κατόπιν προτάσεως του Σεβασμιώτατου Έπισκόπου Σρέμ Μακαρίου και βάσει του άρθρου 59 του Καταστατικού Χάρτη της Σερβικής Όρθοδοξου Εκκλησίας, έκτακτη συνεδρίαση της Συνόδου της Τεραρχίας για τίς 14 Σεπτεμβρίου του 1967, με μοναδικό θέμα της ήμερήσιας διατάξεως Τό πρόβλημα ανακηρύξεως της Μακεδονικής Όρθοδοξου Εκκλησίας ως αυτοκέφαλης¹¹⁸.

Έν όψει της συνεδριάσεως της Συνόδου της Τεραρχίας, ή πίεση του κομμουνιστικού καθεστώτος, εις βάρος της Σερβικής Εκκλησίας, πορεύεται προς δύο κατευθύνσεις. Αρχικά, επιμένουν στο να έπιτραπεί στή "Μακεδονική" Εκκλησία να γίνει αυτοκέφαλη και κατά δεύτερον, αν κάτι τέτοιο δέν μπορεί να γίνει, τότε όπωσδήποτε να άναβληθεί τό ζήτημα για άργότερα. Αυτό φαίνεται ολοκάθαρα από τό περιεχόμενο των συνομιλιών, που είχε ο Πατριάρχης Γερμανός, στις 29 Αύγουστου του 1967, με τον Μίκα Σπίλιακ και δύο ήμέρες άργότερα και με τον Τζού-

¹¹⁸ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 2701/ zap. 498, 15 Αύγουστου 1967.

ριτσα Γιόικιτς¹¹⁹, πρόεδρο του Έκτελεστικού Συμβουλίου, της Κυβερνήσεως της Σερβίας.

Δυο ημέρες πριν από την έναρξη της συνεδριάσεως της Συνόδου της Τεραρχίας της Σερβικής Όρθοδοξου Εκκλησίας, εκπρόσωποι του Συνδέσμου κληρικών, έστειλαν έγγραφως την άποψή τους, για τό εκκλησιαστικό ζήτημα των Σκοπίων, παρ' ότι κάτι τέτοιο δέν ζητήθηκε. Στηρίζοντας λοιπόν τή θέση των κρατικών άρχων, προσπάθησαν νά φοβίσουν τούς Έπισκόπους της Σερβικής Εκκλησίας, τονίζοντας ότι οποιαδήποτε τυχόν άρνητική στάση των μελών της Συνόδου της Τεραρχίας στην άπόφαση της κληρικολαϊκής συνελεύσεως της Άχρίδας, μπορεί νά έχει τραγικές συνέπειες και νά οδηγήσει σε σχίσμα, και τό σχίσμα αυτό, άσχετα από τό γεγονός ότι δέν προκλήθηκε από τό Πατριαρχείο Βελιγραδίου, "θά είναι πολλαπλώς επικίνδυνο για την ίδια τη Σερβική Όρθόδοξη Εκκλησία"¹²⁰.

Η Σύνοδος της Τεραρχίας της Σερβικής Όρθοδοξου Εκκλησίας συνήλθε στην προκαθορισμένη έκτακτη συνεδρίαση, στις 14 και 15 Σεπτεμβρίου του 1967, και άποφάσισε τά εξής: "Έχοντας ύπ' όψιν τό γεγονός ότι η άνώτατη Τεραρχία της Μακεδονικής Όρθοδοξου Εκκλησίας άγνόησε την άρμόδια άπόφαση της Συνόδου της Τεραρχίας της Σερβικής Όρθοδοξου Εκκλησίας, 44/10 της 24^{ης} Μαΐου του 1967, και άυτοτελώς και άντικανονικά από μόνη της άποσχίσθηκε από τή Μητέρα Εκκλησία και άποτέλεσε σχισματική θρησκευτική όργάνωση, άποφασίζουμε με βάση την έν λόγω άπόφαση της Σερβικής Τεραρχίας να διακόψουμε με την Τεραρχία αυτή όλες τις λειτουργικές και κανονικές σχέσεις και αναθέτουμε στη Διαρκή Τερά Σύνοδο της Σερβικής Όρθοδοξου Εκκλησίας νά άρχίσει την διαδικασία έναντίον των ύπευθύνων του σχίσματος.

Μέ τον πιστό λαό στη Μακεδονία δέν διακόπτουμε την επικοινωνία αλλά θά συνεχίσουμε νά Ικανοποιούμε τις θρησκευτικές του ανάγκες.

Στους Ιεροσπουδαστές και φοιτητές της Θεολογικής Σχολής, από την Μακεδονία, εάν τό επιθυμούν, θά επιτρέψουμε και πε-

¹¹⁹ ΑΠΜΙ: Άπόσπασμα των συνομιλιών, βλ. παράρτημα, έγγραφο Ν28.

¹²⁰ D. Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σ. 79.

ραιτέρω νά μπορούν νά έγγράφονται στις Θεολογικές σχολές μας και νά μορφώνονται σε αυτές. Τήν έγγραφή θά έκτελεί ό Αρχιερέας στην έπαρχία του όποιου βρίσκονται οι εκκλησιαστικές σχολές"¹²¹.

Παράλληλα με την άπόφαση της Συνόδου της Τεραρχίας έστάλη και η αίτιολογία, στην όποία γίνεται λόγος για την άντικανονική ένεργεια της "Μακεδονικής" Εκκλησίας, επί τη βάσει των κανόνων και άποδεικνύεται σε πολλά σημεία ότι νόθευσαν τά Ιστορικά δεδομένα και έξαπάτησαν σκόπιμα τό λαό¹²². Η άπόφαση της Συνόδου της Τεραρχίας της Σερβικής Όρθοδοξου Εκκλησίας έστάλη σε όλες τις Όρθόδοξες Αυτόκέφαλες Εκκλησίες.

Σχετικά με τό πρώτο επίχειρημα των Σκοπίων ότι η σημερινή "Μακεδονική" Εκκλησία είναι συνέχεια της Αρχιεπισκοπής Άχρίδας, η όποία ήταν άυτοκέφαλη για 800 χρόνια, είναι άνακριβής για δυο λόγους.

Πρώτον, η Αρχιεπισκοπή Άχρίδας ποτέ δέν ήταν άυτοκέφαλη Εκκλησία, γιατί τό Οικουμενικό Πατριαρχείο ποτέ δέν παραχώρησε η άναγνώρισε την τιμή αυτή στην Αρχιεπισκοπή. Ήταν στή δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, άπλώς είχε κάποια μορφή άνεξαρτησίας. Και δεύτερον, η Εκκλησία Άχρίδας δέν όνομαζόταν ποτέ Μακεδονική. Αυτό διαπιστώνεται από τούς τίτλους και τις ύπογραφές των Αρχιεπισκόπων της. Η επίσημη γλώσσα της Αρχιεπισκοπής Άχρίδας ήταν η έλληνική, άφου οι Μητροπολίτες και οι Έπίσκοποι της ήταν οι περισσότεροι Έλληνες¹²³.

Σχετικά με τό δεύτερο επίχειρημα των Σκοπίων ότι η Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι Όμόσπονδο μήμη του κράτους της Γιουγκοσλαβίας, η αίτιολογία αυτή είναι

¹²¹ ΑΙΣ.ΣΠ.Κ. ΑΣ.βρ. 50/ zap.7, 15 Σεπτεμβρίου 1967.

¹²² Πλήρη και άκριβή μετάφραση της αίτιολογίας, στην όποία άποδεικνύεται τό άντικανονικό και άντιδογματικό της άνακηρύξεως του άυτοκέφαλου έχει κάνει ό καθ. Αθ. Άγγελόπουλος στη μελέτη: Τό άυτοκέφαλον της "Μακεδονικής" Όρθοδοξου Εκκλησίας επί τη βάσει των άποφάσεων της έκτάκτου Συνόδου της Τεραρχίας της Σερβικής Όρθοδοξου Εκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1967, σσ. 15-20.

¹²³ Αθ. Άγγελόπουλος: Ό κόσμος της όρθοδοξίας, δ. π., σσ. 187-188.

άντικανονική και αντισυνταγματική. Πρώτον γιατί αντιβαίνει στην αρχή της ένότητας και καθολικότητας της Ορθοδόξου Εκκλησίας και δεύτερον επειδή αμφισβητείται η έδαφική ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας ως ενιαίου κράτους¹²⁴.

Αν ο πρόεδρος Τίτο και το Έκτελεστικό Συμβούλιο των Σκοπίων συνειδητοποιούσαν τότε τον άμεσο κίνδυνο, ότι το αυτόκεφαλο προϋποθέτει βασικές έδαφικές ανακατατάξεις διεθνούς αναγνωρίσεως, σίγουρα θά απέφευγαν οποιαδήποτε ανάμειξη για παραχώρηση απόλυτης ανεξαρτησίας.

Είναι χαρακτηριστικό τό στοιχείο ότι στην απόφαση τονίζεται ιδιαίτερα τό γεγονός ότι πρέπει νά ικανοποιούνται και στό μέλλον οι θρησκευτικές ανάγκες του άπλου πιστού λαού της Νότιας Γιουγκοσλαβίας, τόν όποιο κανείς δέ ρώτησε για τίς έξελίξεις και ό όποιος δέ φέρει καμία ευθύνη για τό σχίσμα τό όποιο προέκυψε.

Η απόφαση αυτή προκάλεσε τήν επιδείνωση των σχέσεων Κράτους - Εκκλησίας. Αυτό φαίνεται και από τά άρθρα τά όποια δημοσιεύθηκαν εκείνη τήν περίοδο στόν ήμερήσιο τύπο.

Μέ τήν απόφαση της Συνόδου της Ίεραρχίας της Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, της 15^{ης} Σεπτεμβρίου του 1967, ή "Μακεδονική" Εκκλησία είναι πλέον Σχισματική Θρησκευτική Οργάνωση.

Η Σύνοδος της λεγόμενης "Μακεδονικής" Εκκλησίας, στις 17 Οκτωβρίου του 1967, ασχολήθηκε με τήν απόφαση της Σερβικής Ίεραρχίας, της 15^{ης} Σεπτεμβρίου, σχετικά με τή διακοπή των σχέσεων των δυό Εκκλησιών. Καί στις 25 Οκτωβρίου σέ επιστολή τήν όποία έστειλε στό Πατριαρχείο του Βελιγραδίου, ύπ' αριθμ. 250, προβάλλονται οι Ισχυρισμοί ότι ή "Μακεδονική" Εκκλησία είναι αυτόκεφαλη από τό 1959 και ότι ή απόφαση της Σερβικής Εκκλησίας, άποτελεί κατάφωρη ανάμειξη στις έσωτερικές ύποθέσεις της.

Αποκαλούν τήν απόφαση της Συνόδου της Ίεραρχίας πολιτικό κείμενο, τό όποιο στρέφεται κατά του "μακεδονικού" λαού, του "μακεδονικού" έθνους και της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της "Μακεδονίας". Επιπλήτουν τούς Αρχιερείς της Σερβικής

¹²⁴ Αθ. Αγγελόπουλου: Ο κόσμος της ορθοδοξίας, δ. π., σ. 184.

Εκκλησίας, επειδή αποκαλούν τή "Μακεδονία" Νότια Σερβία, και τούς Μακεδόνες Νότιους Σέρβους, πράγμα τό όποιο σημαίνει ότι δέν αναγνωρίζουν τήν οντότητα της Λαϊκής Δημοκρατίας της "Μακεδονίας" και απορρίπτουν τήν ανεξαρτησία της Αρχιεπισκοπής Αχρίδας.

Στό τέλος της επιστολής απορρίπτουν τήν απόφαση της Συνόδου της Ίεραρχίας, επειδή αυτή, κατά τή γνώμη τους, όχι μόνο βλάπτει τίς σχέσεις μεταξύ των δυό Εκκλησιών, αλλά είναι δυνατόν νά προκαλέσει και βαθύτερες συνέπειες¹²⁵.

Στήν επιστολή δέν επικαλούνται κανέναν Κανόνα σύμφωνα με τόν όποιο θά μπορούσαν νά δικαιολογήσουν τή θέση τους. Αυτό είναι απόλυτα κατανοητό, γιατί οι Κανόνες καταγγέλλουν πράξεις σάν και τή δική τους και γι' αυτό έριξαν όλο τό πρόβλημα στό πολιτικό πεδίο.

Τό ζήτημα της "Μακεδονικής" Εκκλησίας έγινε θέμα συζητήσεως και στόν τύπο. Δημοσιεύονται διάφορα άρθρα με τήν άποψη επισήμων κρατικών αρχών. Η απόφαση της Σερβικής Εκκλησίας χαρακτηρίζεται στόν τύπο ως απόφαση με σοβινιστικά και έθνικιστικά κίνητρα. Η Σύνοδος της Ίεραρχίας κατηγορείται ότι έχει σχέσεις με αντιδραστικούς κύκλους και πολλές άλλες καταγγελίες.

Στις 19 Σεπτεμβρίου του 1967 δημοσιεύεται άρθρο στην έφημερίδα Politika με τίτλο "Ανεπιθύμητη συμπλοκή", στό όποιο φαίνεται καθαρά ή ύποστήριξη του Κ.Κ.Γ. στην αυτοαποκαλούμενη "Μακεδονική" Εκκλησία¹²⁶.

Στις 30 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, στην έφημερίδα Nova Makedonija τό άρθρο "Η ουσία της φιλονικίας μεταξύ της Σερβικής και Μακεδονικής Ορθοδόξου Εκκλησίας", αναφέρεται στό αυτόκεφαλο της "Μακεδονικής" Εκκλησίας, τό όποιο και θεωρεί λυμένο. Λέει μάλιστα ότι είναι ιστορικό δικαίωμα των Σκοπίων και χαρακτηρίζει τήν απόφαση της Σερβικής Εκκλησίας, ότι έχει σοβινιστικά και έθνικιστικά κίνητρα¹²⁷.

Τό καθεστώς δέν έξασκούσε πίεση μόνο μέσω του τύπου για

¹²⁵ P. Puzović: δ. π., σσ. 85-86.

¹²⁶ D. Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σ. 80.

¹²⁷ D. Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σ. 81.

ἀναβολή τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλά τὸ ἔκαναν καὶ οἱ ἐκπρόσωποι του, σὲ διάφορες ὁμιλίες παρέχοντας ἀμέριστη ὑποστήριξη στὴν Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων. Παράδειγμα, ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβίας, Μίλος Μίνιτς, στὶς 17 Νοεμβρίου τοῦ 1967, ὅπου σὲ πολιτικὴ συγκέντρωση στὰ Σκόπια ξεκαθάρισε, ὅτι γιὰ τὶς ἀρχές τοῦ κράτους τὸ αὐτοκέφαλό τῆς “Μακεδονικῆς” Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι μία πραγματικότητα¹²⁸.

Ἐπίσης, μεγάλη πίεση ὑπῆρξε καὶ στὶς ἀπευθείας συνομιλίες, τὶς ὁποῖες εἶχαν μὲ τὸν Πατριάρχη Γερμανό. Οἱ συναντήσεις αὐτές γίνονται ὄλο καὶ πῶς συχνά. Ὁ Μίλος Μίνιτς δέχθηκε, στὶς 11 Δεκεμβρίου τοῦ 1967, τὸν Πατριάρχη Γερμανό. Μετὰ ὁ Μίκα Σπίλιακ, στὶς 18 Ἰανουαρίου τοῦ 1968¹²⁹, παρουσιάζει τοῦ Μίλαν Γιόβιτσιτς¹³⁰ Φαίνεται ὅτι ἐδῶ ἔγιναν ὀρισμένοι ὑπολογισμοὶ στὶς συναντήσεις, γιὰ τὸν Μίκα Σπίλιακ δέχθηκε, τὴν 1^η Φεβρουαρίου τοῦ 1968, τὸν Μητροπολίτη Δοσίθεο, ἐνῶ στὶς 22 Μαρτίου τοῦ ἰδίου ἔτους καὶ πάλι τὸν Πατριάρχη Γερμανό. Προσπαθοῦσαν πιέζοντας τὸν Πατριάρχη νὰ βροῦν λύση.

Σύμφωνα μὲ τὶς ἐπίσημες σημειώσεις, οἱ ὁποῖες καταγράφηκαν ἀπὸ τὶς συνομιλίες, ὁ Πατριάρχης Γερμανός δὲν ὑπέκλυσε

¹²⁸ Μίλος Μίνιτς. Γιὰ μᾶς (ἐννοεῖ τὸ Κ.Κ.Γ.) τὸ αὐτοκέφαλο τῆς Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ πλέον μία πραγματικότητα. Θεωροῦμε ὅτι τὸ ζήτημα αὐτὸ ἔκλεισε καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ διεξάγουμε περισσότερες συζητήσεις. Οἱ σύντροφοι καὶ τὰ κρατικὰ ὄργανα κατέβαλλαν πολλές προσπάθειες νὰ πείσουν τὰ μέλη τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νὰ βρεθεῖ μία θετικὴ λύση στὸ ζήτημα τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπρεπε νὰ καταλάβουν τοὺς πόθους, τὰ κίνητρα, τὶς ἱστορικὲς συνθήκες καὶ τὶς περιστάσεις στὶς ὁποῖες βασίζεται ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἡ αὐτοτέλεια τῆς Μακεδονικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὅμως, ὅπως εἶδατε, στὶς προσπάθειές μας αὐτές δὲ σημειώσαμε καμία ἐπιτυχία. Δὲν εἴμαστε ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὴν ἀπόφαση τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ οὔτε καὶ ἀπὸ τὴν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἀρχιερεῖς. Πιστεύω ὅτι εἶναι δύσκολο νὰ προβλέψω κανεὶς τὶς ἐξελίξεις. Ὅμως ὅσον ἀφορᾷ ἐμᾶς, τοὺς κομμουνιστές, θὰ ὑποστηρίξουμε ὅλα ὅσα μποροῦν νὰ συμβάλλουν γιὰ τὴν καταξίωση τοῦ μακεδονικοῦ ἔθνους. D. Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σ. 83.

¹²⁹ ΑΠΜΓ: Απόσπασμα τῶν συνομιλιῶν, βλ. παράρτημα, ἔγγραφο Ν29.

¹³⁰ Pravoslavije, Beograd, ἀρ. 25, 28 Μαρτίου 1968.

στὶς πιέσεις τοῦ καθεστώτος. Ὅμως, γεγονός εἶναι ὅτι ὁ χρόνος περνοῦσε καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξέλιξη ἐναντίον τῶν ὑπευθύνων του σχίσματος δὲν ἔχει ἀρχίσει ἀκόμα.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ 1968, ἀρχισαν νὰ φτάνουν καὶ οἱ ἀπαντήσεις τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, στὴν ἐπιστολὴ τὴν ὁποία εἶχε στείλει πρὸς αὐτές ὁ Πατριάρχης Γερμανός, πληροφορώντας τὶς σχετικὰ μὲ τὶς ἀποφάσεις οἱ ὁποῖες εἶχαν ληφθεῖ ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ 1967, γιὰ τὸ σχίσμα τῶν Σκοπίων. Ὅλες οἱ αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες ἐπιβεβαίωσαν τὴν ὀρθότητα τῆς ἀποφάσεως τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ καταδίκασαν τὴν πράξη τῶν Σκοπίων. Διακόπτονται δὲ καὶ κάθε σχέση μαζί της.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηνῶνας, στὶς 21 Φεβρουαρίου τοῦ 1968, στέλνει ἐπιστολὴν στὸν Πατριάρχη Γερμανό, στὴν ὁποία ἀναφέρει: “Ἀποφασίσαμε νὰ καταδικάσουμε καὶ νὰ ἀπορρίψουμε αὐτὸ τὸ ὅποιο τὸν περασμένο Ἰούλιο ἀποφασίσθηκε αὐτοτελῶς καὶ πραγματοποιήθηκε στὴν Ἀχρίδα”¹³¹. Ἀντίγραφο αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς ἔστειλε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ σὲ ὄλες τὶς Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Κατὰ τὴ Σερβικὴ Ἐκκλησία, ἡ θέση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία στήριξε τὴ δική της ἀπόφαση, ἀπετέλεσε ἕναν ἀπὸ τοὺς βασικοὺς λόγους, πού οὔτε μία Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν ἀναγνώρισε τὴν ἀντικανονικὴ ἀπόφαση τῆς Ἀχρίδας. Ἔτσι, ἡ λεγόμενη “Μακεδονικὴ” Ἐκκλησία βρέθηκε σὲ ρήξη μὲ τὸ Σερβικὸ Πατριαρχεῖο, ἀλλὰ καὶ μὲ ὄλες τὶς ἄλλες Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀνά τὸν κόσμον. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς δὲν συλλειτουργοῦν μὲ κανέναν Ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο, δὲν τοὺς ἐπισκέπτεται κανεὶς καὶ οὔτε αὐτοὶ μποροῦν νὰ ἐπισκεφθοῦν κάποια Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ ἀποτελεῖ στὴν οὐσία “τὸν πνευματικὸ θάνατο, διὰ μέσου τοῦ βαθμιαίου πνευματικοῦ της μαρασμοῦ”¹³².

Στὶς 23 Ἰανουαρίου τοῦ 1968, ὁ Γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ζήτησε ἀπὸ τὶς Ὀρθόδο-

¹³¹ D. Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σ. 78.

¹³² Ἐπίσκοπος Μπάτσκας Εἰρηναῖος. Ρ. Ρυζοβίτς: δ. π., σ. 89.

Ξες Έκκλησίες και τόν Πατριάρχη Γερμανό, τήν άποψη τους σχετικά μέ μία έπιστολή, τήν όποία είχε στείλει ο Μητροπολίτης Δοσίθεος και μέ τήν όποία ζητούσε ή αυτοκέφαλη “Μακεδονική” Έκκλησία να γίνει μέλος του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Έκκλησιών.¹³³

Ο Πατριάρχης Γερμανός λίγες ήμέρες αργότερα, στις 14 Φεβρουαρίου, απάντησε στο Παγκόσμιο Συμβούλιο των Έκκλησιών ότι ή “Μακεδονική” Έκκλησία δέν είναι αυτοκέφαλη αλλά βρίσκεται σε κανονική σχέση και ένότητα μέ τή Σερβική Όρθόδοξη Έκκλησία. Όσον άφορά τήν Τεραρχία της “Μακεδονικής” Έκκλησίας, είναι καταδικασμένη μέ τήν άπόφαση της Συνόδου της Τεραρχίας της 15^{ης} Σεπτεμβρίου του 1967, και ή Έκκλησία, ή όποία αυτοανακηρύχθηκε ως αυτοκέφαλη, είναι σχισματική θρησκευτική όργάνωση και δέν αναγνωρίζεται από καμία Όρθόδοξη Έκκλησία.¹³⁴

Έτσι τό Παγκόσμιο Συμβούλιο των Έκκλησιών, άπέρριψε τήν αίτηση της αυτοαποκαλούμενης “Μακεδονικής” Έκκλησίας να γίνει μέλος.

Παρ’ όλα αυτά, δέν πέρασε πολύς καιρός και οι Άρχιερείς της έθισαν εκ νέου τό ίδιο θέμα. Δεδομένου όμως ότι ζητήθηκε και πάλι ή γνώμη της Σερβικής Έκκλησίας, ή όποία έμεινε αναλλοίωτη, όλες οι προσπάθειες των εκπροσώπων της λεγόμενης “Μακεδονικής” Έκκλησίας να γίνουν μέλη του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Έκκλησιών ήταν μάταιες.

Ο χρόνος περνούσε και ή δικαστική διαδικασία έναντίον των ύπευθύνων του σχίσματος κωλυσιεργούσε, εξαιτίας των πιέσεων του κομμουνιστικού καθεστώτος εις βάρος του Πατριάρχη Γερμανού και των μελών της Συνόδου της Τεραρχίας, μέ σκοπό να αναβληθεί ή άπόφαση. Αυτό φαίνεται, κατά τόν καλύτερο τρόπο, από τίς συνομιλίες τίς όποιες είχε ο Πατριάρχης Γερμανός μέ τό Μίλαν Γιόβιτσεβιτς, πρόεδρο της Όμοσπονδιακής Έπιτροπής θρησκευτικών θεμάτων, στις 18 Μαρτίου του 1968, στο κτήριο της Γιουγκοσλαβικής Κυβερνήσεως.

¹³³ Ρ. Ρυζονιό: δ. π., σ. 89.

¹³⁴ ΑΙΣ.ΣΠ: Sin.br. 386/ zap.45, 14 Φεβρουαρίου 1968. Ρ. Ρυζονιό: δ. π., σσ. 89-90.

Σύμφωνα μέ τή γνώμη του Γιόβιτσεβιτς, τό ζήτημα της “Μακεδονικής” Έκκλησίας είναι πολιτικό. Η Σερβική Έκκλησία δέν πρέπει να προσπαθήσει να εφαρμόσει τήν άπόφαση της 15^{ης} Σεπτεμβρίου και να άρχίσει τήν διαδικασία έναντίον των ύπευθύνων, γιατί αυτό θα είναι εις βάρος του Σερβικού Πατριαρχείου και θα επιδεινωθούν οι σχέσεις Κράτους - Έκκλησίας.

Ο Πατριάρχης, παρ’ όλες τίς πιέσεις παρέμεινε άμετακίνητος στις θέσεις της Συνόδου της Τεραρχίας, κατηγορώντας τήν Έκκλησία των Σκοπίων για άχαριστία.

Τήν επόμενη ήμέρα, 19 Μαρτίου του 1968, ή Διαρκής Τερά Σύνοδος της Σερβικής Όρθόδοξης Έκκλησίας, εφαρμόζοντας τήν άπόφαση της Συνόδου της Τεραρχίας, της 15^{ης} Σεπτεμβρίου του 1967, κίνησε όλη τη διαδικασία έναντίον των ύπευθύνων και έθεσε ένώπιον του έκκλησιαστικού δικαστηρίου τους ένόχους, για τή δημιουργία της σχισματικής θρησκευτικής όργανώσεως.¹³⁵ Για τή διεξαγωγή της ποινικής διαδικασίας και τήν έγερση του κατηγορητηρίου διορίστηκε ο Έπίσκοπος Ζίτσης Dr. Βασίλειος Κόστιτς.

Τήν άπόφαση αυτή κοινοποίησαν στους κατηγορούμενους Έπισκόπους της Έκκλησίας των Σκοπίων, στους Έπισκόπους του Σερβικού Πατριαρχείου, καθώς επίσης πληροφόρησαν και τους Προκαθημένους των αυτοκέφαλων Όρθόδοξων Έκκλησιών.

Έπειδή τά πράγματα εξελίσσονταν αντίθετα από τά σχέδια του κομμουνιστικού καθεστώτος, ο πρόεδρος του Έκτελεστικού Συμβουλίου της Σερβίας, Τζούριτσα Γιόβιτς, κάλεσε στις 3 Μαΐου του 1968, τόν Πατριάρχη Γερμανό να τόν επισκεφτεί.¹³⁶

Ο Πατριάρχης ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση και συνοδευόμενος από τό Μητροπολίτη Μαυροβουνίου και Παραθαλασσίας Δανιήλ, και τόν Έπίσκοπο Σάμπας και Βάλιεβου Λαυρέντιο, πήγε στη συνάντηση. Εκεί, εκτός από τό Γιόβιτς, ήταν και ο Βίτομιρ Πέτκοβιτς, πρόεδρος της Έπιτροπής θρησκευτικών

¹³⁵ Οι κατηγορούμενοι ήταν: Ο μητροπολίτης Σκοπίων Δοσίθεος, ο έπίσκοπος Βιτώνων (Μοναστηρίου) Κλήμεντος, ο έπίσκοπος Ζλετόβου - Στραμνίτσης Ναούμ, ο έπίσκοπος Βελισσού Μεθόδιος και ο Βορείου Άμερικής, Καναδά και Άυστραλίας Κύριλλος.

¹³⁶ ΑΠΜΓ: Άπόσπασμα των συνομιλιών, βλ. παράρτημα, έγγραφο Ν30.

θεμάτων Σερβίας, ο Στάνογιε Άκοιτς, αντιπρόεδρος της ίδιας Έπιτροπής, και ο Βλάντιμιρ Στανόγιεβιτς, γραμματέας.

Οι εκπρόσωποι του καθεστώτος κατέκριναν άνοιχτά και με άπειλητικά λόγια τους Αρχιερείς της Σερβικής Έκκλησίας. Ήταν δυσαρεστημένοι έξ αιτίας του γεγονότος ότι έγιναν όρισμένες αλλαγές στο κείμενο του Καταστατικού Χάρτη της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, τίς όποιες εισήγαγαν στην τελευταία συνεδρίασή τους, τά μέλη της Ίερᾶς Συνόδου, χωρίς νά ρωτήσουν τά κρατικά όργανα ή νά έχουν διαβουλεύσεις μαζί τους. Οί ίδιοι ήταν ιδιαίτερα δυσαρεστημένοι και από τό περιεχόμενο της έπιστολής του Οικουμενικού Πατριάρχη Αθηνάγορα, προς τούς Αρχιερείς της Έκκλησίας τών Σκοπίων, αλλά και από τίς άλλες Όρθόδοξες Έκκλησίες, πράγμα πού αυτοί θεωρούσαν ως ανάμειξη στις έσωτερικές υποθέσεις της χώρας τους. Στο τέλος, ζήτησαν από τούς Ίεράρχες της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, νά μήν δεξύνουν άλλο τήν κατάσταση, και νά αναβάλλουν τήν έφαρμογή της απόφασης της Συνόδου της Ίεραρχίας.

Ο Πατριάρχης Γερμανός επέκρινε τό καθεστώς της χώρας ως τόν κύριο υπαίτιο γιά τή δυσμενή εξέλιξη της καταστάσεως. Άναίρεσε δέ και όλους τους Ισχυρισμούς τούς όποιους προέβαλλε ή μακεδονική πλευρά, και τούς συνεβούλευσε λέγοντας: "Οί Σλαβομακεδόνες είναι ένα νέο έθνος και πρέπει νά τούς βοηθήσουμε νά ξεπεράσουν τά προβλήματα". Οί εκπρόσωποι του κομμουνιστικού καθεστώτος ένοχλημένοι τόν προειδοποίησαν, ότι κάνει λάθος και του υπέδειξαν ότι οί "Μακεδόνες", Ισχυρίζονται ότι "υπάρχουν ως έθνος ήδη από τήν εποχή του Μεγάλου Άλέξανδρου"¹³⁷.

Τό περιεχόμενο του έπισήμου κειμένου, μέ τίς συνομιλίες τίς όποιες είχε ο Πατριάρχης μέ τόν πρόεδρο της Κυβερνήσεως της Σερβίας, Τζούριτσα Γιούκιτς, συζήτησαν τά μέλη της Διαρκούς Ίερᾶς Συνόδου της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, στις 17 Μαΐου του 1968.

Στις 18 Ιουλίου του 1968, ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηνάγορας άπηύθυνε έπιστολή προς τόν Πατριάρχη Γερμανό, μέ τήν όποία ζητούσε νά ένημερωθεί γιά τήν εξέλιξη της υποθέσεως.

¹³⁷ P. Puzović: δ. π., σ. 92.

Ός προς τό περιεχόμενο αυτής της έπιστολής ένημερώθηκαν τά μέλη της Συνόδου της Ίεραρχίας στη συνεδρίαση της 8^{ης} Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους.

Οί Συνοδικοί ζήτησαν από τόν Γερμανό, νά ένημερώσει έγγράφως τόν Πατριάρχη Αθηνάγορα, σχετικά μέ τίς έξελξεις και τίς προσπάθειες γιά εύρεση λύσεως. Στην απάντησή του (16 Σεπτεμβρίου 1968), ο Πατριάρχης Γερμανός ένημέρωσε τόν Οικουμενικό Πατριάρχη.

Ο Έπίσκοπος Ζίτσης Βασίλειος, υπεύθυνος γιά τήν έγερση του κατηγορητηρίου, στις 19 Σεπτεμβρίου του 1968, πρότεινε στη Διαρκή Ίερά Σύνοδο της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας νά καλέσει τά μέλη της ύψηλης Ίεραρχίας της "Μακεδονικής" Έκκλησίας "εις πράξιν μετανοίας", νά διορθώσουν τό σφάλμα τό όποίο έκαναν και νά επανέλθουν στην άγκαλιά της Μητέρας Έκκλησίας.

Η Διαρκής Ίερά Σύνοδος συνήλθε τήν ίδια ήμέρα και υιοθέτησε τήν πρόταση¹³⁸ του Έπισκόπου Βασιλείου. Στην ίδια συνεδρίαση, έγινε και ή σύσταση μιᾶς ειδικής έξεταστικής Έπιτροπής, στα μέλη της όποίας ανατέθηκε νά έξετάσουν τόν "τρόπο μέ τόν όποιο μπορούν νά γίνουν δεκτοί στον κληρο της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας οί Ιερείς, οί όποιοι βρισκονται υπό τή δικαιοδοσία της μακεδονικής σχισματικής οργανώσεως"¹³⁹.

¹³⁸ Έφαρμόζοντας στην πράξη τήν απόφαση της Ίερᾶς Συνόδου, ο Πατριάρχης Γερμανός άπηύθυνε έπιστολή, ξεχωριστά, σε κάθε έπίσκοπο της λεγόμενης "Μακεδονικής" Έκκλησίας, στην όποία αναφέρει: Έκφράζω τή λύπη μου, λόγω όλων αυτών των έξελξεων, συνέπεια της δικής Σας άνεπίτρεπτης συμπεριφοράς. Όμως έμείς συνεχίζουμε νά πιστεύουμε, και εκφράζουμε και περαιτέρω τή γνώμη ότι, όπως Έσείς έτσι και οί υπόλοιποι αρχιερείς της Έκκλησίας σας, έχετε πλήρη συνείδηση της υπευθυνότητάς πού λάβατε έναντιον του Θεού και έναντιον της Έκκλησίας Του, στο πνεύμα του όρκου πού δώσατε. Γιά αυτό, Σας καλούμε, στο πλαίσιο της απόφασής της Συνόδου της Ίεραρχίας της Έκκλησίας μας, νά ξανασκεφτείτε, και νά κρίνετε νηφάλια, ώριμα και μέ αγάπη, τήν ενέργειά σας, μέ τήν όποία δημιουργήσατε ρήξη στην Έκκλησία μας. Σας καλώ νά αναθεωρήσετε τίς πράξεις σας και νά πορευθείτε και πάλι στο δρόμο των άγιων κανόνων, οί όποιοι διέπουν, επί αιώνας, τήν τάξη πραγμάτων στην Έκκλησία. ΑΙΣ.ΣΠΚ. Sin.br. 3215/ zap. 560, 23 Σεπτεμβρίου 1968. P. Puzović: δ. π., σ. 93.

¹³⁹ P. Puzović: δ. π., σ. 93.

Τά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς συνήλθαν στίς 31 Σεπτεμβρίου τοῦ 1968 καί πρότειναν στή Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας νά διορίσει διαχειριστές στίς ἐπαρχίες τῆς Νοτίου Γιουγκοσλαβίας, ὅπου οἱ Ἀρχιερεῖς καταγγέλλονται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου καί μετά νά γίνει ἡ ἀποδοχή ἢ ὄχι τῶν κληρικῶν.

Ἡ Ἱεραρχία τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας δέν ἀνταποκρινόταν στίς ἐκκλήσεις τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου, γι’ αὐτό ὁ Ἐπίσκοπος Ζίτσης Βασίλειος πρότεινε, στίς 22 Νοεμβρίου τοῦ 1968, στή Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο νά σταλοῦν δύο Ἐπίσκοποι τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι θά πᾶνε προσωπικά νά καλέσουν γιά μία ἀκόμη φορά σέ μετάνοια τοὺς ἰθύνοντες τῆς λεγόμενης “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας¹⁴⁰. Ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος υἱοθέτησε τήν πρόταση καί διόρισε ὡς ἀπεσταλμένους, τόν Ἐπίσκοπο Σρέμ Μακάριο καί τόν Ἐπίσκοπο Μπάτσκας Νικάνωρα. Ὁ Πατριάρχης Γερμανός πληροφόρησε γιά τήν ἀπόφαση αὐτή τόν Μητροπολίτη Δοσίθεο καί τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, στίς 26 Νοεμβρίου τοῦ 1968. Τήν ἴδια ἡμέρα ὁ Πατριάρχης ἐγγράφως ζήτησε καί ἀπό τήν Ὁμοσπονδιακή Ἐπιτροπή θρησκευτικῶν θεμάτων νά μεσολαβήσει, ὥστε νά πραγματοποιηθεῖ αὐτή ἡ συνάντηση. Τά μέλη ὅμως τῆς Ἐπιτροπῆς ἀρνήθηκαν νά μεσολαβήσουν καί μέ ἐπιδέξιο τρόπο αἰτιολόγησαν τήν πράξη τους λέγοντας ὅτι ἡ “Μακεδονική” Ἐκκλησία εἶναι ἰσοτίμη μέ τή Σερβική καί ἡ ἐπικοινωνία μεταξύ τους πρέπει νά γίνει σέ ἰσοτίμη βάση, χωρίς τή μεσολάβηση τῆς Ἐπιτροπῆς θρησκευτικῶν θεμάτων.

Ὁ Μητροπολίτης Δοσίθεος ἀπό τήν πλευρά του μέ ἐπιστολή διπλωματικοῦ χαρακτήρα ἐνημέρωσε τόν Πατριάρχη Γερμανό ὅτι ἀποφάσισαν νά ἀποδεχτοῦν τήν πρόταση γιά διεξαγωγή συνομιλιῶν, ὡς ἔκφραση ἐπιθυμίας νά βρεθεῖ λύση γιά τήν ἐξομάλυνση τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δυο Ἐκκλησιῶν, ἀλλά ὄχι στή βάση τῆς ἀποφάσεως τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς 19¹⁵ Μαρτίου τοῦ 1968.

Ἐπειτα ἀπ’ αὐτήν τήν ἀπάντηση τίθεται τό ἐρώτημα, ἂν ἦταν καθόλου σκόπιμο νά διεξαχθοῦν αὐτές οἱ συνομιλίες. Ὅμως, οἱ Ἐπίσκοποι Μακάριος καί Νικάνωρας πῆγαν στά Σκόπια,

¹⁴⁰ ΑἰΣ.ΣΠ. Sin.br. 4015/ zap. 760, 23 Νοεμβρίου 1968. P. Puzović: δ. π., σ. 94.

ὅπου στίς 12 Δεκεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, εἶχαν συνομιλίες. Στή συνέχεια, ἀπό τήν ἔκθεση τήν ὁποία ὑπέβαλαν πρὸς τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ἀποστολή αὐτή χαρακτηρίστηκε ὡς ἀποτυχημένη, κάτι τό ὁποῖο ἦταν ἄλλωστε ἀναμενόμενο.

Ἡ ἔκθεση αὐτή ἔγινε ἀντικείμενο συζητήσεως στή συνεδρίαση τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, στίς 17 Δεκεμβρίου τοῦ 1968, ὅπου διαπιστώθηκε ξεκάθαρα ὅτι καί μετά τή δευτέρη ἐκκλήση γιά ἐπιστροφή στήν κανονική τάξη, οἱ ἰθύνοντες τῆς “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας δέν ἔδειξαν καμία προθυμία γιά μετάνοια καί ἐπιστροφή¹⁴¹.

Ἀφοῦ ἐξαντλήθηκαν ὅλες οἱ δυνατότητες καί ματαιώθηκαν ὅλες οἱ προσπάθειες γιά ἀποκατάσταση τῆς κανονικῆς τάξεως στή Νότια Γιουγκοσλαβία, ἦταν φυσικό νά ἀρχίσει ἡ ἐφαρμογή τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς 15¹⁵ Σεπτεμβρίου τοῦ 1967. Ἐπρεπε, λοιπόν, ἅμεσα νά προσαχθεῖ ἡ Ἱεραρχία τῆς λεγόμενης “Μακεδονικῆς” Ἐκκλησίας ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου.

Ὅμως ἀπ’ αὐτά, τά ὁποῖα θά ἐπακολουθήσουν, θά φανεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας ὑπέκυψε στίς πιέσεις τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος, προσπαθώντας ἴσως κατ’ αὐτόν τόν τρόπο νά κερδίσει χρόνο καί νά κρατήσει τίς ἰσορροπίες.

Ἡ σχισματική Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων βλέποντας ὅτι δέν ἀναγνωρίζεται ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, στρέφεται κυρίως γιά λόγους ἀντιπερισπασμοῦ ἢ ἐκφοβισμοῦ πρὸς τό Βατικανό, ὅπου ἔμμεσα ἀναζητεῖ ἀναγνώριση πνευματική καί ἐκκλησιαστική. Τό Βατικανό¹⁴² μέ τή σειρά του ἀναζητεῖ ἐπέκταση τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Πάπα στήν Σοσιαλιστική Δημοκρατία τῆς “Μακεδονίας” καί ἐνδεχομένως στά Βαλκάνια, μέσω κάποιων νέων ἀνακατατάξεων.

Στίς 3 Νοεμβρίου τοῦ 1968, φυλλάδιο τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, φιλοξένησε συνέντευξη τοῦ Μη-

¹⁴¹ ΑἰΣ.ΣΠ. Sin.br. 4339/ zap. 856, 17 Δεκεμβρίου 1968.

¹⁴² Ἀγγελόπουλου Ἀθαν., Τό Βατικανό καί τά Σκόπια, Ἐφημ. Ἑλληνικός Βορρᾶς, 8 Ἰουνίου 1986.

τροπολίτη Δοσίθεου¹⁴³.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθιναγόρας, στις 4 Μαρτίου του 1969, πληροφόρησε με έγγραφο τόν Πατριάρχη Γερμανό, ότι εκπρόσωποι της "Μακεδονικής" Εκκλησίας πήραν μέρος στις εκδηλώσεις της Ρώμης των 1100 χρόνων από τό θάνατο του Αγίου Κυριλλου.

Στις 7 Απριλίου του ίδιου έτους, ο Σέρβος Πατριάρχης ευχαρίστησε τόν Οικουμενικό Πατριάρχη και τόν παρακάλεσε νά προειδοποιήσει αυτούς πού κάλεσαν εκπροσώπους από τήν αυτόαποκαλούμενη Μακεδονική Εκκλησία. Τόν ίδιο μήνα ο Οικουμενικός Πατριάρχης πληροφόρησε τόν Πατριάρχη Γερμανό, ότι οι εκπρόσωποι της λεγόμενης "Μακεδονικής" Εκκλησίας πήγαν στη Ρώμη χωρίς πρόσκληση, αλλά δέν έγιναν δεκτοί από τόν Πάπα Παύλο VI σέ προσωπική ακρόαση άσχέτως και άν τό ζήτησαν¹⁴⁴.

Η έφημερίδα "Observatore Romano" δημοσίευσε στό τεύχος ύπ' αριθμ. 117, στις 23 Μαΐου του 1970, στην πρώτη σελίδα φωτογραφία και τήν είδηση ότι ο Πάπας δέχθηκε σέ ιδιωτική (άτυπη) ακρόαση μία αντιπροσωπία από τή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της "Μακεδονίας", επικεφαλής της οποίας ήταν ο Μητροπολίτης Δοσίθεος.

Δυό ημέρες αργότερα, στις 25 Μαΐου του 1970, ο Καρδινάλιος Ζάν Βιλεντιμπρανς, έκ μέρους του Βατικανού, πληροφόρησε με έπιστολή ύπ' αριθμ. 2213 τόν Πατριάρχη Γερμανό ότι ο Πάπας Παύλος VI δέχτηκε σέ προσωπική συνάντηση μία αντιπροσωπία από τή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της "Μακεδονίας", αλλά λόγω του ότι η Εκκλησία τους δέν έχει αναγνωριστει ως αυτόκεφαλη από τίς υπόλοιπες Ορθόδοξες Εκκλησίες, ή Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία δέν μπορεί νά έχει έπίσημες σχέσεις με τήν Εκκλησία αυτή¹⁴⁵.

Αυτό όμως ήταν μία διπλωματική απάντηση του Βατικανού προς τήν Σερβική Εκκλησία, γιατί από τό 1967 και μετά, κάθε Μάιο, αντιπροσωπεία από τήν "Μακεδονική" Εκκλησία, επισκέπτεται τό Βατικανό. Εκεί πραγματοποιείται έπίσκεψη στον τάφο του Αγίου Κυριλλου και στην Αγία Έδρα στον Πάπα. Ο

¹⁴³ D. Slijepčević: Makedonsko, δ. π., σ. 87.

¹⁴⁴ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 1495, 17 Απριλίου 1969. Ρ. Ρυζοβίτς: δ. π., σ. 97.

¹⁴⁵ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 2119, 28 Μαΐου 1970. Ρ. Ρυζοβίτς: δ. π., σ. 98.

πρώην Πάπας, γνώστης των σλαβικών γλωσσών ως Πολωνός, μιλούσε στην αντιπροσωπεία στα "μακεδονικά". Σέ κάποια μάλιστα έπίσκεψη, του προσφέρθηκε και ή Αγία Γραφή στη "μακεδονική γλώσσα"¹⁴⁶.

Τό 1986 σέ αίθουσα του Βατικανού φιλοξενήθηκε έκθεση εικόνων, στό πλαίσιο της συνεργασίας του Μουσείου του Βατικανού με τό Μουσείο "Μακεδονίας" των Σκοπίων, ή όποία έγινε με τήν ευκαιρία των εορτών προς τιμήν του Αγίου Κυριλλου. Η έκθεση αυτή έρμηνεύθηκε ότι αντιπροσωπεύει τήν καλλιτεχνική ιστορία του Σλαβομακεδονικού πολιτισμού των Σκοπίων¹⁴⁷.

Αναμφισβήτητο και πανθομολογούμενο όμως είναι ότι οι περισσότερες και αντιπροσωπευτικότερες εικόνες της εκθέσεως, είναι έργα Βυζαντινης έλληνικής τέχνης. Έλάχιστες από αυτές τίς εικόνες είναι λατινικής, ή σλαβικής μεταβυζαντινης νοοτροπίας.

Τό γεγονός αυτό προκάλεσε τήν αντίδραση της Ορθοδόξου Εκκλησίας, ιδιαίτερα δέ της έλληνικής με αποτέλεσμα νά υποστεί σκληρή δοκιμασία τό Μάιο του 1986 στό Μπάρι της Ιταλίας, ο θεολογικός διάλογος μεταξύ Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών. Έτσι έχουμε ανακοινωθέν της Αγίας Έδρας στις 7 Ιουνίου του 1986, τό όποιο επαναλήφθηκε και στις 17 Μαΐου του 1987, πού ξεκαθαρίζει με σαφήνεια, ότι "ή Αγία Έδρα δέν αναγνώρισε τό αυτόκεφαλο της έν λόγω Ορθοδόξου Εκκλησίας, γιατί δέν προτίθεται με κανένα τρόπο νά αναμιχθει στα έσωτερικά προβλήματα των Ορθοδόξων Εκκλησιών"¹⁴⁸. Κατόπιν τούτου, τόν Μάιο του 1987 επαναλήφθηκε ο διάλογος.

Πάντως πιστεύουμε ότι ή όποια επικοινωνία των Σκοπίων με τό Βατικανό άποσκοπούσε σέ ένα τακτικό έλιγμό, ή έστω σέ έκφοβισμό προκειμένου νά επιτύχουν τήν εκκλησιαστική αναγνώρισή τους. Μία αναγνώριση, ή όποία, όπως θά δοϋμε και στη συνέχεια, δέν έχει επιτευχθει μέχρι σήμερα.

Τό καθεστώς δέν έπαψε νά πιέζει τή Σερβική Εκκλησία νά αναγνωρίσει τή σχισματική Εκκλησία των Σκοπίων ως αυτόκεφαλη.

Αυτή τή φορά συνομιλητής του Πατριάρχη είναι ο πρόεδρος

¹⁴⁶ Αθ. Αγγελόπουλου: Ο κόσμος της ορθοδοξίας, δ. π., σ. 188.

¹⁴⁷ Αθ. Αγγελόπουλου: Ο κόσμος της ορθοδοξίας, δ. π., σ. 188.

¹⁴⁸ Αθ. Αγγελόπουλου: Ο κόσμος της ορθοδοξίας, δ. π., σ. 189.

της Γιουγκοσλαβικής Όμοσπονδιακής Κυβερνήσεως, Μίτια Ρίμπιτσιτς, στις 9 Απριλίου του 1970: “Σας παρακαλώ”, είπε ο Ρίμπιτσιτς, “νά μήν αποκαλείτε τούς Μακεδόνες ‘έθνική ομάδα’, όπως τό κάνατε. Τούς προσβάλετε μ’ αυτό και δέν προσβάλετε μόνο τούς εκπροσώπους τους, αλλά και δλόκληρο τό μακεδονικό έθνος, τό μακεδονικό λαό. Τό λέω αυτό, γιατί υπάρχουν κάποιοι οί όποιοι ισχυρίζονται, ότι μακεδονικό έθνος δέν υπάρχει, και δέν πρέπει νά νομίζουν οί άνθρωποι ότι και έσείς, δηλ. ή Έκκλησία, βρίσκεται στό πλευρό αυτών οί όποιοι τούς άμφισβητούν. Πρόκειται για έθνική καταξίωση της Μακεδονίας, και όπως ο σερβικός λαός έχει τή δική του Έκκλησία, έτσι και αυτοί επιθυμούν νά έχουν τή δική τους έθνική Έκκλησία”.

“Εμείς τό καταλαβαίνουμε”, άπαντά ο Μακαριώτατος Πατριάρχης, “ότι σέ ένα κράτος μπορεί νά υπάρχουν διάφορες έθνικές ομάδες (όπως ή Σερβική, ή Κροατική, ή Σλοβένικη, κτλ.), και γι’ αυτό λέμε ότι και οί Μακεδόνες άποτελούν έθνική ομάδα. Πρόκειται για ζήτημα γλωσσικής έρμηνείας και για τρόπο έκφρασεως. Εμείς στη Σερβική Έκκλησία άναγνωρίζουμε όλα, όσα άναγνωρίζει και τό Κράτος μας στόν τομέα αυτό”.

Δείχνοντας Ικανοποιημένος άπ’ αυτό τό όποιο άκουσε, ο Ρίμπιτσιτς πρότεινε: “Θά ήταν όμως καλό, νά τό τονίσετε μέ τήν πρώτη ευκαιρία, σέ κάποια τελετή και νά δηλώσετε δημόσια, ότι άναγνωρίζετε όλες αυτές τίς έθνικότητες, ακριβώς έτσι όπως έκανε και τό Κράτος μας, και συγκεκριμένα ότι άναγνωρίζετε ακόμα και τή μακεδονική έθνικότητα”.

Ο Πατριάρχης Γερμανός άγέρωχος άπαντάει: “Θά τό έκανα πολύ ευχαρίστως αν ήμουν μέλος της Γιουγκοσλαβικής Όμοσπονδιακής Κυβέρνησης, όμως επειδή πρόκειται για πολιτικό ζήτημα, έμεις δέν επιθυμούμε νά έμπλακοϋμε”.

“Οί εκπρόσωποι τίς Μακεδονικής Όρθοδόξου Έκκλησίας”, λέει ο Ρίμπιτσιτς, “επιθυμούν νά έξομαλυνθεί ή όλη υπόθεση και νά έπιτευχθεί, για τό έκκενές αυτό ζήτημα, μία συμβιβαστική λύση, και έγώ νομίζω ότι και Έσείς ενδιαφέρεστε γι’ αυτό. Επιδωξη όλων μας πρέπει νά άποτελεί ή έπίτευξη λύσης”.

“Αν αυτοί τό επιθυμούν πράγματι, πρέπει πρώτα στην πράξη νά διορθώσουν τό σφάλμα, τό όποιο έκαναν και όδήγησαν τήν Έκκλησία μας σέ σχίσμα, και όχι μόνο νά τό λένε στό λό-

για”, κατέληξε ο Πατριάρχης¹⁴⁹.

Η Έκκλησία της Σερβίας, άφοϋ περίμενε τρία δλόκληρα χρόνια τήν Τεραρχία της λεγόμενης “Μακεδονικής” Έκκλησίας, νά μετανοήσει και νά έπιστρέψει στην άγκαλιά του Σερβικού Πατριαρχείου, ο Έπίσκοπος Ζίτσης Βασίλειος, παρέδωσε, στις 20 Απριλίου του 1970, στη Διαρκή Τερά Σύνοδο της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας τό κείμενο του κατηγορητηρίου εναντίον των ύπευθύνων για τή διάσπαση και τή δημιουργία της θρησκευτικής σχισματικής όργανώσεως στη Νότια Γιουγκοσλαβία. Ο ίδιος ανέλυσε διεξοδικά, σέ 6 σελίδες, τό κατηγορητήριο και τούς εκκλησιαστικούς κανόνες, τούς όποιους παραβίασε ή Τεραρχία της “Μακεδονικής” Έκκλησίας. Έπίσης ο έπίσκοπος Βασίλειος πρότεινε νά εφαρμοστούν και στην πράξη οί διατάξεις των προαναφερθέντων κανόνων σέ όλους, όσων τά όνόματα έμπλέκονται και αναφέρονται στό κατηγορητήριο.

Τό έν λόγω κατηγορητήριο έγινε άντικείμενο των συζητήσεων στην συνεδρίαση της Διαρκούς Τεράς Συνόδου της Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, στις 7 Μαΐου του 1970, και άποφασίστηκε νά καταχωρηθεί στην ήμερήσια διάταξη της έπόμενης τακτικής συνεδριάσεως της Συνόδου της Ιεραρχίας. Έτσι, τό κατηγορητήριο συζητήθηκε στην τακτική συνεδρίαση της Συνόδου, στις 20 Μαΐου του 1970, και άποφασίστηκε νά έπιστραφεί στό μέλη της Διαρκούς Τεράς Συνόδου, μέ σκοπό νά άποσαφηνιστεί πλήρως, ώστε νά μπορεί νά άνταποκριθεί άπόλυτα στους ισχύοντες κανόνες¹⁵⁰.

Μετά άπ’ αυτήν τήν άπόφαση, στό έπίσημο έγγραφο και τήν άρθρογραφία της εποχής, δέν υπάρχει καμία άναφορά, ότι τό κατηγορητήριο ήγέρθη εκ νέου, ούτε πάλι γίνεται μνεία γι’ αυτό. Άκολούθησε μία περίοδος στασιμότητας και ήρεμίας στην έπίσημη άλληλογραφία. Έτσι, ή άπόφαση της Συνόδου της Σερβικής Έκκλησίας ότι, αν οί Έπίσκοποι της λεγόμενης “Μακεδονικής” Έκκλησίας δέν έπιστρέψουν στην εκκλησιαστικό - κανονική τάξη, θά παραπεμφθούν σέ δικαστική διαδικασία, έμεινε

¹⁴⁹ ΑΠΜΓ: Άπόσπασμα συνομιλιών από έπίσημη καταγραφή - 9 Απριλίου 1970.

¹⁵⁰ ΑΙΣ.ΣΡΚ: ΑΣ.βρ. 18/ ζαρ. 54, 20 Μαΐου 1970. Ρ. Ριζονιό: δ. π., σ. 97.

μέχρι σήμερα ανεκπλήρωτη.

Από τότε και μέχρι σήμερα, σχηματίστηκαν κατά καιρούς διάφορες επιτροπές με σκοπό τις άπευθείας συνομιλίες, χωρίς όμως κανένα αποτέλεσμα στην επιθυμία του Πατριαρχείου Βελιγραδίου να αποκατασταθούν οι σχέσεις ανάμεσα στις δύο Εκκλησίες.

Από την άλλη πάλι πλευρά δέν έπαψαν και οι πιέσεις του καθεστώτος, τό όποιο σέ κάθε ευκαιρία δήλωνε τήν ύποστήριξη του στην "Μακεδονική" Εκκλησία. Καθώς επίσης και οι προσωπικές παρεμβάσεις διαφόρων, ύψηλών κρατικών λειτουργών, μέ σκοπό τήν παραχώρηση τής απόλυτης ανεξαρτησίας στην Εκκλησία των Σκοπίων. Όμως ό Πατριάρχης Γερμανός, σέ αυτή τή δύσκολη περίοδο, ή όποία μπορεί νά χαρακτηριστεί ως 'μαύρη περίοδος' στην ιστορία τής Σερβικής Εκκλησίας, δέν λύγισε και πάντα έβρισκε τόν κατάλληλο τρόπο νά τις αποφεύγει.

Στις 22 Μαρτίου του 1973, ό πρόεδρος τής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας τής Σερβίας, Μίλενκο Μπόγιανιτς, σέ συνομιλίες πού είχε μέ τόν Πατριάρχη Γερμανό, μέ σκοπό τήν εξεύρεση λύσεως στό εκκλησιαστικό ζήτημα τής Νοτίου Γιουγκοσλαβίας, ρωτάει: "Πώς έχουν τά πράγματα μέ τό ζήτημα τής "Μακεδονικής" Όρθοδόξου Εκκλησίας, θά αλλάξει άραγε τίποτα στό ζήτημα αυτό, θά μετριαστεί κάπως, ή τωρινή τεταμένη κατάσταση; Αυτόι άπευθύνονταν σέ Σας και ζητούσαν νά έχουν έπαφές μαζί σας".

Ό Πατριάρχης, άφου εξήγησε για μία ακόμη φορά τό όλο πρόβλημα, ολοκληρώνοντας είπε: "Δέν ξέρω τί ζητάνε άπό μäs, άφου μäs είπαν ότι δέν θέλουν νά έχουν καμία σχέση μέ μäs τούς Σέρβους. Οι έπαφές όμως συνεχίζονται και έμεις άπό τή πλευρά μας, ένω άρχισαμε τήν ποινική διαδικασία εναντίον τους, όπως ξέρετε, δέν τήν έχουμε περατώσει. Η ύπόθεση τώρα βρίσκεται σέ φάση στασιμότητας"¹⁵¹.

Οι εκπρόσωποι τών άρχών σέ κάθε συνάντηση πίεζαν και ζητούσαν άπάντηση, σχετικά μέ τό πότε θά κλείσει τό εκκλη-

¹⁵¹ ΑΠΜΙ: Απόσπασμα συνομιλιών άπό επίσημη καταγραφή - 22 Μαρτίου 1973.

σιαστικό ζήτημα στη Νότια Γιουγκοσλαβία, μέ κοινά άποδεκτή λύση. Στις πολλές συναντήσεις οι όποιες έγιναν, γι' αυτόν τό λόγο μέ τόν Πατριάρχη Γερμανό, του έπαναλάμβαναν συνεχώς, ότι τό ζήτημα έχει λυθεί μόνο άπό τήν πλευρά τής Σερβικής Εκκλησίας, μέ τόν τρόπο πού αυτή ήθελε και όχι μέ τή σύμφωνη γνώμη και τών δυό έμπλεκόμενων πλευρών. Οι άρχές, για νά δικαιολογούν και τή στάση τους έλεγαν ότι δέχονται δικαιολογημένες πιέσεις και άρνητική κριτική άπό τήν Εκκλησία τής "Μακεδονίας", διότι επιτρέπουν στους Άρχιερείς τής Σερβικής Εκκλησίας νά επιβάλουν πάντα τή γνώμη τους.

Σέ κάθε συνάντηση, οι εκπρόσωποι τών άρχών τόνιζαν ότι ή επιθυμία τους όσον άφορά τή Σοσιαλιστική Δημοκρατία τής "Μακεδονίας", ήταν νά λυθεί τό εκκλησιαστικό ζήτημα μέ βάση τά έθνικά συμφέροντα τών "μακεδόνων".

Κατά τό έτος του 1977, ό Μητροπολίτης Δοσίθεος δίνει και πάλι τό παρών, μέ έπιστολή ύπ' άριθμ. 181, στις 22 Άπριλίου, στην όποία προτείνει νά συνεχιστούν οι συνομιλίες μεταξύ τών δυό πλευρών, και πρότεινε ως βάση τών συνομιλιών τήν άπόφαση τής Συνόδου τής Ιεραρχίας τής Σερβικής Όρθοδόξου Εκκλησίας, του έτους 1959¹⁵².

Λίγο πριν τή συνεδρίαση τής Συνόδου τής Ιεραρχίας, ό Ντράγκοσλαβ Μάρκοβιτς, πρόεδρος τής Βουλής τής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας τής Σερβίας, κάλεσε, στις 11 Μαΐου του 1977, τόν Μακαριώτατο Πατριάρχη για συνομιλίες. Παρών ήταν και ό Ντούσαν Τσκρέμπιτς, πρόεδρος τής Εκτελεστικής Επιτροπής του κοινοβουλίου τής Σερβίας, όπου μεταξύ άλλων είπε: "Εσείς αντιπροσωπεύετε τήν Ιερά Σύνοδο τής Σερβικής Όρθοδόξου Εκκλησίας και μäs ενδιαφέρει πώς βλέπετε τά γεγονότα τά όποια λαμβάνουν χώρα στό έξωτερικό και πώς αντιμετωπίζετε τό εκκλησιαστικό ζήτημα τής Μακεδονίας. Κατά τήν άποψη μας, πρέπει νά λυθεί άμεσα, όμως έμεις δέν πρόκειται νά ανακατευτούμε, γιατί γνωρίζουμε ποιά είναι ή θέση σας πάνω στό ζήτημα αυτό. Άπό τήν άλλη όμως όφειλουμε νά τό κάνουμε, έχοντας ύπ' όψιν μας τις δυσκολίες τις όποιες αντιμετωπίζετε στην ύπόθεση αυτή. Όρισμένοι ύψηλοι παράγοντες τής χώρας

¹⁵² ΑΙΣ. SPC: Sin.br. 2507/ zap. 498, 1970. P. Puzović: δ. π., σ. 98.

μας πιστεύουν, ότι αν σας πιέσουμε λίγο περισσότερο, τό ζήτημα αυτό θά λυθεί άμέσως... Έμείς δέν τό επιθυμούμε. Έσείς τί λέτε νά κάνουμε σχετικά μέ τό ζήτημα τής Μακεδονικής Έκκλησίας;"

Ο Πατριάρχης τού άπάντησε λέγοντας: "Τό ζήτημα αυτό δέν θά έπρεπε νά τεθεί καθόλου, έφέτος στήν ήμερήσια διάταξη τής συνεδριάσεως τής Συνόδου τής Ίεραρχίας. Παρ' όλα αυτά έμείς τό φέραμε καί πάλι πρός συζήτηση. Έμείς τούς δώσαμε τό 1959 τόσο μεγάλη άυτόνομία, ώστε νά ισοδυναμεί μέ άνεξαρτησία. συμπεριφέρονταν σάν νά ήταν ή Έκκλησία τους άυτόκέφαλη. Όλα αυτά όμως δέν τούς ήταν άρκετά, καί γι' αυτό από μόνοι τους προχώρησαν τό 1967 στό σχίσμα. Σέ μās δέν άπέμεινε τίποτε άλλο από τό νά άρχίσουμε τήν ποινική διαδικασία έναντίον τών ύπευθύνων, ή όποία θά έπρεπε νά προχωρήσει μέχρι τήν καταδίκη τους. Έχοντας όμως ως στόχο τήν περαιτέρω διατήρηση τής ειρήνης καί ήρεμίας, έχουμε κατά κάποιο τρόπο παγώσει τό κατηγορητήριο"¹⁵³.

Τό αίτημα τού Δοσίθεου άποτέλεσε άντικείμενο τών συζητήσεων στήν τακτική συνεδρίαση τής Συνόδου τής Ίεραρχίας Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, στίς 20 Μαΐου τού 1977, καί άποφασίστηκε: "Η αίτηση τής λεγόμενης Μακεδονικής Έκκλησίας, μέ τήν όποία ζητάει νά τής άναγνωριστεί τό δικαίωμα νά γίνει άυτόκέφαλη, πρέπει νά παραχωρηθεί στά μέλη τής Διαρκούς Ίερās Συνόδου πρός εξέταση, μέ τήν παρατήρηση, ότι ή Διαρκής Ίερά Σύνοδος πρέπει νά όρίσει Έπιτροπή, τά μέλη τής όποίας θά έχουν συνομιλίες, επί τού προκειμένου, μέ τούς Άρχιερείς τής λεγόμενης Μακεδονικής έκκλησίας, έχοντας πάντα ως βάση τήν άπόφαση τής Συνόδου τής Ίεραρχίας, από τό έτος 1959"¹⁵⁴.

Στή συνεδρίαση τής Διαρκούς Ίερās Συνόδου, στίς 30 Σεπτεμβρίου τού 1977, σχηματίστηκε, μετά από πρόταση τού Πατριάρχη Γερμανού, ή προαναφερθείσα Έπιτροπή¹⁵⁵.

¹⁵³ ΑΠΜΓ: Απόσπασμα συνομιλιών από έπίσημη καταγραφή - 11 Μαΐου 1977.

¹⁵⁴ ΑΙΣ.ΣΠ: ΑΣ.βρ. 13/ zap. 59, 20 Μαΐου 1977.

¹⁵⁵ Η Έπιτροπή άποτελούνταν από τούς επισκόπους Μπανιαλούκας, Άνδρέα, Σάμπας καί Βάλιεβου, Ίωάννη, τό Διευθυντή τής Ίερατικής Σχολής Βελιγραδίου "Άγιος Σάββας" Ντοϋσαν Κάσιτς, καί τόν καθηγητή, τού έκκλησιαστικού δικαίου, τής Θεολογικής Σχολής Μπλάγκοτα Γκαρντάσεβιτς.

Μέ τίς συνεχείς πιέσεις εις βάρος τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, τό κομμουνιστικό καθεστώς τής χώρας, πέτυχε στήν ούσία μέσω αυτής τής άποφάσεως, νά μήν εφαρμοστεί στήν πράξη ή άπόφαση τής Συνόδου τής Ίεραρχίας, τού 1967, καί νά σχηματιστεί μία νέα έπιτροπή, ή όποία θά συζητήσει τό ζήτημα, πράγμα πού σημαίνει ότι ή άπόφαση τού 1967 άναβλήθηκε.

Η άυτόαποκαλούμενη "Μακεδονική" Έκκλησία μέ έγγραφο, ύπ' αριθμ. 486, τήν 1^η Δεκεμβρίου τού 1977 πληροφόρησε τόν Πατριάρχη Γερμανό, ότι είναι έτομη ή έπιτροπή της καί ή πρώτη συνάντηση όρίστηκε στή μονή Prohor Pcinjski για τό Μάιο τού 1978. Έτσι, στίς 9 Μαΐου συναντήθηκαν οι δυό έπιτροπές καί συνομίλησαν, αλλά κανένα άποτέλεσμα δέν ύπήρξε λόγω τής άδιαλλαξίας τών εκπροσώπων τής "Μακεδονικής" Έκκλησίας καί τής έπιμονής καί πάλι στό άυτόκέφαλο¹⁵⁶.

Λίγο άργότερα, τό Δεκέμβριο τού ίδιου έτους, ή λεγόμενη "Μακεδονική" Έκκλησία ζητάει από τό Πατριαρχείο τού Βελιγραδίου, οι συνομιλίες τής 9^{ης} Μαΐου νά συνεχιστούν.

Η Σύνοδος τής Ίεραρχίας τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας σέ τακτική συνεδρίαση, στίς 18 Μαΐου τού 1979, συμφώνησε νά συνεχιστούν οι συνομιλίες, αλλά συνέστησε τήν προσοχή τών μελών, ώστε νά γίνει επί τή βάσει τής άποφάσεως τής Συνόδου τής Ίεραρχίας τής 15^{ης} Σεπτεμβρίου τού 1967¹⁵⁷.

Οι δυό έπιτροπές συναντήθηκαν ξανά στίς 17 καί 18 Σεπτεμβρίου τού 1979, στή μονή τής Θεοτόκου στήν Άχρίδα. Άλλά όπως τήν πρώτη φορά έτσι καί τώρα ή έπιτροπή τής λεγόμενης "Μακεδονικής" Έκκλησίας έπέμεινε στό καθεστώς τού άυτόκεφάλου. Έτσι, δέν κατάφεραν νά επιστρέψει ή "Μακεδονική" Έκκλησία στήν κανονική ένότητα μέ τή Σερβική Όρθόδοξη Έκκλησία.

Όλες οι προσπάθειες ήταν μάταιες. Η Σερβική Έκκλησία δέν έβρισκε άνταπόκριση όσο καί αν προσπαθούσε. Η πίεση τών κρατικών άρχών, μέ διάφορους τρόπους, συνεχιζόταν άμείωτη. Ήταν άλλωστε κάτι άναμενόμενο καί στήν καθημερινότητα τού

ΑΙΣ.ΣΠ: Sin.br. 2261/ zap. 552, 30 Σεπτεμβρίου 1977.

¹⁵⁶ Ρ. Ρυζονίτς: δ. π., σ. 99.

¹⁵⁷ ΑΙΣ.ΣΠ: ΑΣ.βρ. 1/ zap. 30, 18 Μαΐου 1979.

Σερβικού Πατριαρχείου, έως ότου νά άλλαζε ή απόφαση τής 15^{ης} Σεπτεμβρίου του 1967.

Έν δψει τής συνεδριάσεως τής Συνόδου τής Ίεραρχίας τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, ο Μητροπολίτης Δοσίθεος έστειλε και πάλι μία έπιστολή, ύπ' αριθμ. 112, τής 8^{ης} Μαΐου του 1981, μέ τήν όποία ζητούσε από τό Σερβικό Πατριαρχείο νά τούς παραχωρηθεί τό καθεστώς του αυτοκεφάλου.

Η αίτηση αυτή εξετάστηκε από τή Σύνοδο τής Ίεραρχίας στην τακτική συνεδρίαση τής 19^{ης} Μαΐου του 1981 και αποφασίστηκε, επειδή δέν είχε αλλάξει τίποτε από τήν πλευρά τής "Μακεδονικής" Έκκλησίας, ή Σύνοδος νά παραμείνει στην γνωστή προηγούμενη θέση της.

Τήν άλλη μέρα (20 Μαΐου 1981), πέθανε ο Μητροπολίτης Δοσίθεος. Διάδοχός του εκλέχθηκε μετά από κληρικολαϊκή συνέλευση στην Άχρίδα, στις 18 και 19 Αύγουστου του 1981, ο Μητροπολίτης Άγγελάριος.

Ο νεοεκλεγείς Μητροπολίτης, συνεχίζοντας τήν πρακτική του Δοσίθεου, έστειλε έπιστολή, ύπ' αριθμ. 37, τήν 1^η Φεβρουαρίου του 1982 στη Σερβική Έκκλησία, μέ τό ίδιο πάλι, αίτημα. Νά τούς παραχωρηθεί τό καθεστώς του αυτοκεφάλου.

Στις 5 Μαΐου του ίδιου έτους, ο Μητροπολίτης Άγγελάριος στέλνει μία δεύτερη έπιστολή στον Πατριάρχη Γερμανό, στην όποία αναφέρει τή ζωή και τό έργο τής λεγόμενης "Μακεδονικής" Έκκλησίας. Στο τέλος τής έπιστολής ζητάει και πάλι τό εκκλησιαστικό αυτοκέφαλο.

Τίς δυό αυτές έπιστολές, του Μητροπολίτη Άγγελαρίου εξέτασε στην τακτική συνεδρίασή της ή Σύνοδος τής Ίεραρχίας τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, στις 20 Μαΐου του 1982, και αποφάσισε νά παραμείνει ακλόνητη στις προηγούμενες θέσεις και αποφάσεις τής Ίεραρχίας¹⁵⁸.

Κατά τή διάρκεια του 1983, ο Μητροπολίτης Άγγελάριος απηύθυνε έπιστολή σε Όρθόδοξους Άρχιερείς ανά τόν κόσμο, ζητώντας απ' αυτούς ύποστήριξη στο αίτημά τους, ώστε νά γίνει ή Έκκλησία τους αυτοκέφαλη. Χαρακτηριστική είναι ή απάντηση του Άρχιεπισκόπου Βορείου και Νοτίου Άμερικής, Ιακώ-

¹⁵⁸ ΑΙΣ. SPC. AS.br. 11/ zap. 53, 20 Μαΐου 1982. P. Puzović: δ. π., σ. 100.

βου, όπου μεταξύ άλλων τονίζει ότι τό αίτημα του Άγγελαρίου δέν μπορεί νά γίνει δεκτό εκ μέρους τής Όρθοδόξου Έκκλησίας, γιατί ή "Μακεδονική" Έκκλησία είναι δημιούργημα εθνικών λόγων και όχι εκκλησιαστικών αναγκών.

Τό εκκλησιαστικό ζήτημα των Σκοπίων είναι υπό τίς παρούσες συνθήκες όριστικά ξεκαθαρισμένο σε πανορθόδοξο και διορθόδοξο επίπεδο. Τό θέμα αυτό δέν είναι ούτε τοπικό, ούτε εθνικό, ούτε πολιτικό των Σκοπίων και του Βελιγραδίου, ή κάποιας άλλης χώρας. Είναι θέμα θρησκευτικό, εκκλησιαστικό, διορθόδοξο. Ρυθμίζεται μέσα από κανονικές εκκλησιαστικές διαδικασίες, τίς όποιες θέτει σε λειτουργία ή πρωτόβουλος ένέργεια του Οικουμενικού Πατριαρχείου και οι όποιες ισχύουν για όλη τήν Όρθόδοξη Έκκλησία σε όλη τη γή.¹⁵⁹ Η δικαιοδοσία των Μητροπόλεων τής Βορείου Μακεδονίας - Νοτίου Γιουγκοσλαβίας - ρυθμίστηκε εκκλησιαστικά και πολιτειακά μέ τήν Συνοδική Απόφαση του 1920 και τόν Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο του 1922.¹⁶⁰

Η ένέργεια, των εκπροσώπων τής λεγόμενης "Μακεδονικής" Έκκλησίας, επαναφέρει στην Όρθόδοξη Έκκλησία τήν αίρεση του έθνοφυλετισμού.¹⁶¹

Στις 19 Ιουνίου του 1984, έχουμε συνάντηση του προέδρου τής Έκτελεστικής Επιτροπής του κοινοβουλίου τής Σερβίας, Ντούσαν Τσκρέμπιτς, μέ τόν Πατριάρχη Γερμανό. Παρών στη συνομιλία ήταν ο Έπίσκοπος Σουμαδίας Σάββας και ο Έπίσκοπος Ζίτσης, Στέφανος.

Κατά τή διάρκεια των συνομιλιών, για τό εκκλησιαστικό ζήτημα, ο Σουμαδίας Σάββας μεταξύ άλλων, προέβλεψε λέγοντας

¹⁵⁹ Άθ. Άγγελόπουλου: Ό κόσμος τής όρθοδοξίας, δ. π., σ. 180.

¹⁶⁰ ΕΑ, έτος ΜΒ, αρ. 14, 9 Απριλίου 1922, σσ. 165-166. & ΕΑ, έτος ΜΒ, αρ. 15, 16 Απριλίου 1922, σσ. 170-171.

¹⁶¹ Τό φυλετικό κριτήριο μπορεί να δικαιολογηθεί σαν πολιτική πράξη σε πολυεθνικά και πολυμειονοτικά κράτη. Τό φαινόμενο αυτό στο σύστημα διοικήσεως τής Όρθοδόξου Έκκλησίας "επί τι τό ξένον και θλως άδιανόητον". Γιατί εισάγει "τό κακόν τής εκκλησιαστικής κατατομής, συγχύσεως και διαλύσεως μέχρι και αυτών των κατ' οίκον Έκκλησιών". Αύτή είναι επί λέξει ή αιτιολογία των αποφάσεων του 1872 - Άθ. Άγγελόπουλου: Ό κόσμος τής όρθοδοξίας, δ. π., σσ. 180-181.

Πολύ σύντομα, κύριε Πρόεδρε, θά ξρθει ό καιρός πού θά εϋγνωμονείτε τή Σερβική Έκκλησία, πού δέν τούς έπέτρεψε νά έχουν ξεχωριστή αυτοκέφαλη Έκκλησία. Στή συνέχεια τόνισε ότι ήταν καλύτερα για τήν “Μακεδονική” Έκκλησία ή κατάσταση πού υπήρχε πριν τό 1967, όταν είχαν ευρύτατη αυτονομία και σχέση μέ όλες τές Όρθόδοξες Έκκλησίες. Τώρα, όπως έχουν τά πράγματα, αυτοί είναι πλήρως απομονωμένοι.

Τή διαπίστωση αυτή επιβεβαίωσε και ό Έπίσκοπος Ζίτσης, και συμπληρώνοντας είπε: “Είναι αρκετά πολυσύνθετο ζήτημα. Οι δικοί μας άνθρωποι έδωσαν τή ζωή τους, για νά τούς απελευθερώσουν. Η Σερβική Όρθόδοξη Έκκλησία δέν θέτει υπό άμφισβήτηση τήν ύπαρξή τους, αλλά τόν τρόπο τους”. “Αυτοί (οί Σκοπιανοί) επιτίθενται εις βάρος μας και μέσω του Τύπου, παρ’ ότι έμεις δέν τούς δίνουμε καμία άφορμή”, συμπληρώνει ό έπίσκοπος Σουμαδιάς. Ένώ ό Πατριάρχης Γερμανός, ολοκληρώνοντας τή συζήτηση λέει: “Δέν μπορούμε νά αναγνωρίσουμε τήν Έκκλησία τους ως αυτοκέφαλη. Πρόκειται για ζήτημα διορθόδοξο. Σέ ό,τι αφορά, τώρα, τήν ανθρώπινη συμπεριφορά μας απέναντι στους Ιερείς και στό λαό, αυτή είναι όπως και πριν. Η σχέση μας όμως μέ τήν Ίεραρχία παραμένει και περαιτέρω νά είναι ένα έκκερεμές ζήτημα”¹⁶².

Όπως είδαμε, οι προηγούμενες συναντήσεις των επιτροπών μεταξύ τής Σερβικής και τής λεγόμενης “Μακεδονικής” Όρθοδόξου Έκκλησίας δέν έφεραν κανένα αποτέλεσμα. Όμως, ή Σύνοδος τής Ίεραρχίας τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας αποφάσισε, και πάλι, στη συνεδρίαση τής 25^{ης} Μαΐου του 1987, νά συστήσει μία νέα επιτροπή¹⁶³, μέ σκοπό νά ξεκινήσει πάλι τόν κύκλο των έπαφών μέ τήν ύψηλή Ιεραρχία τής λεγόμενης “Μακεδονικής” Έκκλησίας¹⁶⁴. Τό αποτέλεσμα όμως ήταν και πάλι τό ίδιο.

¹⁶² ΑΠΜΕ: Απόσπασμα συνομιλιών από επίσημη καταγραφή - 19 Ιουνίου του 1984.

¹⁶³ Η επιτροπή αυτή αποτελούνταν: Από τόν έπίσκοπο Σάμπατς και Βάλιεβου Ιωάννη, τόν έπίσκοπο Νίς Ειρηναίο, και τόν Βανάτου Αμφιλόχιου.

¹⁶⁴ ΑΙΣ.ΣΠ. ΑΣ.βρ. 49/ zap.10, 25 Μαΐου 1987.

Μετά τό θάνατο του Μητροπολίτη Άγγελαρίου και τήν εκλογή του Μητροπολίτη Γαβριήλ, ή Σερβική Έκκλησία συνέχισε τές προσπάθειες και ό,τι ήταν δυνατόν για νά επανέλθει ή κανονική σχέση και ένότητα μεταξύ των δυό Έκκλησιών. Ο Μητροπολίτης Ζάγκρεμπ και Λιουμπλιάνας Ιωάννης έστειλε έπιστολή τό 1988, στη Διαρκή Ίερά Σύνοδο τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, μέ τήν πρόταση νά κληθεί ό Μητροπολίτης Γαβριήλ νά μεταβεί στό Βελιγράδι για συνομιλίες και νά άνατεθεί σ’ αυτόν, εκ μέρους τής Συνόδου τής Ίεραρχίας τής Σερβικής Έκκλησίας, νά αποκαταστήσει τήν κανονική τάξη και ένότητα μέ τό Σερβικό Πατριαρχείο. Καθώς επίσης και νά αποσύρουν οι εκπρόσωποι τής “Μακεδονικής” Έκκλησίας όλες τές αποφάσεις, πού αποτελούν έμπόδιο για τήν πλήρη ένότητα¹⁶⁵.

Έν όψει τής συνεδριάσεως τής Συνόδου τής Ίεραρχίας ό Μητροπολίτης Ιωάννης, μέ νέα έπιστολή, άπευθύνθηκε και πάλι προς τή Σύνοδο τής Ίεραρχίας τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, στις 2 Ιουνίου του 1989, προτείνοντας νά συζητηθεί στη Σύνοδο ή δυνατότητα αποκαταστάσεως των σχέσεων και τής ένότητας μέ τή λεγόμενη “Μακεδονική” Έκκλησία. Τόνισε δε ιδιαίτερα ότι στην επικράτεια τής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας τής “Μακεδονίας” βρίσκονται Έκκλησίες και μοναστήρια πού αποτελούν μνημεία μεγάλης ιστορικής σημασίας για τούς Σέρβους και αυτό δέν πρέπει νά παραβλέπεται.

Η Σύνοδος τής Ίεραρχίας τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας αποφάσισε, στη συνεδρίαση τής 21^{ης} Ιουνίου του 1989, νά παραδώσει αυτές τές έπιστολές στα μέλη τής Επιτροπής τής Διαρκούς Ίερας Συνόδου για τή διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων, μέ τούς εκπροσώπους τής λεγόμενης “Μακεδονικής” Έκκλησίας. Ταυτόχρονα, αντί του αποβιώσαντος Έπισκόπου Σάμπατς και Βάλιεβου, Ιωάννου, πρόεδρος αυτής τής Επιτροπής εξέλεγή ό Μητροπολίτης Ζάγκρεμπ και Λιουμπλιάνας, Ιωάννης¹⁶⁶.

Σέ όλη αυτή τήν περίοδο, όπου στό Θρόνο του Σερβικού Πατριαρχείου ήταν ό μακαριστός Γερμανός, έγιναν πολλές προ-

¹⁶⁵ ΑΙΣ.ΣΠ. Sin.br. 1605/ zap. 709, 12 Ιουνίου 1989. Ρ. Ρυζοβίτς: δ. π., σ. 102.

¹⁶⁶ ΑΙΣ.ΣΠ. : ΑΣ.βρ. 34/ zap. 62, 21 Ιουνίου 1989. Ρ. Ρυζοβίτς: δ. π., σ. 102.

σπάθειες προσεγγίσεως από τήν πλευρά τής Σερβικής Ἐκκλησίας, ἀλλά καί προσωπικές, σημαντικές, παρεμβάσεις ἀπό τόν ἴδιο τό Γερμανό. Χωρίς ὅμως κανένα ἀποτέλεσμα. Ἦταν μία ἀπό τίς δυσκολότερες περιόδους τής Σερβικής Ἐκκλησίας, κάτω ἀπό τήν πίεση καί τίς διώξεις τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος. Παρ' ὅλα αὐτά, ὁ ἀγέρωχος Πατριάρχης Γερμανός κατάφερε νά κρατάει τίς λεπτές ἰσορροπίες.

Ὁ τέως Κοσμήτορας τής Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου, καθ. Πρίμπιολαβ Σίμιτς, λέει ὅτι: "συνέπεια ὅλης τῆς ἀντι-σερβικῆς κομμουνιστικῆς πολιτικῆς, μέ πρωτοφανεῖς πιέσεις εἰς βάρος τῆς Σερβίας καί τοῦ Πατριαρχείου, ἦταν ἡ ρήξη τοῦ 1959 καί ἡ δημιουργία τῆς λεγόμενης Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας τό 1967". Ἐν τούτοις, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς σχισματικῆς θρησκευτικῆς ὀργανώσεως τῶν Σκοπίων, δέν κατάφεραν παρ' ὅλες τίς πιέσεις καί τά μέσα πού χρησιμοποίησαν, νά τοὺς παραχωρηθεῖ τό καθεστῶς τοῦ αὐτοκεφάλου.

Ὁ Πατριάρχης Γερμανός, ὅταν χρειαζόταν, ἐντατικοποιοῦσε τίς ἐπαφές καί τίς συνομιλίες μέ τή λεγόμενη "Μακεδονική" Ἐκκλησία ὅταν πάλι δέν ὑπῆρχε λόγος, λόγω τῆς ἀδιαλλαξίας τῶν Σκοπίων, πάγωνε τίς σχέσεις.

Σέ κάθε συνάντηση πού εἶχε μέ πολιτικούς παράγοντες τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Κυβέρνησης, ἐπαναλάμβανε ἐνοχλημένος ὅτι δέν ἐπιθυμεῖ νά ἐμπλέκεται τό κράτος, οἱ ἀρχές ἢ οἱ ἐκπρόσωποί τους, στά ἐκκλησιαστικά θέματα καί νά ἐπιζητοῦν μία λύση σέ ἕνα ἐκκλησιαστικό ζήτημα μέ πολιτικό τρόπο.

Ὑπερασπιζόταν ἀκλόνητα τήν κανονική τάξη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἄν κάτι δέν πῆγαινε καλά, θεωροῦσε τόν ἑαυτό τοῦ ὑπεύθυνου μπροστά στό Θεό, τό λαό, τήν ἱστορία καί κυρίως στήν Ἐκκλησία καί τήν ἐνότητά της. Σεβόταν ἰδιαίτερα τοὺς κανόνες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἦταν ὁ ἄνθρωπος πού σέ καιρούς χαλεπούς ὁδήγησε μέ ἐπιτυχία τό τιμόνι τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου, ἄλλοτε μέ μετριοπάθεια, διαλλακτικός, συμβιβαστικός καί ἄλλοτε μέ θάρρος καί φωνή ἐπικριτική.

Τό 1990, ὁ Πατριάρχης Γερμανός ἀρρώστησε. Προσωρινός ἀντικαταστάτης του ὀρίστηκε ὁ Μητροπολίτης Ζάγκρεμπ καί Λιουμπλιάνας, Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος συνέχισε τό ἐπιτυχές ἔργο τοῦ

Γερμανοῦ καί τίς προκαθορισμένες ἐργασίες γιά τό ἐκκλησιαστικό ζήτημα τῶν Σκοπίων.

Λίγους μῆνες ἀργότερα, νέος Πατριάρχης τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ἐκλέγεται ὁ Ἐπίσκοπος Ράσκακ καί Πριζρένης Παῦλος.

Οἱ ἐξελιξείς στή Γιουγκοσλαβία εἶναι ραγδαῖες. Μέ τή διάσπαση¹⁶⁷ καί τή σύσταση τῶν ἀνεξαρτήτων κρατῶν ἀπό τίς πρώην Γιουγκοσλαβικές Δημοκρατίες, τέθηκε τό ἐρώτημα σέ ποιά κατάσταση βρίσκεται ὁ σερβικός λαός, τά σερβικά μνημεῖα, τά ἀρχεῖα, οἱ βιβλιοθήκες καί τά κοιμητήρια στήν ΠΓΑΜ. Ὑποστηρίζουν δέ οἱ Σέρβοι ὅτι στήν ΠΓΑΜ ὑπάρχουν 158 σερβικές Ἐκκλησίες καί Μονές¹⁶⁸. Οἱ Σκοπιανοί ἄρχισαν ἀπό τότε νά διώκουν καί νά ἀπαγορεύουν ἀκόμα καί τήν τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας ἀπό τοὺς Σέρβους ἱερεῖς. Ἔτσι ἔχει δημιουργηθεῖ ἕνα τεράστιο πρόβλημα γιά τοὺς Σέρβους πιστοὺς πού ζοῦν στήν ΠΓΑΜ.

Ἡ Σερβική Ἐκκλησία ἀπό τότε καί μέχρι σήμερα ἔχει κάνει πάρα πολλές προσπάθειες γιά προσέγγιση. Τό πρόβλημα ὅμως καί ἡ ἀποτυχία συνίσταται στό γεγονός ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς λεγόμενης "Μακεδονικῆς" Ἐκκλησίας ἐμμένουν στό αἴτημά τους γιά ἀναγνώριση τοῦ αὐτοκεφάλου. Καθώς ἐπίσης πρόβλημα εἶναι καί ὁ ἀσφυκτικός ἐναγκαλισμός τῆς ἐκκλησίας ἀπό τό κράτος, κατά τρόπο ὥστε νά χρησιμοποιεῖται ὡς κρατική ὑπηρεσία γιά ξένους πρὸς τήν πνευματική της ἀποστολή ἐθνικιστικούς στόχους.

Ὁλοκληρώνοντας, θά πρέπει νά ἀναφέρουμε ὅτι οἱ Μητρο-

¹⁶⁷ Στίς 16 Δεκεμβρίου τοῦ 1991, στίς Βρυξέλλες, οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν τῶν "12" τῆς Ε.Ο.Κ. σέ μία συνεδρίαση ἡ ὁποία θά ἀποδειχτεῖ ἱστορική, ἀποφασίζουν νά ἀναγνωρίσουν τό δικαίωμα ἀνεξαρτητοποίησης τῶν ἐπί μέρους Ὀμόσπονδων Γιουγκοσλαβικῶν Δημοκρατιῶν, Σλοβενίας - Κροατίας. Οἱ Σκοπιανοί μέσω διπλωματικοῦ ἐλιγμοῦ πέτυχαν, στίς 17 Ἰανουαρίου τοῦ 1992, στό Παρίσι, ἡ ἐπιτροπή Μπανταντέρ (γνωμοδότηση, ὑπ' ἀριθμ. 6) νά ἀναγνωρίσει τήν Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας, ἐκ μέρους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος καί τῶν κρατῶν - μελῶν της. Γεώρ. Νεκ. Λόης δ. π., σσ. 84 - 88.

¹⁶⁸ Pravoslavlje, Beograd, 1 Μαΐου 1992.

πόλεις¹⁶⁹ του Οικουμενικού Πατριαρχείου, στά έδάφη τής σημερινής ΠΓΔΜ (Νότιου Γιουγκοσλαβίας), τά όποία είχαν ένσωματωθεί στό ένωμένο Βασίλειο τών Σέρβων - Κροατών καί Σλοβένων, έδόθησαν από τό Οικουμενικό Πατριαρχείο μέσω τής νομοκανονικής όδοϋ στή Σερβική Όρθόδοξη Έκκλησία, τόν Αύγουστο του 1919,¹⁷⁰ όταν εξαμελής πολιτική καί εκκλησιαστική αντιπροσωπεία από τό ένωμένο Βασίλειο τών Σέρβων, πήγε στήν Κωνσταντινούπολη, για νά ζητήσει πρώτον τήν ανασύσταση του Σερβικού Πατριαρχείου καί δεύτερον τήν κανονική χειραφέτηση όλων τών Μητροπόλεων του Βασιλείου, οι όποιες βρισκόταν τότε υπό τήν κανονική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Μετά από τίς σχετικές διαπραγματεύσεις, έξεδόθη Συνοδική Απόφαση από τήν Πατριαρχική Σύνοδο, στις 18 Μαρτίου του 1920, τήν όποία υπέγραψε ό Τοποτηρητής του Πατριαρχικού Οικουμενικού Θρόνου καί Μητροπολίτης Προύσης Δωρόθεος, μαζί μέ τά μέλη τής Αγίας καί Ιερᾶς Συνόδου.

Η απόφαση αυτή, αντικαταστάθηκε αργότερα από τόν κανονικό Πατριαρχικό καί Συνοδικό Τόμο, τής 19¹⁵ Φεβρουαρίου του 1922, από τόν Πατριάρχη Μελέτιο Δ΄ Μεταξάκι¹⁷¹. Μέ τόν Τόμο αυτόν πρώτον αναγνωριζόταν ή κανονική χειραφέτηση τών Μητροπόλεων τής βορείου Μακεδονίας, καί τών άλλων¹⁷² στή Σερβία, στήν Αυτόκέφαλη Ένωμένη¹⁷³ Όρθόδοξη Σερβική Έκκλησία του Βασιλείου τών Σέρβων - Κροατών καί Σλοβένων καί δεύτερον ή ανασύσταση του Σερβικού Πατριαρχείου.

Η έπίσημη τελετή παραδόσεως του Τόμου έγινε από αντιπροσωπεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου μέ έπικεφαλής

¹⁶⁹ Δεβρών καί Βελισσού, Πελαγονίας, Πρεσπών καί Αχρίδος, Στρωμνίτης καί τμήμα τής επισκοπής Πολυανής.

¹⁷⁰ ΕΑ, έτος ΑΘ', Αριθμός 23, 14 Αύγουστου 1919, σσ. 185.

¹⁷¹ Αθ. Αγγελόπουλου, Τό εκκλησιαστικόν καθεστώς, δ. π., σ. 31.

¹⁷² Εκτός τών μητροπόλεων τής βορείου Μακεδονίας ήταν τών Σκοπίων καί Ρασκοπιζρένης στήν Παλιά Σερβία, τής Βοσνίας, Έρσεκίου, Σβορνίκου καί Μπανιανούκας - Μπίχατς στή Βοσνία καί Έρζεγοβίνης.

¹⁷³ Αναγνώριση τής ενώσεως τών Έκκλησιών τής Σερβίας, του Μαυροβουνίου, του Καρλοβακίου καί τών δυό στήν Δαλματία έπαρχιών τής Ζάρας καί του Κατάρου.

τόν Μητροπολίτη Γερμανό Καραβαγγέλη, στόν καθεδρικό ναό του Βελιγραδίου στις 2 Απριλίου 1922¹⁷⁴.

Η νομοκανονική αυτή ρύθμιση τών Μητροπόλεων τής βορείου Μακεδονίας, ή όποία έγινε αποδεκτή από όλόκληρη τήν Όρθόδοξη Έκκλησία, είδαμε πώς έγινε αντικείμενο άμφισβήτησεως από μέρους αυτόνομιστικών καί εθνικιστικών κύκλων τών Σκοπίων μετά τό 1944, όταν ή έξουσία στήν Γιουγκοσλαβία είχε καταληφτεί από τό κομμουνιστικό κόμμα. Όμως ή άμφισβήτηση αυτή είναι θέμα καθαρά έθνοφυλετικών αξιώσεων καί όχι εκκλησιαστικών αναγκών καί ως γνωστόν ό έθνοφυλετισμός έχει καταδικαστεί ως αίρεση από τήν τοπική Σύνοδο τής Κωνσταντινουπόλεως του 1872 καί οι όπαδοί αυτής ως σχισματικοί¹⁷⁵.

Σήμερα, πάντως, πού ή ΠΓΔΜ έχει άποτελέσει έπίσημα ξεχωριστό κράτος, υποθετικά μπορεί νά λεχθεί ότι έχει μία από τίς βασικές προϋποθέσεις για νά μπορέσει ή Όρθόδοξη Έκκλησία νά σκεφθεί κάποιο εκκλησιαστικό καθεστώς. Προς τό παρόν, όμως, ή λεγόμενη "Μακεδονική" Έκκλησία τών Σκοπίων είναι για τήν Όρθόδοξη Έκκλησία Σχισματική Θρησκευτική Όργάνωση.

Τελειώνοντας, δέν μένει καμία άμφιβολία ότι είναι πολιτικό έφεύρημα, πού έξυπηρετούσε, άφενός τή σκοπιμότητα του Κ.Κ.Γ. στήν προσπάθεια νά ένισχύσει τή θέση του για τήν δηθεν ύπαρξη χωριστού "μακεδονικού" έθνους καί για τήν έδραίωση τής χωριστής κρατικής όργανώσεως στή Νότια Γιουγκοσλαβία, καί άφετέρου για τή διάσπαση τής πνευματικής ενότητας τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας.

Η Σύνοδος τής Ίεραρχίας τής Σερβικής Όρθοδόξου Έκκλησίας, στήν συνεδρίαση τής 25¹⁵ Μαΐου 2005 μέ απόφαση Α.Σ.βρ. 81/183, επανειβεβαίωσε τήν απόφαση τής Συνόδου τής Ίεραρχίας, Α.Σ.βρ. 50/7, τής 15¹⁵ Σεπτεμβρίου του 1967, λέγοντας ότι ή αυτοαποκαλούμενη "Μακεδονική" Έκκλησία εξακολουθεί νά είναι Σχισματική Θρησκευτική Όργάνωση, έως ότου αποδεχθεί τήν κανονική τάξη τής Όρθοδόξου Έκκλησίας. Μάλιστα, αυτή

¹⁷⁴ ΕΑ, έτος ΜΒ', Αριθμός 14, 9 Απριλίου 1922, σσ. 165-166.

¹⁷⁵ Αθ. Αγγελόπουλου: Η Σερβική Όρθόδοξος Έκκλησία, δ. π., σ. 102.

τή φορά ή απόφαση διακοπής κάθε λειτουργικής και κανονικής σχέσης αφορά και όλους τους πιστούς ή όπαδούς αυτής τής σχισματικής όργανώσεως¹⁷⁶.

¹⁷⁶ ΑΙΣ.ΣΠ.Σ. Sin.br. 864/ zap. 569, 15 Ιουνίου 2005.